

Omslag: Jack Prince

112 Veel van de problemen die klagers en hun raadslieden **bij het EHRM** ontmoeten, zijn terug te voeren op een beperkt aantal misverstanden. De nieuwe Nederlandse rechter in het Hof en de Nederlandse juristen die er bij de griffie werken, geven aan hoe die misverstanden zijn te vermijden.

118 Bij de **uitleg van CAO's** hanteert de rechter de objectieve interpretatiemethode, omdat er derden betrokken zijn. Deze methode is de afgelopen tien jaar verder ontwikkeld, met als voorlopig eindpunt het arrest van de Hoge Raad van afgelopen juli (Hoever/Van Dijk). De uitkomsten van deze methode en van het Haviltex-criterium (voor de uitleg van overeenkomsten), waarin de bedoeling van partijen centraal staat, naderen elkaar.

122 Advocaten staan onder toenemende prestatiedruk. Bij de groep van **oudere partners** kan de machinerie gaan haperen. Toen zij maat werden golden hele andere eisen aan het beroep. Slaagt de oudere partner er niet in om zich aan te passen, dan kan dat leiden tot ergeris bij de jongere kantoorgenoten. Wordt er al nagedacht over ouderenbeleid?

In de volgende nummers:

- ▶ Kroniek burgerlijk procesrecht
- ▶ Mediation in en naast het nieuwe civiele procesrecht
- ▶ Wet terroristische misdrijven
- ▶ Fundamentele wijzigingen Awb
- ▶ Kroniek aansprakelijkheidsrecht
- ▶ Kroniek pensioenrecht

DIGITAAL ARCHIEF ADVOCATENBLAD

Advocaten die beschikken over het (gratis) BalieNet-certificaat, kunnen op BalieNet het digitaal archief raadplegen, met daarin alle teksten die sinds 1996 in het Advocatenblad zijn verschenen. In het archief kunnen artikelen worden gezocht op trefwoord, en op datum en auteur.

ARTIKELEN

- 112** Een klacht indienen bij het EHRM: elf veelvoorkomende misverstanden
Egbert Myjer, Nico Mol, Peter Kempees, Agnes van Steijn, Janneke Bockwinkel
- 118** Van grammaticale naar objectieve uitleg van CAO-bepalingen
Stefan Kukulja
- 122** Wat moet de oudere partner?
Vera de Leeuw
- 124** **OPINIE**
- ▶ Afschaffing procureaat
Simon van der Sluijs en Peter Habermehl
 - ▶ Pleidooi voor het doen van politierechterzaken
Pieter van der Kruijs
- 126** **RECENSIE**
Een faillissement dat nimmer went, Jur Terharte
Georg van Daal

VASTE RUBRIEKEN

- 100** **ACTUALITEITEN**
- ▶ Werklast rechters zet kwaliteit en waarheidsvinding onder druk
 - ▶ Lawinegevaar, *Joost Beversluis*
 - ▶ Peiling peer review: één tegen twee
 - ▶ Voor een dubbeltje in the dock?
 - ▶ Ledenraad notarissen in opstand
 - ▶ Gegevensverstrekking uit de GBA
 - ▶ Beklagprocedure is doekje voor het bloeden
 - ▶ Magistrale overwegingen
- 128** **DE CULTUUR VAN**
Jan Engeltaart
Jan Pieter Nepveu

137 DISCIPLINAIRE BESLISSINGEN

VAN DE ORDE

- 99** ▶ Van de deken: Arte povera
- 132** ▶ Voortgezette Stagiaire Opleiding en Permanente Opleiding
- 133** ▶ Personalia
- 135** ▶ Uitspraak Geschillencommissie

ONAFHANKELIJKE GESPECIALISEERDE BOARDROOM CONSULTANCY EN ONDERSTEUNING ADVOCATUUR

Ondersteuning advocatuur bij geschillen ter zake van:
fusies en overnames; jaarrekeningen, accountantscontrole en
accountantsverklaringen; belangenverstrengelingen;
waarderingsvraagstukken en schadebepaling

Optreden als deskundige in procedures

Second opinions, arbitrage en bijzondere onderzoeken

Advisering beheersingsvraagstukken en administratieve
automatisering,
bedrijfseconomische en accountancy vraagstukken

Drs. R.H. Veenstra RA
“ DE ACCOUNTANT BEOORDEELD ”
Kluwer bedrijfswetenschappen, ISBN 90-267-1932-9

VEENSTRA
ACCOUNTANCY-CONSULTANTS

Galerij 3, 1411 LH NAARDEN
tel.: 035-6943060 fax: 035-6951632

www.veenstraaccountancy.nl

Jeroen Brouwer

Arte povera

Verzet was geboden, volgens kunstenaars als Mario Merz, Jannis Kounellis en Luciano Fabro in de tweede helft van de jaren zeventig. In het commerciële geweld van de consumptiemaatschappij zou de nobele, waardige idee van kunst ten onder gaan, schrijft Rudi Fuchs. De kunst van arte povera was inventief, hard en niet 'mooi' in burgerlijke zin. 'Arm' wat het materiaalgebruik betreft, en vooral arm aan pretentie. Een neonbuis in een strobaal verbeeldt de inslag van bliksem op het platteland. Een cirkel stenen tart het klassieke begrip van een kunstobject. Plaatsing, versluiting en integratie zijn belangrijk.

Witwassen is ook een soort arte povera: inventief, hard en niet mooi. Contant geld wordt in het financiële verkeer gebracht (plaatsing), complexe financiële transacties volgen met als doel de oorsprong te verhullen (versluiting). Ten slotte wordt het vermogen in de bovenwereld geïnvesteerd (integratie).

Vrije beroepsgroepen, en dus ook advocaten, hebben vooral te maken met de tweede en derde fase. U weet allang dat op 1 juni 2003 de meld- en identificatieplicht op grond van de Wet MOT en WID in werking is getreden, nadat met ongekende snelheid Europese regels nationaal zijn geïmplementeerd. De Algemene Raad heeft altijd zonder voorbehoud het belang van zuiver betalingsverkeer onderschreven en gelijktijdig altijd principieel bezwaar gemaakt tegen de inbreuk op de geheimhoudingsplicht. In woord (seminar) en geschrift (www.advocatenorde.nl) is informatie en uitleg gegeven over wat ik maar noem de dubbele beperking die voor advocaten geldt, met gelijktijdig het aanstippen van het gevoelige verbod om cliënten over een voorgenomen melding *vooraf* te informeren.

De eerste beperking betreft het soort dienstverlening. Denkt u daarbij aan bijstand of advies als het gaat om aan- en verkopen van onroerende zaken, het beheren van geld, het oprichten of beheren van vennootschappen, het overnemen van ondernemingen of werkzaamheden op fiscaal gebied. Een tweede beperking betreft de *soort* werkzaamheden van de advocaat. Zo mist de WID toepassing als uw dienstverlening betrekking heeft op het bepalen van de rechtspositie van uw cliënt en/of advies en bijstand in het kader van het voeren of vermijden van gerechtelijke procedures.

De Orde heeft zeer onlangs protocollen WID en MOT gepubliceerd op zijn site. Ik beveel u lezing en vooral implementatie aan. Uw eventuele 'verzet' (ik ken mijn cliënten al jaren, dat zijn keurige mensen) ontslaat u niet van plichten. Het toezicht is toevertrouwd aan het Bureau Financieel Toezicht. Het BFT en de Orde voeren – overigens constructief – overleg, doch verschillen van mening of en in hoeverre de toezichthouder gerechtigd is om vast te leggen gegevens in te zien. Uitgangspunt voor de Orde is dat toezicht geen inbreuk mag maken op het verschoningsrecht, waaronder ook de identiteit van de cliënt valt. Om te controleren of de advocaat zijn identificatie- en bewaarplicht is nagekomen, zou slechts inzage kunnen worden verleend in geanonimiseerde gegevens.

Balanceren tussen plichten en rechten is ook een kunst. In de tweede helft van 2003 werden door het Meldpunt Ongebruikelijke Transacties 51 meldingen ontvangen, waarvan zeven door advocaten. Van die zeven werden er vier doorgestuurd naar het Openbaar Ministerie. De totale waarde van alle 51 meldingen bedroeg bijna 39 miljoen euro. Daarvan werd ruim 35 miljoen als verdacht aangemerkt!

Begin februari kwamen tientallen vertegenwoordigers van advocatenorganisaties in Wenen bijeen (het Museum Moderner Kunst Stiftung Ludwig heeft een mooie collectie arte povera). Met een open brief hebben de juristen zich gericht tot de Europese Commissie, het Europese Parlement en de Raad van Ministers en uitstel bepleit van de derde witwasrichtlijn. De tweede dient in effect eerst geëvalueerd te worden, voornamelijk op het punt van de inbreuk op burgerrechten. De Belgen, Fransen en Polen voeren in hun land nog steeds de juridische strijd tegen implementatie. Vermeldenswaard is dat het zogenaamde *petition committee* uit het Europese Parlement zich heeft uitgesproken vóór uitstel van de derde richtlijn.

Besmet geld is niet 'arm' en zeker niet arm aan pretentie. Met een proportionele zorgplicht en passend toezicht bestrijden advocaten het versluiting en integreren van fout geld. Tot behoud van een nobele, waardige idee van de professie.

85e jaargang – 18 februari 2005 – nr. 3
Verschijnt elke drie weken.

Het Advocatenblad is het officiële orgaan van de Nederlandse Orde van Advocaten en wordt uitgegeven door Reed Business Information bv. De inhoud wordt samengesteld door de van de Orde onafhankelijke redactie, behalve de rubrieken Van de Orde en Disciplinaire beslissingen.

Redactie
mr. drs. G.C. van Daal
mr. Y. van Gemerden
mr. A. Groenewoud
mr. W. Heemskerck
dr. L. Hesselink
mr. P.T.C. van Kampen
mr. P.F.P. Nabben
mr. G.J. van Oosten
mr. L.N.J.B. van Osch
mr. M. Perfors
mr. A.P. Ploeger
mr. E. Unger
dr. mr. L.W.M. Wopereis

Uitgever
drs. J.W. van der Weele

Eindredactie
Linus Hesselink

Bureau redactie
Charlotte Helmer

Redactionele bijdragen
t.a.v. L. Hesselink
Reed Business Information bv
Postbus 16500, 2500 BM Den Haag
tel. 070-4415226
fax 070-4415919
e-mail: linus.hesselink@reedbusiness.nl
Bezoekadres: Benoordenhoutseweg 46, Den Haag
Zie www.elsevierjuridisch.nl

Juridische Vacaturebank
www.jbb.nl

Vormgeving
VILLA Y, Andre Klijns
Unit-1, Dmitry de Bruin

Correctie
Sandra Braakmann

Druk
Drukkerij Groen bv, Leiden

Advertenties
Brouwer's Direct Marketing bv
Steekterweg 80 G, 2407 BH Alphen a/d Rijn
tel. 0172-234460, fax 0172-233017
e-mail: bdmbv@euronet.nl
Advertentierieven op aanvraag
Personeelsadvertenties: € 2,05 per mm bij een kolombreedte van 40 mm
Inzendtermijn afl. 4: 25 februari 2005
afl. 5: 18 maart 2005

Abonnementen
Alle advocaten, leden van de Nederlandse Orde van Advocaten, ontvangen het blad gratis. Voor adreswijzigingen kunnen zij terecht bij de Nederlandse Orde van Advocaten, Postbus 30851, 2500 GW Den Haag (Neuhuyskade 94, 2596 XM Den Haag), tel. 070-3353535, fax 070-3353531. Niet-leden betalen € 150 per jaarabonnement (incl. BTW en verzendkosten) en voor de jaarband € 15. Studenten 50% korting.

Abonnementen kunnen schriftelijk worden opgezegd tot uiterlijk twee maanden voor beëindiging van het lopende abonnement. Reed Business Information Klantenservice verzorgt de abonnementenadministratie voor niet-leden: Reed Business Information bv, afdeling Klantenadministratie, postbus 808, 7000 AV Doetinchem. Tel. 0314-358358, fax 0314-349048, e-mail: klantenservice@reedbusiness.nl Losse nummers: € 8,50

Reed Business Information bv legt gegevens vast voor de uitvoering van de (abonnements)overeenkomst. Deze gegevens kunnen worden gebruikt om u te informeren over voor u relevante producten en diensten van Reed Business Information bv, haar groepsmaatschappijen en zorgvuldig geselecteerde derden. Uw e-mailadres wordt alleen gebruikt om u te informeren over gelijksoortige producten en diensten van Reed Business Information bv en haar groepsmaatschappijen. Als u geen prijs stelt op deze informatie, per post of via e-mail, dan kunt u dit schriftelijk doorgeven aan: Reed Business Information bv, t.a.v. Adresregistratie, Postbus 808, 7000 AV Doetinchem.

ISSN 0165-1331

Nederlandse

Uitgeversverbond

Groep uitgevers voor vak en wetenschap

Werklast rechters zet kwaliteit en waarheidsvinding onder druk

Lex van Almelo, journalist

‘Ik zie een onrustbarende kwaliteitsvermindering – die mede het gevolg zal zijn van de werkdruk – bij alle professionele deelnemers aan het proces,’ zei advocaat Stijn Franken op 11 november 2004 in zijn oratie¹ als hoogleraar straf(proces)recht in Utrecht. Kort daarna schreef advocaat-generaal bij de Hoge Raad, Nico Jörg, een kritische conclusie over de motiveringsfouten van feitenrechters.

Stijn Franken wil het tij keren door het probleem te beschrijven en daarvoor aandacht te vragen. Het probleem is onder meer dat de mogelijkheden voor de verdediging steeds meer worden ingeperkt. Zo krijgen rechters steeds meer ruimte om de verzoeken van de verdediging om getuigen te horen af te wijzen. En terwijl de verdediging aan steeds meer, praktisch soms onhaalbare, vormvoorschriften wordt gebonden, is aan de andere kant een proces van ‘deformalisering’ gaande, waarbij de rechter fouten in de opsporing en vervolging door de vingers ziet of herstelt.

Stijn Franken: ‘De Hoge Raad heeft in zijn arrest van 30 maart 2004² uiteengezet wat er moet gebeuren als de regels voor het voorbereidend onderzoek niet zijn nageleefd. Het komt erop neer dat aan de feitenrechter een grote vrijheid wordt gelaten om te bepalen wat daarvan het rechtsgevolg zal zijn. Mijn stelling is dat dit er in de praktijk toe leidt dat niet één vormverzuim nog enige serieuze consequentie heeft, tenzij politie en Openbaar Ministerie het wel erg bont hebben gemaakt. Maar dat is in de praktijk nauwelijks hard te maken. Mijn probleem is dat die regels van strafvordering er niet voor niets zijn. Daar komt bij dat ik de gedachte deel van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid dat niets zo funest is voor het vertrouwen in de overheid wanneer overheidsorganen zelf de voor hen geldende regels aan hun laars kunnen lappen. Dat de wetgever en de Hoge Raad-rechters een grote vrijheid hebben gegeven, getuigt van een groot vertrouwen in de kwaliteit van de individuele rechters. Maar in de praktijk kunnen rechters noch advocaten voldoen aan het ideaalbeeld waarvan de wetgever, de Hoge Raad en de

onderzoekers van het project *Strafvordering 2001* uitgaan – zelfs als zij heel bekwaam zijn. Zij hebben het eenvoudigweg te druk.’

Door de werkdruk zullen verzoeken van de verdediging steeds vaker worden afgewezen en verweren steeds vaker onbesproken blijven. En dat gaat ten koste van de waarheidsvinding – een ideaal dat Franken met toenemend cynisme vervult. Dat de Raad voor de Rechtspraak met het ministerie van Justitie heeft afgesproken in 2005 en doelmatigheidswinst van 3% te boeken, voedt Frankens somberheid. ‘Drie procent meer zaken doen zonder extra geld en zonder extra rechters – het houdt een keer op. Dat slachtoffers tien tot vijftien minuten spreektijd krijgen, gaat ook ten koste van de inhoudelijke behandeling van strafzaken en het horen van getuigen.’

WETGEVER IS SELECTIEF

Marc Groenhuijsen, één van de projectleiders van *Strafvordering 2001*, hoogleraar strafrecht in Tilburg (tevens plaatsvervangend rechter in Rotterdam en plaatsvervangend raadsheer in Arnhem) vindt dit een heel verkeerde voorstelling van zaken. Zo veel zaken waarin het slachtoffer om spreektijd vraagt, zijn er niet. Maar Groenhuijsen vindt wel dat de onderzoekers bij

Strafvordering 2001 ‘inderdaad misschien te veel zijn uitgegaan van heel competente rechters, die de tijd nemen om goed naar de zaak te kijken’.

Anderzijds steekt het Groenhuijsen dat Franken en andere critici te weinig oog hebben voor de ruimte die de onderzoekers willen scheppen voor de verdediging, onder meer door invoering van de OM-boete, de regiezitting en aanscherping van de criteria om getuigen à decharge op te roepen. Dat de wetgever alleen de voorstellen overneemt die de efficiency van het strafproces verhogen en de bepleite verdedigingsmogelijkheden negeert, valt de onderzoekers niet aan te rekenen. Groenhuijsen: ‘Ik neem met spijt kennis van de manier waarop de wetgever met onze voorstellen omgaat. De minister van Justitie wil meer bezuinigen. Met de nieuwe wetgeving voor hoger beroep in strafzaken voert hij in feite een verlofstelsel voor kleine strafzaken in. In de praktijk levert dat helemaal geen tijdswinst op.’

GOED VERWEER NODIG

Is het niet onevenwichtig dat de mogelijkheden voor de verdediging worden beperkt, terwijl het OM zich allerlei fouten kan veroorloven? Het OM wil niet op de vraag reageren,

Foto: Maarten Hartman

Stijn Franken

zodat wij terugvallen op de column die voorzitter Joan de Wijkerslooth van het College van procureurs-generaal in november vorig jaar schreef in *Opportuun*: 'Veel fouten ontstaan niet vanzelf, maar zijn het gevolg van ondoordachte werkprocessen of gebrekkige communicatie. (...) Het OM zal (...) nooit volledig foutloos kunnen functioneren. OM-werk is en blijft mensenwerk. Dat werk moet dan ook nog eens onder grote tijdsdruk worden verricht, terwijl er grote belangen op het spel staan.' Volgens De Wijkerslooth moet het OM risico's nemen en niet bang zijn om fouten te maken.

Volgens Stijn Franken hoeft het OM daar dus helemaal niet bang voor te zijn; de Hoge Raad vrijwaart het OM immers voor fouten in de opsporing en vervolging. Of niet soms?

Normaal gesproken geeft de Hoge Raad zijn mening alleen via zijn arresten, maar in dit geval wil raadshere Geert Corstens wel reageren op de kritiek van Franken op het arrest van 30 maart 2004². Corstens: 'Er kunnen natuurlijk fouten in de opsporing worden begaan. In de strafrechtspleging gaat het er in eerste instantie om het gedrag van de verdachte te onderzoeken en beoordelen. Het controleren van de opsporing komt pas op de tweede plaats. In dit arrest hebben wij rechters een soort handvatten willen geven voor welke sanctie moet volgen op welke fout. Als de betrouwbaarheid van het bewijsmateriaal in het geding is, dan is het evident dat dit niet mag worden gebruikt. Maar uitsluiting van bewijsmiddelen is geen ijzeren regel. Er is een waaier van sancties. Dat hebben wij in dit arrest nog eens willen benadrukken.'

De controle op de opsporing door de rechter wordt niet geactiveerd door een advocaat die in de zittingszaal maar wat roept, kan Corstens zich voorstellen. 'Maar als er een goed en gegrond verweer is gevoerd, moet de rechter zich daarvan wel rekenschap geven en met een duidelijk antwoord komen.'

HET HELE DOSSIER KENNEN?

De Amsterdamse raadshere Reinder de Winter voorspelde vorig jaar in een cynisch stuk³ dat de productiedruk bij rechters zal leiden tot procedures in Straatsburg. Dat rechters alle stukken uit het dossier hebben gelezen en alle relevante regelgeving, rechtspraak en literatuur allemaal goed hebben overdacht, is volgens De Winter 'ongelooflijk'. Mag de rechter, zo vraagt hij zich af, ook over een redelijke termijn beschikken?

Collega-raadshere Pieter Wiewel erkent dat onder raadsheren 'verschillen zijn in de beheersing van de fitnesses van het dossier'. Wiewel vreest dat er te weinig zittingsruimte is gepland voor de megazaken die het gerechtshof Amsterdam in 2005 ongetwijfeld weer voor de kiezen krijgt. Het sinds kort bestaande Landelijk Centrum Megazaken kan de toevloed van strafzaken slechts tot op zekere hoogte indammen. Dat hoger-beroepszaken uit Utrecht al twee jaar naar het gerechtshof Leeuwarden gaan, zet ook niet genoeg zoden aan de dijk. De straffkamers zullen voornamelijk net zo lang zitting houden als nodig is voor een goede behandeling van de zaak. Maar hoe het capaciteitsprobleem uiteindelijk wordt opgelost, is nog niet duidelijk. Wel is duidelijk dat sommige raadsheren nu al structureel werk doen in hun vrije tijd. Pieter Wiewel: 'Het uitwerken van arresten ten behoeve van cassatie doe ik in het weekend.'

Lawinegevaar

Mijn bureau is doorlopend één puinhoop, die ik de vrijdag voor vertrek naar wintersport en zomervakantie opruim. Ik tref dan aan: nog te weerspreken processtukken in zaken waarin al een gunstig eindvonnis werd verkregen, brieven die niet zijn beantwoord zonder dat ooit een rappel kwam en reeksen telefoonnotities met namen van mensen die ik nooit heb gebeld terwijl de wereld toch verder roteert. Het tweejaarlijkse schoonmaken van mijn bureau doet mij de relativiteit der dingen weer zien. Het toont weer eens de doeltreffendheid van het vergeten en kwijt-raken en allerlei ander moois dat aan de gemiddelde advocaat bepaald besteed is. Ik kan bijna niet wachten tot ik terugkeer van vakantie naar mijn kamer om het lege bureau weer met papieren varia vol te laden.

Veel rotzooi op je bureau is ook een marketinginstrument. De klanten zijn onveranderlijk diep onder de indruk van en aangenaam verrast door de stapels dossiers op de grond en de bende om mijn heen. Ze denken dat ik meer heb te doen dan alleen hun zaak. Dat neemt de vrees weg dat ik meer tijd dan nodig zal spenderen en het schept vertrouwen in mijn kunnen. De cliëntèle is trouwens eenvoudig te bedriegen op dit punt. Na het faillissement van een advocaat in mijn arrondissement kreeg ik een deel van de stapels onder ogen die – zo wist ik uit verhalen – zijn werkkamer vulden en de cliënten tot euforie brachten. Het bleken afleggers van tien jaar terug of de mappen bevatten pornografisch beeldmateriaal. Maar wat geeft het?

Ik weet overigens heel best dat er wél opgeruimde bureaus zijn te vinden in advocatenkantoren. Zo'n bureau maakt op mij altijd een onaangename indruk. Mede door dat bureau heeft de figuur erachter al meteen iets relincherigs dat het gesprek bemoeilijkt. En bovendien is er naar mijn rijpe ondervinding wel degelijk sprake van chaos bij de persoon in kwestie. Maar die zit dan in zijn/haar hoofd.

Een ergere zooi dan in mijn kamer tref ik zelden maar het komt voor. Zo ken ik een advocaat die telefoonnotities met een knijper aan de lamp hecht om ze niet in de zee van papier te laten ondergaan. Ik heb deze blik van denkdiscipline met bewondering en jaloezie aangezien. Je moet evenwel aan een eigen stijl vasthouden. Dus plak ik nog steeds zelfklevende papiertjes op mijn secretaresse, die een aantal keren per dag tussen de dossiers op mijn bureau plaatsneemt, waarna ik de telefoontjes afhandel. Op de universiteit te G. bezocht ik een keer een docent die een geheel leeg bureau had maar kennelijk uitsluitend om daar zijn voeten op te kunnen leggen. Hij deed zijn stoel leunen tegen een ongeveer 1,75 meter hoge berg papier, waar hij zo nu en dan achteloos iets op gooide of vanaf nam. Ik merkte op dat zijn kamer en werkhouding op groot geestelijk evenwicht duiden maar op geringe productie van wetenschap. Of hij voor mij niet een vergelijkbaar rustig en risicoloos baantje kon vinden binnen de alma mater?

De docent beaamde mijn observatie over rust en kleine oogst, maar risicoloos was zijn positie niet: de arbeidsinspectie had hem een aantal weken tevoren gewezen op lawinegevaar.

KLEIN GEBREK GEEN BEZWAAR

Volgens advocaat-generaal bij de Hoge Raad Nico Jörg leidt de werkdruk onder feitenrechters tot toenemende slordigheid, die zich uit in kennelijke vergissingen en fouten. Niet elke fout hoeft tot cassatie te leiden, maar als het gaat om een 'rechtens te respecteren belang van de verdediging' moet de rechter die uitdrukkelijk in zijn afweging betrekken. Wanneer moet de Hoge Raad een fout van de feitenrechter herstellen en wanneer moet de raad een arrest casseren? De Hoge Raad is geen kwaliteitsinspecteur, zo schrijft Jörg, die concludeert dat de Hoge Raad de uitspraak van het Amsterdamse hof gedeeltelijk moet vernietigen.

De conclusie, die aanvankelijk niet via rechtspraak.nl werd gepubliceerd, veroorzaakte de nodige publicitaire opschudding. De Raad voor de Rechtspraak en de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak (NVvR) nemen het signaal van de advocaat-generaal zeer serieus. Hoewel

partijen nergens zo weinig in beroep en cassatie gaan als in Nederland en de kwaliteit van rechtspraak dus zo slecht niet kan zijn, vindt NVvR-voorzitter Wil Tonkens-Gerkema dat rechters moeten kijken waar de oorzaken voor de slordigheden zitten. 'Als raadsheren in het weekend arresten moeten uitwerken ten behoeve van cassatie kun je je afvragen waarom het management van gerechten geen werktijd uittrekt voor dit soort taken.' Volgens Tonkens wordt er overigens al het nodige gedaan aan de door Jörg bepleite 'terugkoppeling naar individuele rechters': 'In elke zaak waarin de uitspraak wordt voorgelegd aan een hogere instantie krijgt de rechter het hele dossier voorgelegd. En sommige rechtbanken hebben een kwaliteitsbureau, dat kijkt wat voor algemene lering uit uitspraken en appèllen getrokken kan worden. Verder is er ook wel informeel overleg tussen de eerste en de tweede lijn.' Volgens sommige waarnemers treedt de Hoge

Raad de laatste tijd strenger op tegen fouten in de motivering in het algemeen of slecht gemotiveerde afwijzingen van getuigen. Dat de Hoge Raad minder streng staat tegenover het OM, is raadshere Geert Corstens echter niet met Franken eens.

NOTEN

- 1 A.A. Franken: *Voor de vorm*, Boom Juridische uitgevers, Den Haag 2004.
- 2 LJN AM2533.
- 3 R.E. de Winter: 'Kees Lood v. The Netherlands', in: P.D. Duyx en P.D.J. van Zeben: *Via Straatsburg*, Nijmegen 2004.
- 4 LJN AR7190.

Illustratie: Dimitry de Bruin

Peiling peer review: één tegen twee

Lucien Wopereis, Orde-redacteur

Vóór een vorm van peer review zoals minister Donner van Justitie voorstaat: 32. Tegen: 63. Dat is de uitslag van een peiling in de Orde van de dag, de elektronische nieuwsbrief van de Nederlandse Orde van Advocaten en Reed Business Information. Iets meer dan de helft van de inzenders (46) klonm in de pen om de keuze voor of tegen te motiveren.

Allereerst de ja-stemmers. Zestien van de 32 voorstanders motiveerden hun keuze. Zo schrijft A. van Leuven uit Amsterdam dat de advocatuur er aan toe is om de kwaliteit van de dienstverlening meer aan de buitenwereld kenbaar te maken. 'Maar dan vooral toetsing door advocaten zelf, omdat de beroepsgroep zelf het best weet of kan weten wat haalbaar is.' Eén ding staat voor deze inzender als een paal boven water: nooit toetsing door ambtenaren van het ministerie van Justitie.

E.M. Hoorenman uit Hoorn wijst er op dat intercollegiale toetsing in de praktijk al heel veel voor komt. 'Intercollegiale toetsing is een duur woord voor vragen als: ik heb deze zaak zo of zo behandeld, wat vind jij daarvan?' Binnen maatschappen bestaat die situatie al lang, aldus de inzender. Hij heeft een suggestie voor eenpitters: die zouden intervisiegroepjes kunnen oprichten.

De Maastrichtse inzender E. Vreugdenhil is het helemaal eens met de stelling van minister Donner: 'Er valt altijd wat te verbeteren, en anderen kunnen dat soms beter dan de advocaat zelf. Van de cliënt krijg je in de regel weinig vakinhoudelijke feedback, en van rechters in de vorm van een von-

nis ook maar beperkt.' De Rotterdamse advocaat N. Desloover is van mening dat tegenstemmen een 'uiting is van koudwaterrees en van paternalisme jegens de cliënt'. 'Bij rechtshulp aan particulieren ontbreekt marktwerking en kan de cliënt niet zelf beoordelen of de advocaat kwalitatief voldoet,' aldus deze scribent.

Een laatste voorstemmer. P.J. van Kuppenveld uit Den Bosch stelt dat in het asielrecht al langer wordt gestoeid met de gedachte om vormen van intercollegiale toetsing in te voeren. 'In het asielrecht, maar ook op andere rechtsgebieden, is de cliënt vaak kwetsbaar. Hij heeft recht op goede rechtsbijstand. Een advocaat moet kwaliteit leveren en zeker de "eenpitters" doen er goed aan op vrijblijvende wijze open te staan voor suggesties van verbetering.'

KAPITAAL NEE

Dan de nee-stemmers, bijna het dubbele van het aantal ja-stemmers (63). Die maken zich soms boos, getuige het gebruik van krachtige taal, in een enkel geval zelfs geschreven in hoofdletters. 'DIT IS WEER DIEPE NARIGHEID,' aldus G. Bogaers uit Laren. 'Ik word onpasselijk bij de gedachte om een collega te moeten controleren of door een collega te worden gecontroleerd,' schrijft A. de Savornin Lohman, advocaat te Utrecht.

Van de Belangenvereniging van Ondernemende Advocaten (BOA) ontvingen we twee standpunten. 'Onnodige (over)bemoeizucht. Er is voldoende controle vanuit de Orde. Verplichte

opleiding/audit et cetera. Het einde is zoek. Aan hoeveel meer controles kunnen wij nog onderworpen worden en waarom? (...) Verkeerd signaal naar de justitiabele. Is dit nodig? Waarom uitstralen dat we ook nog eens collegiaal gecontroleerd dienen te worden?', schrijft B. Kochheim-Bossink uit Aerdenhout, onder toevoeging dat het hier het standpunt van de BOA betreft. Ook de voorzitter van de vereniging, F. van Velsen, reageert: 'Dit is weer iets wat modieus is (waan van de dag) en totaal niet begrepen wordt door hen die nog geen dag hun eigen brood hebben hoeven verdienen en dan ook nog geen weet hebben van de wereld van hen die dat wél doen, zoals ambtenaren inclusief ministers.' De voorzitter voegt daar aan toe dat peer review voor eenzitters onmogelijk is gezien de geheimhoudingsplicht.

Veel inzenders hebben twijfels over degene die de peer review zou moeten uitvoeren en de normen die daarbij gehanteerd worden. 'Wie bepaalt de standaard, wie bepaalt de toetsingscriteria?' aldus B. Nooitgedagt uit Amsterdam. 'Wie toetst de toetser?' vraagt mr. X uit Roermond. 'Toetsing door collega's die tevens je concurrenten zijn is uit den boze: het is vragen om moeilijkheden. Geen garantie op objectieve informatie. Bovendien versterkt het slechts het gevoel van de *man in the street* dat wij een gesloten bolwerk vormen met vele handen op één buik,' stelt de Haarlemse advocaat Th. Van Schagen.

Een nee-stemmer uit Rotterdam heeft een aardige suggestie. De cassatiebalie in Den Haag krijgt

al veel dossiers van 'peers' onder ogen. E. Sandberg: 'Wellicht dat de cassatiebalie eens gevraagd moet worden of intercollegiale toetsing zin heeft en wellicht dat zij, die dossiers toch moeten beoordelen, dat confraterneel en tegen een door de minister van Justitie te betalen vergoeding (...) bereid zijn te doen.'

Een inzender uit Breda, C. Spitters, vermoedt politieke motieven van minister Donner. 'Het zoveelste voorbeeld van schijnverbetering, voorgesteld door mr. Donner, op zoek naar mogelijkheden om telkens nog grotere luchtballen te blazen in een poging zijn grootste luchtbel, die van schijnveiligheid door de verplichte identiteitskaart, te overtreffen.'

CONDITION NÉERLANDAISE

Tot slot een advocaat uit Den Haag, D. Rijpma, met een bijzonder motief om peer review af te wijzen: 'Alhoewel het noodzakelijk is dat aandacht wordt besteed aan de inhoudelijke kwaliteit van het werk van advocaten – opdat het niveau daarvan (zeer sterk) wordt verbeterd – verwacht ik toch van de introductie van een controlestelsel helemaal niets, omdat wij in Nederland niet in staat lijken te zijn elkaar op een beschaafde manier de waarheid te zeggen. Of we zijn ontwijkend en onduidelijk, of we zijn bot en ongenueanceerd. (...) De *condition Néerlandaise* maakt peer review onmogelijk.'

Digitale strafdossiers in Amsterdam en Rotterdam

Foto: De Beeldredactie/Xander Remkes

De digitale rechtbank in proefzitting

Vanaf half februari zullen meervoudige Kamers van de Amsterdamse en Rotterdamse Rechtbank gaan werken met digitale dossiers. Sinds eind 2002 experimenteerde de Amsterdamse politierechter al met elektronische dossiers. Nu zal vrijdags ook de meervoudige Kamer voor snelrecht eraan beginnen. In de proef werd in Amsterdam die Kamer gekozen 'want uit dat segment van de criminele markt zullen we steeds meer klanten krijgen', aldus hoofdofficier Leo de Wit bij de presentatie eind januari. Anders dan in Rotterdam wordt in Amsterdam ook begonnen met een digitaal proces-verbaal. Als de OvJ er in een concrete zaak toe beslist, wordt het door de politie opgestelde p.v. (inclusief bijv. foto's en geluidsopnames) rechtstreeks naar het OM gemaaild.

Het OM en de rechters kunnen in het dossier digitale aantekeningen maken, die bij elkaar worden gezet in een 'samenvatter', waarvan op den duur veel tijdswinst wordt verwacht. Klikken op de passages in dat document voert de lezer automatisch naar de onderliggende documenten. De advocaat komt er voorlopig nog niet aan te pas. Digitaal rechter Michiel de Ridder: 'We weten nog niet hoe we moeten regelen dat niet allerlé advocaten in dat dossier kunnen kijken.'

Voor een dubbeltje in the dock?

Patrick van IJzendoorn, journalist

De Bar koestert argwaan, de Law Society is tevreden (vooral omdat erger voorkomen is) en bij 's werelds grootste advocatenkantoor, Clifford Chance, telt men haar zegeningen. Het rapport van de accountant Sir David Clementi over de hervorming van de Britse advocatenwereld ten gunste van het winkelend rechtspubliek roept gemengde gevoelens op. Rechtsgeleerde Julian Webb begrijpt de twijfels. 'Het risico bestaat dat de keuzevrijheid van de consument juist kleiner en schraler wordt. Een gemiddeld advocatenkantoor in een winkelstraat of een plattelandsdorpje staat hetzelfde lot te wachten als de groenteboer en de slager.' Hoeveel Air Miles levert een echtscheiding op? De vraag lijkt te komen uit een absurd toneelstuk, maar in het Verenigd Koninkrijk heeft de vraag een realistisch karakter. Het handboek *Do It Yourself: Separation and Divorce* staat op plaats vier van de top tien boeken bij Tesco Legal. De prijs? 7,49 pond, een slordige tien euro dus. Verder in de aanbieding: *Unmarried Couples and the Law*, *Employment Law* en *Nuisance Neighbours*. Met twee weken garantie. Raadslieders levert Tesco er nog niet bij, maar dat is slechts een kwestie van tijd.

GEWONE KANTOORBAAN

Het rapport van Clementi wordt algemeen beschouwd als de opmaat voor Tesco Law, een verzakelijking van de advocatuur met als toverwoorden: klantvriendelijkheid, toegankelijkheid en transparantie. En dat alles, zo hopen politici, tegen een betaalbare prijs. Het versnelt in wezen een proces dat al langer gaande is. De wegen van het recht zullen niet snel eenvoudig worden, maar een doolhof mag het niet meer zijn. Burgers moeten weten waar welk rechtsmiddel te halen is en waar een klacht een serieuze kans maakt. De Britten kunnen goed mopperen maar slecht

Sir David Clementi

klagen, reden dat de website How to Complain? zo'n succes is. Voor klagen over (en disciplineren van) advocaten is zwaarder geschut nodig, oordeelde Clementi.

Het huidige systeem, waarin degene over wie wordt geklaagd de klacht min of meer zelf behandelt – hetgeen weer reden is tot nieuwe klachten – wordt drastisch aangepast door de oprichting van een Office of Legal Complaints. Hierover is iedereen het eigenlijk wel eens, al mokt de Bar Council dat ze de slechts vijfhonderd klachten per jaar zelf wel kan afhandelen, vergetend erbij te vermelden dat de Law Society, die de solicitors vertegenwoordigt, met 17.000 klachten per jaar de klappen opvangt. Clementi lijkt een einde te willen maken aan het 'beschutte' leven van de advocaten in hun kantoren. In de afgelopen jaren is de toegankelijkheid tot de barrister al wat verbeterd. Individen moeten nog worden doorverwezen door een solicitor, maar voor bedrijven en beroepsgroepen is er met de Public Access Act een slui-proute naar de heren in zijde en pruik. Wat Clementi betreft, ontstaan er Legal Disciplinary Practices (LDP's) waar barristers, solicitors en andere juridisch onderlegden samen winst maken. De suggestie dat deze niet per se onder leiding hoeven te staan van een jurist, doet met name de barristers gruwen. De LDP's vormen een lakmoesproef voor Multi-Disciplinary Practices, waar bijvoorbeeld ook niet-juristen als accountants of belastingadviseurs deel van uit maken.

Voorlopig doen de LDP's al genoeg stof opwaaien. De nieuwe voorzitter van de Bar, Guy Mansfield QC, ziet barristers liever als zelfstandigen actief binnen de Chambers dan als zakenman binnen een bedrijf, waar de onafhankelijkheid, passie en onderlinge strijd minder zal zijn. Mansfield vreest dat zaken met klein leed het op den duur moeten afleggen tegen lucratieve, commerciële opdrachten, wanneer roeping verandert in een 'gewone' kantoorbaan. Voorts wijst hij erop dat barristers niet alleen hun cliënten maar ook de rechtbank behoren te dienen.

ONDERGRENZEN

Rechtsethicus Julian Webb, als professor verbonden aan de Universiteit van Westminster en adviseur van zowel de Bar Council als de Law Society, noemt LDP's een 'armoedig antwoord op een slecht gedefinieerd probleem'. Volgens hem gaat Clementi er te gemakkelijk vanuit dat keuzevrijheid en de kwaliteit zullen verbeteren. 'Net als de regering leeft er bij hem een veronderstelling dat concurrentie en het opengooien van een markt sociaal wenselijk en het algemeen belang dient. Is de keuzevrijheid en kwaliteit werkelijk groter wanneer er een paar juridische supermarkten bestaan waar juristen werken volgens de productielijn?'

Webb denkt dat veel staat of valt met de kwaliteit van de toezichthouder, een derde pijler van Clementi. Wat de regulering van de Britse juridische wereld betreft – die bekend staat als een van de minst gereguleerde van Europa – verwacht Clementi dat het toezichthoudende Legal Services Board (LSB) een afdoende kwaliteitsgarantie biedt, daarbij wijzend op de publieke Strategic Rail Authority bij de private spoorwegen. Geen gelukkig vergelijk, in de beleving van veel Britten. Webb wijst op een explosie van parajuridische dienstverleners zoals Epoq, een 'legal solutions group' die schat dat er in deze groeiemarkt tien miljard pond voor het oprapen ligt. Hier zou Webb graag een 'superregulator' willen zien. 'Buiten het blikveld van de LSB zal namelijk een race ontstaan naar de ondergrenzen van de kwaliteit.'

Julian Webb

Magistrale OVERWEGINGEN

In deze rubriek plaatsen we uitspraken die de lezers ons sturen. We zien graag uitspraken uit de praktijk die bloemrijk, raar, onhandig, vlammend, belerend, misschien wel tenenkrommend maar vooral geestig zijn. Als de lezer maar verast wordt, zich afvraagt of het werkelijk klopt wat er staat en met een lach op het gezicht de rubriek bekijkt. Zie het colofon voor het (e-mail)adres waar u uw vondst heen kunt sturen. Een der partijen is het fameuse Amsterdamse levend kunstwerk 'Fabiola'.

Fabiola

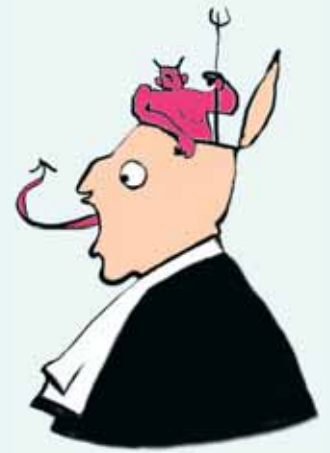
Een citaat uit het bindend advies van de tv-rechter 'de rijdende rechter' welk bindend advies partijen thans voornemens zijn te toetsen aan de gewone rechter. Ingestuurd door mr. R.B. van Heijningen.

Vraag: gelden voor kunstenaars andere wetten dan voor 'gewone mensen'?

Antwoord:

'Smaad en laster.

Beide partijen hebben zich in het recente verleden over en weer verbaal en schriftelijk niet onbetuigd gelaten in het belagen van de tegenpartij. Daarbij geldt ook hier dat elk beestje zingt zoals het gebekt is. S. kan het allemaal wat mooier verwoorden dan Fabiola, welke laatste het meer moet hebben van emoties. Mede gelet op de in de betreffende kunstenaarskringen geldende mores lig ik daar echter niet van wakker. Zolang partijen elkaar maar niet fysiek belagen, is er veel toegestaan. In dat verband zie ik weinig heil in het toekennen van een schadevergoeding

voor hetgeen in het verleden is voorgevallen, noch in het uitvaardigen van een verbod voor de toekomst. Excuses zijn nooit weg, maar kunnen niet door de rechter worden afgedwongen.'

Beklagprocedure is doekje voor het bloeden

Lex van Almelo, journalist

De klacht over de niet-vervolgving van Desiré Delano Bouterse slaagde. Maar wie zich erover beklagt dat columnisten en media niet worden vervolgd om wat zij hebben geschreven of uitgezonden, heeft weinig kans op succes.

In Artikel 12 Sv geven enkele raadsheren van het gerechtshof Amsterdam met twee gastauteurs inzicht in de werking van de beklagprocedure. Honderd van de 168 bladzijden zijn ingeruimd voor een uiteenzetting van de juridische plaatsbepaling respectievelijk het praktisch verloop van de procedure. Alleen dat al maakt de bundel interessanter voor advocaten die beklag overwegen. De vraag is echter hoe groot de kans van slagen is en wat de cliënt c.q. het slachtoffer er nu eigenlijk aan heeft. Daarvan geven de auteurs een aardige impressie.

Advocaat-generaal Stef van Gend heeft met het computersysteem van het Openbaar Ministerie in totaal 460 beschikkingen weten te achterhalen bij de parketten in Alkmaar, Amsterdam, Haarlem en Utrecht. En uit deze (representatieve?) steekproef blijkt dat het Amsterdamse hof

van 1999 tot en met 2001 slechts een gering aantal klachten – 51 – heeft gehonoreerd. Een deel van de klachten bestaat uit 'onzin- en bagatelzaken'. Wat te denken van de klager die in het Sarphatipark zag hoe een loslopende hond een kip doodbeet en de dader wilde laten vervolgen. En hoe beklagenswaardig is de man die zijn vrouw wilde laten vervolgen wegens smaad en/of laster, nadat zij hem openlijk had beschuldigd van ontuchtige handelingen met hun zoon. Het hof wees deze klachten af.

Maar dat wil niet zeggen dat klachten in zedenzaken kansloos zijn. Als het hof daarvoor voldoende aanknopingspunten ziet, gelast het strafvervolgung. Om die reden sneuvelen klachten over belediging nogal eens. Als het hof voorziet dat de zittingsrechter de vrijheid van meningsuiting laat prevaleren en de klager niet echt persoonlijk in zijn goede eer en naam is aangetast, zal de beklagprocedure weinig vrucht dragen. Zo ging Theo van Gogh in 2001 vrijuit toen hij het onder meer had over 'die geitenneuker uit Mekka'.

Heeft de benadeelde partij überhaupt wel iets aan de beklagprocedure? Van Gend vindt van wel. In de 45 positieve beschikkingen waarvan

hij de afloop kon achterhalen, is het in 24 zaken alsnog tot een veroordeling gekomen en kregen negen benadeelde partijen die zich voegden in de strafzaak hun vordering geheel of gedeeltelijk toegewezen. Kortom: 'De artikel

12-procedure is een nuttige rechtsgang waar het gaat om zaken waarin het Openbaar Ministerie mogelijk een steek heeft laten vallen.'

Maar volgens raadsheer R. Veldhuisen is de procedure door zijn lange duur voor het slachtoffer uiteindelijk vaak niet meer dan een uitlaatklep voor zijn frustraties. 'Een doekje voor het bloeden.' De raadsheer denkt dat de procedures korter duren als slachtoffers zich voortaan kunnen beklagen bij de rechtbanken in plaats van de hoven.

S.J.A.M. van Gend & G.J. Vissers (red.): Artikel 12Sv. Ars Aequi Libri, Nijmegen 2004. ISBN 90 691 6536 8. € 39,50; met 25% korting is het boek te downloaden als e-book, op www.ebook.nl

Gegevensverstrekking uit de GBA

door de NVVB

Naar aanleiding van uitspraken van de Raad van state in juli 2004 heeft een aantal gemeenten de conclusie getrokken dat verstrekking uit de GBA aan advocaten niet langer meer is toegestaan. Volgens de NVVB is verstrekking aan advocaten binnen de grenzen van de Wet GBA echter wel dege-lijkelijk toegestaan.

De NVVB geeft door middel van onderstaande nieuwsbrief, ook te vinden op www.nvvb.nl (nieuwsbrief nummer 2-2005), tekst en uitleg aan haar leden.

UITSPRAKEN RAAD VAN STATE

Op 7 juli 2004 heeft de Afdeling Rechtspraak van de Raad van State een viertal uitspraken gedaan over de verstrekking van gegevens uit de GBA op grond van artikel 98 Wet-GBA (zie ook *B&R* 2004, blz. 296). Uit de uitspraken blijkt dat het uitbrengen van een dagvaarding of het betekenen van een buitenlands vonnis alleen door een gerechtsdeurwaarder kan worden gedaan. Daarom kan niemand anders persoonsgegevens verkrijgen voor een dergelijk doel. Dat betekent dat de verstrekking aan advocaten die in hun verzoek vermelden dat het doel is gericht tot het uitbrengen van een dagvaarding, moet worden geweigerd. Het betekent echter niet, dat een advocaat geen gegevens meer mag krijgen voor andere taken die voortvloeien uit zijn bij wet opgedragen taken.

DAGVAARDINGS- EN VERZOEKSCRIFTPROCEDURES

De meeste gerechtelijke procedures worden ingeleid door een dagvaarding, maar er zijn ook gerechtelijke procedures die worden ingeleid door een verzoekschrift. In verzoekschriftprocedures wordt geen dagvaarding uitgebracht door een gerechtsdeurwaarder, maar wordt het verzoek met de onderliggende bewijsstukken en andere documenten rechtstreeks gestuurd naar de rechtbank. De griffier van de rechtbank roept vervolgens de verweerder (of gerkwestreerde) op. Om te kunnen voldoen aan het vereiste van de rechtbank dat alle benodigde documenten bij het verzoekschrift worden gevoegd, zullen

in veel gevallen gegevens nodig zijn uit de GBA. Voorbeelden van verzoekschriftprocedures zijn procedures voor echtscheiding, alimentatieverzoeken, omgangsregelingen, ontkenning vaderschap, adoptie, maar ook voor een faillissementsaanvraag of voor het leggen van beslag op goederen.

Maar ook in het geval dat een gerechtelijke procedure wordt ingeleid door een dagvaarding, zal de advocaat soms over gegevens uit de GBA moeten beschikken. In veel situaties moet een persoon in gebreke worden gesteld vóórdat er een gerechtelijke procedure wordt gevoerd. De rechtbank stelt daarbij als eis dat de ingebrekestelling de persoon in kwestie heeft bereikt, met andere woorden, de ingebrekestelling moet worden opgestuurd naar het juiste adres. De dagvaarding zelf wordt uitgebracht door de gerechtsdeurwaarder, dat mag een advocaat niet doen.

UITVOERING ALGEMEEN VERBINDEND VOORSCHRIFT

De advocaat is zowel in dagvaardingsprocedures als in verzoekschriftprocedures bij wet bij uitsluiting aangewezen tot het optreden namens partijen. Bij het voorbereiden en het voeren van een gerechtelijke procedure is sprake van een algemeen verbindend voorschrift (AVV).

Uit jurisprudentie blijkt dat aangenomen mag worden dat advocaten met de aan hen verstrekte gegevens zorgvuldig omgaan. Doen zij dat niet, dan zijn zij strafrechtelijk en tuchtrechtelijk aansprakelijk. Als een advocaat in zijn verzoek tot inlichtingen uit de GBA als doel vermeldt dat het nodig is voor het voeren van een gerechtelijke procedure, dan kunnen de benodigde gegevens in principe worden verstrekt. Een nadere motivering voor het verzoek is niet noodzakelijk.

GEHEIMHOUDING

Wanneer advocaten gegevens vragen en het blijkt dat de gegevens een persoon betreffen die geheimhouding heeft aangevraagd, dan is het noodzakelijk dat verantwoordelijke voor de GBA een afweging van belangen maakt. Daarvoor moet de advocaat in zijn/haar verzoek duidelijk als doelomschrijving opgeven welke

gerechtelijke procedure het betreft en wie hij/zij verdedigt. Als dat in het oorspronkelijke verzoek onvoldoende duidelijk is aangegeven, dan zal aanvullende informatie bij de advocaat moeten worden opgevraagd. Vervolgens wordt de procedure die volgt uit artikel 102 Wet GBA gevolgd. Zie hiervoor ook *Burgerzaken en Recht* 1997, pagina 242 e.v.

VERSTREKKING AAN RECHTSKUNDIGE ADVISEURS

De groep van rechtskundige adviseurs (lees ook incassobureaus en juridische adviseurs), dus (rechts)personen die geen advocaat zijn, stellen zich op het standpunt dat zij – net als advocaten – gegevens uit de GBA nodig hebben voor een gerechtelijke procedure. De Afdeling Rechtspraak van de Raad van State heeft nog geen expliciet algemeen oordeel kunnen geven over de vraag of rechtskundig adviseurs uit hoofde van hun functie recht hebben op gegevens uit de GBA.

Onder andere de bestuursrechter van Breda (11-05-2004,03/1284) en de Utrechtse bestuursrechter (14-10-2004, reg.nr. SBR 04/1664) komen wél tot de conclusie dat rechtskundig adviseurs geen recht hebben op gegevens uit de GBA op grond van artikel 98. De Utrechtse bestuursrechter oordeelde met name dat rechtskundig adviseurs zich van advocaten, gerechtsdeurwaarders en faillissementscuratoren onderscheiden doordat zij geen wettelijk geregelde waarborgen kennen hetgeen voor de beoordeling van belang is om te worden aangemerkt als degene die 'uit hoofde van beroep gewoonlijk met gerechtelijke werkzaamheden is belast'.

ERVARINGEN

In totaal hebben 21 mensen gereageerd op de oproepen in de Orde van de dag en het Advocatenblad om problemen met het verstrekken van GBA-gegevens te melden. Deze reacties zijn meegenomen in het overleg met de NVVB. Inzenders worden bedankt voor de genomen moeite.

(LW, Orde-redacteur)

Advies: aansprakelijkheid deskundige op voorhand beperken

De civiele rechter kan naar huidig recht als uitgangspunt nemen dat een te benoemen deskundige zijn eventuele aansprakelijkheid jegens de procespartijen op voorhand kan beperken. 'De deskundige kan daartoe aan de aanvaarding van zijn benoeming een voorwaar-

de van aansprakelijkheidsbeperking verbinden.' Dat schrijft mr. drs. De Groot, die in opdracht van de Raad voor de Rechtspraak onderzoek deed naar de aansprakelijkheid van deskundigen. De Raad heeft het onderzoek laten doen omdat deskundigen zich in toene-

mende mate afvragen 'in hoeverre zij hun eventuele aansprakelijkheid ten opzichte van de procespartijen kunnen beperken'. Beperking van aansprakelijkheid is er niet als er een wettelijk exoneratieverbod voor deskundigen geldt, aldus De Groot (zie artikel 7:463 BW).

Zes gegronde EHRM-klachten

Voor het derde achtereenvolgende jaar heeft het EHRM zes klachten tegen Nederland gegrond bevonden. Dat blijkt uit de jaarlijkse rapportage van het ministerie van Buitenlandse Zaken aan de Tweede Kamer. In totaal ontving het Hof 530 verzoekschriften (2003: 428). Van die 530 werden 322 verzoekschriften niet-

ontvankelijk verklaard en/of van de rol geschrapt, 58 verzoekschriften werden ter kennis gebracht aan de regering (2003: 19). In tien gevallen deed het hof uitspraak: zes constatering dat een schending van het EVRM had plaatsgevonden, drie constatering dat er geen schending had plaatsgevonden en één

mannelijke schikking. Het aantal aanhangige Nederlandse verzoekschriften bedroeg op 1 januari 2004 248 en op 31 december 2004 maar liefst 626.

Zie ook verderop in dit nummer het artikel over het indienen van klachten bij het EHRM.

(advertentie)

Jaarnaal Vreemdelingenrecht

Het *Jaarnaal Vreemdelingenrecht* richt zich met praktische informatie op het complete veld van het Vreemdelingenrecht. In het *Jaarnaal Vreemdelingenrecht* komen beleid, jurisprudentie, praktijkvraagstukken en een overzicht van relevante vakinformatie en congressen samen. Door middel van artikelen en korte actuele informatie blijft u op de hoogte van alle ontwikkelingen met betrekking tot het Vreemdelingenrecht. De informatie uit het *Jaarnaal* sluit prima aan bij het beleid zoals dit in de Vreemdelingen-circulaire wordt bepaald.

Het *Jaarnaal Vreemdelingenrecht* biedt:

- artikelen over actuele onderwerpen;
- rubrieken die aansluiten bij de Vreemdelingen-circulaire;
- besprekingen van recent verschenen publicaties;
- rubriek waarin congressen, studiedagen en seminars worden signaleerd;
- column en ervaringen uit de praktijk.

**Bestel via
www.sdu.nl
of bel
(070) 378 98 80**

Redactie:
mr. E.C.H.J. van der Linden
mr. D.J. de Jong
mr. A. van Luyck
mr. D.S.A. Sharma
drs. B.T. Winkel
mr. G.A. Kaai

Bestelcode: JNVR

Prijs: €0,36 per pagina
(incl. BTW)

Verschijsning:
10 maal per jaar

**Onze uitgaven zijn ook
verkrijgbaar via de
boekhandel**

de snelste link naar uw vakgebied

Sdu UITGEVERS

AGENDA

Van Caroline van Monaco tot Naomi Campbell

Op woensdagmiddag 9 maart 2005 zal dit het onderwerp zijn van de lezing die advocaat Germ Kemper houdt bij het Centrum voor Intellectueel Eigendoms-

recht. Aanvang 16.00 uur; plaats: Molengraaff Instituut, Drift 9 te Utrecht. De lezing is gratis toegankelijk.

Archeologie en Ruimtelijke Ordening

Op woensdag 30 maart 2005 zal tijdens de studiemiddag van de Vereniging van Vastgoed-Juristen (VVJ) drs. B. Goudswaard (archeologisch adviseur en directeur adviesbureau Past2Present/ArcheoLogic) spreken over de rol die de archeologie zal spelen in het toekomstige besluitvormingsproces in de ruimtelijke ordening en de consequenties die het nieuwe bestel zal hebben voor de planontwikkeling en de grondexploitatie. Daarna zal mr. M. Küper (senior staffunctionaris en adviseur bij De Langhenkel Groep te Zwolle) in zijn inleiding aandacht besteden aan de inhoud

en betekenis van de wetsvoorstellen waardoor het Verdrag van Malta in de Nederlandse wetgeving zal worden geïmplementeerd; daarbij zal hij ingaan op de financiële consequenties voor gemeenten en projectontwikkelaars. Tijd: van 13.00 – ca. 17.00; plaats: Grand Hotel Karel V, Geertebolwerk 1 te Utrecht; kosten € 75 voor VVJ-leden en € 120 voor niet-leden. Vóór 15 maart 2005 aanmelden: secretariaat van de Vereniging van Vastgoed-Juristen, t.a.v. mw. J. Janssen, Postbus 85250, 3508 AG Utrecht fax: 030 – 21 21 161, e-mail: j.janssen@cmsderks.nl.

Jonge Balie Utrecht

Het bestuur van de vereniging Jonge Balie Utrecht bestaat met ingang van 3 december 2004 uit: mr. R. Lubbinge (Renkse), voorzitter; mr. M.W. Huijbers (Marijn), vice-voorzitter; mr. R. Verheggen (Ronnie), secretaris; mr. S. Mol

(Sjoerd), penningmeester; mr. G.M. van Puijenbroek (Godelieve), alg. lid/pleitoefeningen; mr. S.L. Raphaël (Sylvia), alg. lid/lezingen. Secretariaatsadres: Postbus 85250, 3508 AG Utrecht.

Bestuur LSA

Het bestuur van de specialisatievereniging: Vereniging van Letsel-schadeadvocaten (LSA) is voor het jaar 2005 als volgt samengesteld: voorzitter: mr. H.W.P.B. Taminiau, Tilburg; vice-voorzitter: mr. D.J. van der Kolk, Rotterdam;

secretaris: mr. C.H. van Dijk, Amsterdam; penningmeester: mr. J.J. van der Molen, Groningen; leden: mr. F.J. van Benthem, Etten-Leur, mr. J.M.W. Werker, Arnhem, en mr. D.K. Kalma, Enschede.

Tunesische advocaat
toegang tot cliënten ontzegd

De Tunesische advocaat *Radhia Nasraoui* die meer dan een jaar geleden (oktober 2003) met een hongerstaking protesteerde tegen jaren van intimidatie en repressie door de Tunesische autoriteiten, heeft wederom problemen om haar werk als advocaat te verrichten. Mevrouw Nasraoui geniet internationale bekendheid voor het verdedigen van politieke en gewetensgevangenen in Tunesië. Het is niet voor het eerst dat een Tunesische advocaat die zich bezighoudt met mensenrechten het doelwit vormt van intimidatie door de Tunesische autoriteiten. Volgens de deken van de Tunesische orde van advocaten verdedigde Nasraoui door haar hongerstaking dan ook de waardigheid van alle advocaten.

De afgelopen maanden is haar verscheidene opeenvolgende malen de toegang ontzegd tot haar gedetineerde cliënten. Wanneer zij bij de afgelegen gevangenis verscheen, werd haar na een lange wachttijd te verstaan gegeven dat haar door hogerhand de toegang tot haar cliënt verboden werd. De interventies door de deken via de algemene gevangenisdirecteur tegen deze kwalijke behandeling hebben geen resultaat gehad.

Met betrekking tot een van haar politieke cliënten – verdacht van lidmaatschap van een terroristische organisatie – vreest Nasraoui dat zij hem niet mag zien vanwege de inhumane condities waaronder hij vastzit: in totaal isolement in een smerige cel zonder medische verzorging. Ook vermoedt zij dat de Tunesische autoriteiten met hun harde optreden tegen vermeende terroristen de aandacht af willen leiden van de door hen onophoudelijk gepleegde mensenrechtenschendingen van Tunesiërs.

Inmiddels is de aanwezigheid van politie rond haar huis en haar praktijk merkbaar geïntensiveerd. De autoriteiten oefenen bovendien druk op Nasraoui's cliënten uit om een andere advocaat in de arm te nemen. Dit zou Nasraoui ook nog eens van haar broodwinning beroven. Wilt u Radhia Nasraoui ondersteunen, schrijf dan een brief aan de Tunesische ambassade (t.a.v. mevr. E. Chtioui-Aouij).

Voor meer informatie over de situatie van de advocaat Radhia Nasraoui zie: <http://www.tunezine.net/breve.php?id=breve=1614>. Voor meer informatie over Tunesische contactadressen en over de Stichting Advocaten voor Advocaten kunt u een e-mail sturen naar: stichtingadvocatenvooradvocaten@yahoo.co.uk

Ledenraad notarissen in opstand

Eind november schoot de anders welwillende ledenraad van de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie diverse voorstellen van het KNB-bestuur af. De ledenraad wil geen applausmachine meer zijn. De ringvoorzitters gaan zich 'robuuster' opstellen en willen serieus genomen worden. Hoe zit het met deze opstand?

De ledenraad van de KNB is het equivalent van het college van afgevaardigden van de Nederlandse Orde van Advocaten. Wat zich bij de Orde informeel heeft ontwikkeld, is hier wettelijk vastgelegd: de ringvoorzitters, lees: dekens, zijn qualitate qua lid van de ledenraad. Daarnaast kiezen de notarissen in elk arrondissement een gewoon lid voor de ledenraad en ieder lid heeft een plaatsvervanger.

Er leeft bij de ringvoorzitters onvrede over de gang van zaken rond een aantal onderwerpen en zij belegden zelfs een eigen vooroverleg over hun rol en functioneren. Eén van de onderwerpen betrof de opleidingspunten voor de permanente opleiding, waarvan de ledenraad had gevraagd met een voorstel te komen dat overschotten meegenomen zouden mogen worden naar een volgende periode, zoals bij de advocatuur. Het KNB-bestuur voelde daar niet voor en bleef bij zijn standpunt. De ringvoorzitters kregen daardoor het gevoel dat er niet naar ze werd geluisterd. Hetzelfde gold voor de verplichtstelling van de kwaliteitsaudits. De ledenraad vond dat het bestuur de voorbereiding van een daarop gerichte verordening wat moet temporiseren om meer draagvlak te bereiken: luisterde het bestuur wel naar de tegenwerpingen van de leden?

En zo ging het ene na het andere voorstel van het bestuur voor de bijl. Wel unaniem werd een voorstel over declaratiegeschillen aangenomen, dat was voorbereid in een commissie met vier ringvoorzitters. De oplossing ligt dus voor de hand: ledenraadscommissies voor deelonderwerpen. Dat verkleint de kenniskloof tussen ledenraad en bestuur en vergroot het draagvlak van voorstellen. Tot die conclusie kwamen dan ook enkele ringvoorzitters, daartoe uitgenodigd door *Notariaat Magazine*.

De ringvoorzitters zijn niet uit op een scheuring, of de hoofden van bestuursleden, meldden ze in *Notariaat Magazine*. Zij hebben het bestuur en het bureau opgeroepen een kritische zelfbeschouwing te plegen, maar zij steken ook hun hand in eigen boezem. Zij hebben zich voorgenomen zich beter voor te bereiden en robuuster op te treden. En al zouden de ringvoorzitters graag een betere opkomst zien, op zichzelf ligt er een infrastructuur voor raadpleging van de achterban. Jaarlijks zijn er vijf ledenraadsvergaderingen en voorafgaand daaraan vindt in elk arrondissement een ringvergadering plaats, waarin de onderwerpen worden besproken die op de agenda van de ledenraad staan. Notarissen vergaderen in hun arrondissement dus veel vaker dan advocaten, hetgeen vermoedelijk is terug te voeren op het verschil in praktijkvoering: advocaten zien elkaar beroepsmatig al regelmatig. Eind februari is de volgende ledenraadsvergadering. Dan wordt verder gediscussieerd tussen ledenraad en bestuur over organisatie en communicatie.

ORDENIEUWS

Erratum Vademecum Advocatuur 2005

In het deel Wet- & regelgeving van het *Vademecum* is een fout geslopen in de Praktische Toelichting Verordening op de Permanente Opleiding 2000 (p. 425 en volgende). Met ingang van 1 januari 2004 dient de advocaat die nog niet in het bezit is van de stageverklaring, maar die al wel 39 maanden op het tableau staat, opleidingspunten te behalen (art. 2 van de Verorde-

ning op de Permanente Opleiding 2000). Afhankelijk van het moment waarop deze termijn wordt volgemaakt, dienen zestien punten of punten pro rata per kalenderjaar te worden behaald. In de Praktische Toelichting op de Verordening staat een en ander nader uitgewerkt. Onder het kopje 'Op wie is de Verordening van toepassing?' is echter per abuis de oude termijn

van 48 maanden vermeld (p. 425). In de Verordening zelf, in de Praktische Toelichting in *Vademecum Advocatuur* uitgave 2004 en op de website (onder Wet- & regelgeving) staat de juiste termijn van 39 maanden vermeld.

Protocollen WID en Wet MOT

De Nederlandse Orde van Advocaten heeft het *protocol WID* en het *protocol Wet MOT* opgesteld. In de protocollen wordt concreet inhoud gegeven aan de zorgplicht van de advocaat ten gevolge van de Wet melding ongebruikelijke transacties en de Wet identificatie bij dienstverlening. De protocollen strekken ertoe de advocaat hand-

vatten te bieden voor de naleving van de wetten, teneinde te voorkomen dat zij worden beticht van niet-naleving van de wetten. De Orde beveelt aan dat advocaten (kantoren) hun kantoororganisatie inrichten conform de protocollen. Opmerking verdient dat in de protocollen op onderdelen een uitleg wordt gegeven van de nieuwe

regels, een uitleg die niet noodzakelijkerwijs volledig overeenkomt met de uitleg van toezichthouder Bureau Financieel Toezicht (BFT). De advocaat die er zeker van wil zijn dat zijn handelen in voorkomend geval (ook) de toets van kritiek van het BFT kan doorstaan, doet er verstandig aan met dit bureau (www.bureaufn.nl) of het

Meldpunt Ongebruikelijke Transacties (www.justitie.nl/mot) in contact te treden. Gebruik van de protocollen is derhalve voor eigen risico.

Kijk voor de protocollen op www.balinet.nl en www.advocatenorde.nl onder het kopje Dossier WID/MOT.

Een klacht indienen bij het EHRM: elf veelvoorkomende misverstanden

Egbert Myjer, Nico Mol,
Peter Kempees, Agnes van Steijn,
Janneke Bockwinkel¹

Vergeleken met de diverse nationale Nederlandse procesrechtssystemen is de procedure van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) niet al te gecompliceerd. Niettemin vergt ook deze procedure inzicht van haar beoefenaars. Veel van de problemen die klagers en hun raadslieden bij het Straatsburgse Hof ontmoeten, zijn terug te voeren op een beperkt aantal misverstanden. De nieuwe Nederlandse rechter in het Hof en de ter griffie van het Hof werkzame Nederlandse juristen geven aan hoe deze te vermijden.

MISVERSTAND 1: HET EHRM IS EEN BEROEPSINSTANTIE

Het komt regelmatig voor dat Nederlandse advocaten bij het Hof een klacht indienen die erop neerkomt dat de Nederlandse rechter is uitgegaan van een onjuiste vaststelling van de feiten, dan wel essentiële stellingen van de klager over het hoofd heeft gezien. Veelal wordt een dergelijke klacht ingekleed in de stelling dat art. 6 van het Europees Verdrag inzake de Rechten van de Mens (EVRM) is geschonden.

De taak van het Hof is toe te zien op de naleving van het EVRM en zijn protocollen. Het is uitdrukkelijk niet de taak van het Hof fouten van nationale rechters in de toepassing van nationaal recht te herstellen. Even-

min treedt het Straatsburgse Hof in de waardering van aan de nationale rechter voorgedragen bewijsmiddelen. Het is onjuist het Hof te zien als 'vierde instantie' waaraan een zaak in zijn volle omvang kan worden voorgedragen.² Klachten van de strekking dat de Nederlandse rechter tot een andere – men versta: voor de klager gunstiger – beslissing had moeten komen, worden niet-ontvankelijk verklaard als zijnde kennelijk ongegrond (*manifestly ill-founded*).

Daaraan doet niet af dat de klacht is gesteld als schending van art. 6 van het EVRM. Dat artikel garandeert immers slechts een eerlijke en openbare behandeling van bepaalde welomschreven categorieën van geschillen voor een onafhankelijke en

onpartijdige rechter. Het garandeert niet dat de uitkomst van de nationale procedure de juiste zal zijn.

MISVERSTAND 2: EEN EERSTE BRIEF IS IN ELK GEVAL VOLDOENDE OM DE TERMIJN VAN ZES MAANDEN TE SAUVEREN

Regelmatig ontvangt het Hof daags voor het verstrijken van de door art. 35 lid 1 van het EVRM voorgeschreven termijn van zes maanden een brief waarin in algemene

1 De schrijvers zijn onderscheidenlijk rechter in het Hof (prof. mr. Myjer), referendarissen (mrs. Mol, Kempees en Van Steijn) en tijdelijk bij de griffie van het Hof gedetacheerde RAIO (mr. Bockwinkel).

2 Zie recentelijk *Baumann tegen Oostenrijk*, no. 76809/01, § 49, 7 oktober 2004.

3 <http://www.echr.coe.int/>

4 Aldus recentelijk nog *Latif en anderen tegen het Verenigd Koninkrijk* (ontvankelijkheidsbeslissing), no. 72819/01, 29 januari 2004.

5 Zie recentelijk *Saribek tegen Turkije* (ontvankelijkheidsbeslissing), no. 41055/98, 9 september 2004.

bewoordingen een klacht wordt ingediend, al dan niet met de mededeling dat de gronden van de klacht nog zullen worden aangevuld. Vaak is een kopie van een nationale beslissing aan de brief gehecht.

De wijze waarop een klacht moet worden ingediend, staat gedetailleerd beschreven in een aanwijzing voor de praktijk (*practice direction/instruction pratique*). Die is, naast allerlei andere informatie, te vinden op de internet-site van het Hof.³

Inderdaad is het Hof voor wat betreft de termijn van zes maanden bereid genoegen te nemen met een eenvoudige brief, maar die zal wel een voldoende omschrijving van de klacht moeten bevatten. Dat wil zeggen: ten minste een weergave van de feiten waarop de klacht gebaseerd is en een opgave van de rechten die de klager geschonden acht – al dan niet met verwijzingen naar artikelen van het EVRM c.q. de protocollen.

Als indieningsdatum van de klacht geldt, wat het Hof betreft, de datum waarop de brief met deze informatie wordt verzonden.⁴ Het Hof is in beginsel bereid uit te gaan van de datering van de brief zelf, uiteraard tenzij het een verschil constateert tussen de date-

ring van de brief en de dag van verzending volgens het poststempel. Is het schrijven ongedateerd en het poststempel onleesbaar, dan geldt als indieningsdatum de dag van ontvangst ter griffie van het Hof.

Indiening van een klacht per fax wordt geaccepteerd mits binnen vijf dagen nadien het origineel op papier, met originele handtekeningen, per post is verzonden.

De door art. 35 lid 1 van het EVRM gestelde termijn van zes maanden is fataal. Een mogelijkheid om na ommekomst van de termijn een verzuim te herstellen, vergelijkbaar met art. 6:6 van de Algemene wet bestuursrecht, wordt niet geboden.

Een eerste brief waarin slechts wordt vermeld dat er een klacht wordt ingediend, stuit de termijn niet, zelfs niet als stukken uit het dossier van de nationale procedure zijn meegezonden: men kan dus niet volstaan met te klagen bijvoorbeeld dat de procedure oneerlijk is geweest, en voor het overige te verwijzen naar het aangehechte procesdossier. Evenmin is het mogelijk na het einde van de termijn de omvang van de klacht uit te breiden.

Voor de volledigheid: de termijn wordt geteld vanaf de dag na die waarop de laatste nationale beslissing aan de klager (of diens raadsman) bekend is geworden dan wel bekend had kunnen zijn. In beginsel wordt dus gerekend vanaf de datum van openbare uitspraak (dit betreft in Nederland civiele en strafzaken); waar echter de nationale wet kennisgeving in schriftelijke vorm voorschrijft, wordt gerekend vanaf de dag van betekening of verzending⁵ – dit is in Nederland het geval in administratiefrechtelijke procedures. Het is aan de klager om in voorkomend geval het Hof ervan te overtuigen dat het van een andere datum moet uitgaan.

MISVERSTAND 3: EEN KLACHT KAN WORDEN INGEDIEND BINNEN ZES MAANDEN NA EEN UITSpraak IN HERZIENING C.Q. EEN UITSpraak IN EEN NIET-ONTVANKELIJK BEROEP

Het komt soms voor dat een klager in hoger beroep of cassatie komt van een uitspraak of beslissing waartegen geen beroep mogelijk is en vervolgens een klacht indient bij het Hof. Ook gebeurt het wel dat een klager een buitengewoon rechtsmiddel aanwendt alvorens zich tot het Hof te richten.

In dergelijke gevallen berekent het Hof de termijn van zes maanden vanaf de beslissing gegeven aan het slot van de reguliere procedure. Immers, van de klager wordt verwacht dat hij elk 'daadwerkelijk rechtsmiddel' (*effective remedy, recours effectif*) uitput. Een rechtsmiddel dat hem slechts in bepaalde, uitzonderlijke situaties ter beschikking staat, een verzoek om gebruik door een auto-

riteit van een discretionaire bevoegdheid of een niet door het nationale recht geboden rechtsmiddel valt niet als zodanig te ken- schetsen. Een uitspraak in herziening of in cassatie ‘in het belang der wet’, of een besluit op een verzoek om gratie, vertraagt het begin van de zesmaandetermin dus niet.⁶ Ook het heropenen van een gewone procedu- re schort de termijn niet op, tenzij inderdaad een nieuwe inhoudelijke behandeling van de zaak volgt.⁷

MISVERSTAND 4: ALS DE KLACHT IN EEN BRIEF IS GESTELD, IS HET NIET NODIG HET VERZOEKSCHRIFTFORMULIER IN TE DIENEN

Art. 47 lid 1 van het Reglement (*Rules of Court, Règlement de la Cour*) schrijft aan indivi- duele klagers gebruik van het door de griffie verstrekte formulier voor, voorzover de pre- sident van de Sectie daarvan geen dispensa- tie verleent. Hieraan wordt de hand gehou- den. De griffie zendt het formulier na ont- vangst van de eerste brief aan de klager toe. Het formulier is ook te vinden op de inter- netsite van het Hof.⁸

Als de klacht reeds in een brief volledig is gesteld, is het niet nodig hem woordelijk op het formulier te herhalen. In dat geval kan worden volstaan met op het formulier te ver- wijzen naar de brief. Onvolledig ingevulde of niet-ondertekende formulieren worden aan de klager geretourneerd. De vertraging die daardoor kan optreden, komt voor rekening van de klager.

MISVERSTAND 5: DE ADVOCaat DIE ZICH NAMENS ZIJN CLIËNT STELT, HOEFT GEEN SCHRIFTELIJKE VOLMACHT OVER TE LEGGEN

Art. 45 lid 3 van het Reglement schrijft voor dat indien een klager zich voor het Hof laat vertegenwoordigen, de vertegenwoordiger een schriftelijke procesvolmacht (*a power of*

attorney or written authority to act/une procura- tion ou un pouvoir écrit) overlegt. Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen procesvertegen- woordigers die als advocaat (of procureur) zijn ingeschreven en andere procesvertegen- woordigers. Als de raadsman geen volmacht overlegt, kan de zaak niet door het Hof wor- den behandeld. De griffie stuurt in zodanig geval een rappel.

De griffie stelt een model ter beschikking waarvan het gebruik weliswaar niet dwin- gend is voorgeschreven – dit is een verschil met het verzoekschriftformulier – maar wel wordt aanbevolen. Dit model voorziet in uit- drukkelijke aanvaarding van de volmacht door de procesvertegenwoordiger. Ook dit model is te vinden op de internetsite van het Hof⁹.

Het gebeurt dat klagers een advocaat vol- machtigen wiens instemming daarmee niet uit de stukken blijkt. In zodanig geval ver- zoekt de griffie aan de klager het ertoe te lei- den dat zijn raadsman zich als zodanig bekendmaakt. Zolang dit niet is gebeurd, wordt de correspondentie voortgezet met de klager zelf.

MISVERSTAND 6: DE KLAGER HEEFT EEN VOL JAAR DE TIJD OM ZIJN KLACHT AAN TE VULLEN MET HET VERZOEKSCHRIFT- FORMULIER, EEN SCHRIFTELIJKE VOL- MACHT EN STUKKEN VAN OVERTUIGING

Na ontvangst van klagers eerste bericht zendt de griffie aan de klager een brief met als bijlagen de tekst van het EVRM, de tekst van de art. 45 en 47 van het Reglement (waarin de formaliteiten vermeld staan waar- aan de klacht moet voldoen), een ‘Noot voor mogelijke klagers’ (een verklaring van de door het Hof gehanteerde ontvankelijk- heidscriteria) en het verzoekschriftformulier met een toelichting.

De brief, hier geciteerd in de Nederlands- talige versie, eindigt met deze alinea:

Wanneer u het verzoekschrift niet wenst voort te zetten of u niet op deze of enige andere brief van de Griffie binnen een jaar na verzending antwoordt, dan worden de klachten geacht te zijn ingetrokken en wordt het voor dit verzoekschrift aangelegde dos- sier vernietigd.

Het misverstand kan ontstaan doordat de klager of diens raadsman slechts deze laatste alinea leest.

Elders in de brief wordt gewaarschuwd tegen onnodige vertraging. De sanctie die het Hof daarop stelt, is dat als indieningsda- tum van de klacht niet de datum van de klachtbrief, maar de datum van het formu- lier wordt gekozen – of zelfs een nog latere datum, als het formulier niet volledig is ingevuld – hetgeen ertoe kan leiden dat de klacht wordt geacht buiten de zesmaanden- termijn te zijn ingediend.

In de noot voor mogelijke klagers – punt 17 – staat vermeld dat het Hof het formulier binnen zes weken ingediend wenst te zien. Overigens kan van deze termijn wel uitstel worden verzocht. Het komt echter hoe dan ook voor verantwoordelijkheid en risico van de klager om ervoor te zorgen dat het Hof binnen zes maanden na de datum van de laatste nationale beslissing beschikt over een schriftelijk stuk waarin de klacht voldoende is weergegeven.¹⁰

Nadat het Hof de klacht heeft ontvangen, kan de klager worden verzocht die zonedig aan te vullen met eventuele ontbrekende stukken van overtuiging of andere informa- tie. De griffie kan daarvoor een termijn stel- len. Ofschoon die termijn niet fataal is, is het raadzaam voor ommekomst ervan een gemo- tiveerd verzoek om uitstel te doen als zij niet kan worden gehaald.

Het zal uit het voorgaande duidelijk zijn dat de termijn van een jaar, vermeld in de laatste alinea van de brief van de griffie, niet

6 Zie recentelijk *Berdzenishvili tegen Rusland* (ontvan- kelijkheidsbeslissing), no. 31679/03, 29 januari 2004.

7 Zie onder meer *Boček tegen Tsjechië* (ontvankelijk- heidsbeslissing), no. 49474/99, 10 oktober 2000.

8 *Vide supra* noot 3.

9 *Vide supra* noot 3.

10 Zie bijvoorbeeld *Latif en anderen tegen het Verenigd Koninkrijk* (ontvankelijkheidsbeslissing), *vide supra* noot 3.

11 Gebruik van het Fries of het Papiamentu zouden wij in elk geval willen ontraden, daargelaten of één of beide talen in enig gebied van het Koninkrijk de status van officiële taal heeft/hebben.

12 *Protocol No. 14 bij het Verdrag tot bescherming van de rech- ten van de mens en de fundamentele vrijheden* (Straats- burg, 13 mei 2004); Council of Europe Treaty Series/Série des Traités du Conseil de l’Europe no. 194, *Tractatenblad* 2004, no. 191 (tekst in de offi- ciële talen); *Tractatenblad* 2004, no. 285 (Neder- landstalige tekst).

de tijd is die aan de klager ter beschikking staat. De klager kan er geen rechten aan ontleen. Eén jaar na het laatste levensteken van de klager is de tijd dat het dossier fysiek wordt bewaard. Als de klager zo lang niets van zich laat horen, wordt het dossier vernietigd. Van een klager die zich opnieuw meldt na een lange stilteperiode, ook al is die korter dan een jaar, kan een verklaring van zijn stilzwijgen worden verlangd. Het Hof kan aan zodanig stilzwijgen consequenties verbinden.

MISVERSTAND 7: DE GEHELE PROCEDURE KAN IN HET NEDERLANDS WORDEN GEVOERD

Anders dan het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen kent het Straatsburgse Hof slechts twee officiële talen, te weten het Engels en het Frans (art. 34 lid 1 van het

Reglement). Op het ogenblik bepaalt het Reglement dat tot aan de ontvankelijkheidsbeslissing de klager gebruik mag maken van een andere dan een officiële taal, op voorwaarde dat die andere taal een officiële taal is van één van de Staten die partij zijn bij het EVRM (art. 34 lid 2 van het Reglement).¹¹

In verband met de voorziene invoering van een geconcentreerde procedure zonder afzonderlijke ontvankelijkheidsbeslissing, vooruitlopend op de inwerkingtreding van het Veertiende Protocol¹², zal vanaf 1 maart 2005 het gebruik van het Engels of het Frans reeds in een eerder stadium zijn voorgeschreven, te weten vanaf het tijdstip waarop de klacht ter kennis van de betrokken regering is gebracht. Dit betekent dat de aanvankelijke klacht en de daaraan gehechte stukken van overtuiging in de landstaal kunnen worden ingediend.

De verplichting naderhand tot gebruik van één van beide officiële talen geldt

slechts door of namens de klager ingediende inhoudelijke opmerkingen (*pleadings/observations*). Een vertaling van stukken uit het nationale procesdossier hoeft dus niet ongevraagd door de klager te worden overgelegd, uiteraard tenzij die stukken gesteld zijn in een taal die niet een officiële taal is van één van de Staten die partij zijn bij het EVRM.

Ingeval er een zitting wordt gehouden, dient de klager ook één van beide officiële talen te gebruiken (art. 34 lid 2 van het Reglement). Zittingen zijn hoge uitzondering en plegen te worden gehouden voordat het Hof over de ontvankelijkheid beslist.

Overigens kan aan de president toestemming worden gevraagd om het gebruik van een andere taal dan het Engels of het Frans voort te zetten. De president beslist van geval tot geval. Echter, zelfs als zodanige toestemming wordt gegeven, wordt van de raadsman verwacht dat deze voldoende passieve kennis van het Engels of het Frans bezit (art. 36 lid 5 van het Reglement).

MISVERSTAND 8: RULE 39

IS EEN KORT GEDING

Art. 39 van het Reglement (bij de habitués bekend als *Rule 39*), ‘Interim measures’, luidt als volgt:

The Chamber or, where appropriate, its President may, at the request of a party or of any other person concerned, or of its own motion, indicate to the parties any interim measure which it considers should be adopted in the interests of the parties or of the proper conduct of the proceedings before it.

Het gaat uitdrukkelijk slechts om voorlopige maatregelen. Anders dan sommige door Nederlandse rechters bevolen ‘voorlopige’ voorzieningen gelden zij hoogstens voor de duur van de procedure in Straatsburg.

In de praktijk worden maatregelen op grond van Rule 39 alleen aangewezen als aannemelijk is dat voor de klager onherstelbaar onheil dreigt waarvoor geldelijke compensatie na afloop van de procedure geen soelaas kan bieden. Dit zal in het bijzonder het geval zijn bij uitzettingen of uitleveringen naar landen die geen partij zijn bij het EVRM, indien schending dreigt van art. 2 of 3 van het EVRM of van het Zesde Protocol. Voor een uitgebreide bespreking van de praktijk in dezen wordt verwezen naar een artikel van Nico Mol, Peter Kempees en Agnes van Steijn dat vorig jaar is verschenen in de *Nieuwsbrief Asiel- en Vluchtelingenrecht*.¹³

Het heeft dus geen zin te verzoeken om, bijvoorbeeld, schorsing van de tenuitvoerlegging van een gevangenisstraf of van voorlopige hechtenis, het al dan niet tijdelijk stilleggen van een bouwproject, de afgifte van

een tijdelijke verblijfsvergunning of een voorschot op een uitkering of een schadevergoeding. Volledigheidshalve wordt opgemerkt dat het ook geen zin heeft toepassing van Rule 39 te verzoeken als de klacht om welke reden ook kennelijk niet-ontvankelijk is, bijvoorbeeld omdat de daadwerkelijke nationale rechtsmiddelen niet zijn uitgeput.

MISVERSTAND 9: DE IDENTITEIT VAN DE KLAGER KAN GEHEIM BLIJVEN VOOR BETROKKEN REGERINGEN

In beginsel is de procedure van het Hof (met uitzondering van schikkingsonderhandelingen, art. 38 lid 2 EVRM) openbaar. Art. 47 lid 3 van het Reglement voorziet echter in de mogelijkheid de identiteit van een klager voor het publiek geheim te houden. De klager kan de president daarom onder opgave van redenen verzoeken. Zelfs als de president een dergelijk verzoek inwilligt, geldt het geheim echter niet tegenover de regering van de staat waartegen de klacht is gericht. De klacht en alle erop betrekking hebbende stukken worden integraal gekopieerd en aan de vertegenwoordiger van die regering verzonden.

Art. 36 lid 1 EVRM is weinig bekend. Het luidt als volgt (Nederlandstalige tekst):

In alle zaken die voor een Kamer of de Grote Kamer aanhangig zijn, heeft een Hoge Verdragsluitende Partij waarvan een onderdaan verzoeker is het recht schriftelijke conclusies in te dienen en aan zittingen deel te nemen.

Ingevolge art. 44 lid 1 van het Reglement wordt, indien een klacht ter kennis wordt gebracht van de regering van de staat waartegen de klacht is gericht en de klager de nationaliteit bezit van een andere staat die partij is bij het EVRM, tevens een afschrift van de klacht aan de regering van die andere staat verzonden. Het is niet de praktijk van het Hof aan die andere regering informatie te onthouden.

Er zijn gevallen geweest waarin de klager dreigde te worden gedeporteerd – uitgeleverd of uitgezet – van de ene bij het EVRM aangesloten staat naar een andere, waarvan hij de nationaliteit had. Het Hof heeft nog nooit voor de regering van die andere staat de identiteit van de klager geheimgehouden.

MISVERSTAND 10: HET IS VOLDOENDE EEN VERZOEK OM SCHADEVERGOEDING OP HET VERZOEKSCHRIFTFORMULIER TE STELLEN

Het is bekend dat het Hof, ingeval het een schending van het EVRM of zijn protocollen vaststelt, een ‘billijke genoegdoening’ (geldelijke schadevergoeding) kan toekennen aan de benadeelde (art. 41 EVRM). In de tot dusver gebruikelijke, klassieke procedure (waarbij een afzonderlijke ontvankelijkheidsbeslissing wordt genomen) wordt de klager geacht zijn verzoek om toekenning van schadevergoeding na de ontvankelijkheidsbeslissing in te dienen. De klager stelt zijn verzoek hetzij in zijn opmerkingen over de hoofdzaak van zijn klacht, hetzij – indien hij zodanige opmerkingen achterwege laat – in een afzonderlijk stuk dat hij binnen twee maanden na de ontvankelijkheidsbeslissing moet indienen (art. 60 lid 1 van het Reglement).

¹³ *Voorlopige maatregelen bij het Europees Hof voor de Rechten van de Mens*, Nieuwsbrief Asiel- en Vluchtelingenrecht, jaargang 2004, blz. 299 en 300.

¹⁴ Zie bijvoorbeeld *Willekens tegen België*, no. 50859/99, § 27, 24 april 2003.

¹⁵ Zie recentelijk bijvoorbeeld *Cumpănă en Mazăre tegen Roemenië* [Grote Kamer], no. 33348/96, § 134, 17 december 2004.

¹⁶ Het nieuwe criterium zal door het Veertiende Protocol – *vide supra* noot 12 – worden toegevoegd aan artikel 35 lid 3 van het EVRM. Het zal luiden als volgt (Engelstalige tekst):

“The Court shall declare inadmissible any individual application submitted under Article 34 if it considers that :

b) the applicant has not suffered a significant disadvantage, unless respect for human rights as defined in the Convention and the Protocols thereto requires an examination of the application on the merits and provided that no case may be rejected on this ground which has not been duly considered by a domestic tribunal.”

Zie ook B. E. P. Myjer, *Straatsburg zit er niet voor zweetvoeten; over de nog immer toenemende werkdruk van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, over het Veertiende Protocol en over mensenrechten waar ze thuishoren* (Nijmegen, Wolf Legal Publishers, 2004).

In de geconcentreerde procedure zonder afzonderlijke ontvankelijkheidsbeslissing, die nu regel wordt, wordt van de klager verwacht dat hij zijn verzoek om toekenning van schadevergoeding indient nadat de klacht ter kennis van de betrokken regering is gebracht. In alle gevallen stelt de griffier de klager per brief in kennis van de mogelijkheid een zodanig verzoek te doen en van de termijn waarbinnen dat moet gebeuren.

Op een verzoek om toekenning van een schadevergoeding die in een te vroeg stadium van de procedure is ingediend en die niet in het juiste stadium is herhaald, of die buiten de termijn is ingediend, slaat het Hof geen acht.¹⁴ Overigens moeten de gestelde schade en ook kosten worden gespecificeerd en aangetoond met relevante bewijsstukken (art. 60 lid 2 van het Reglement), anders kan het Hof ze geheel of gedeeltelijk buiten beschouwing laten.¹⁵

MISVERSTAND 11: VAN EEN DE KLAGER ONWELGEVALLIGE ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING KAN IN BEROEP WORDEN GEGAAN BIJ DE GROTE KAMER

Art. 28 van het EVRM stelt in zoveel woorden dat de beslissing van een Comité van drie rechters 'definitief' is. Een dergelijke

bepaling ontbreekt in art. 29 van het EVRM, dat een aanzet geeft voor de procedure indien de klacht niet door een Comité wordt verworpen.

Volgens de Nederlandstalige tekst van het EVRM (art. 43 lid 1) kan verwijzing van de zaak naar de Grote Kamer worden verzocht 'binnen drie maanden na de datum van de uitspraak van een Kamer'. Een zodanig verzoek wordt voorgelegd aan een college van vijf rechters. Het college aanvaardt het verzoek 'indien de zaak aanleiding geeft tot een ernstige vraag betreffende de interpretatie of toepassing van het EVRM of de Protocollen daarbij, dan wel een ernstige kwestie van algemeen belang' (art. 43 lid 2).

Ontvankelijkheidsbeslissingen zijn echter geen 'uitspraken' in de zin van art. 43 lid 1. Dit blijkt reeds uit art. 45 van het EVRM, ook in de – niet-authentieke – Nederlandstalige tekst. Ten overvloede blijkt het verschil tussen een 'uitspraak' en een ontvankelijkheidsbeslissing uit de tekst van het EVRM in de officiële talen, Engels en Frans, waarin sprake is van '*judgments/arrêts*', arresten, en '*décisions/décisions*', beslissingen. Art. 43 lid 1 spreekt van *judgment* respectievelijk *arrêt*. Een verzoek om verwijzing van een zaak naar de Grote Kamer op basis van een ont-

vankelijkheidsbeslissing wordt niet aan het college van vijf rechters voorgelegd.

TEN SLOTTE

De Nederlandse advocatuur wordt op het hart gedrukt slechts in Straatsburg te klagen als er werkelijk sprake lijkt te zijn van een min of meer ernstige schending van het EVRM. Het gebrek aan zelfselectie door (al dan niet vertegenwoordigde) klagers – niet alleen in Nederland, maar ook in andere landen – heeft de werklast van het Hof al zeer vergroot, waarbij moet worden opgemerkt dat slechts relatief weinig zaken van principieel belang zijn.

De regeringen van de staten die partij zijn bij het EVRM, die immers soeverein heersen over de tekst van het EVRM, hebben daarop gereageerd met een nieuw ontvankelijkheids criterium. Wanneer het Veertiende Protocol in werking treedt, zal het Hof voortaan klagers de deur kunnen wijzen om reden dat zij van een gestelde schending naar 's Hofs oordeel geen nadeel van betekenis ondervinden, zelfs al zouden hun klachten gegrond zijn (zie art. 12 van het Veertiende Protocol).¹⁶

Van grammaticale naar objectieve uitleg van CAO-bepalingen

S.J.P. Kukulja²

advocaat te Goor

In het Haviltex-arrest heeft de Hoge Raad een methode voor de uitleg van overeenkomsten ontwikkeld, waarbij de bedoeling van partijen centraal staat. Bij de uitleg van CAO's dient de objectieve methode te gelden, omdat er derden bij betrokken zijn. De objectieve interpretatiemethode heeft zich de afgelopen tien jaar steeds verder geëvolueerd, met als voorlopig eindpunt het arrest van afgelopen juli in de zaak Hoevers/Van Dijk.¹ De Hoge Raad maakt een dogmatisch onderscheid tussen de objectieve uitlegmethode en het Haviltex-criterium, maar de uitkomsten van beide methoden naderen elkaar bijzonder dicht.

Op 17 september 1993 besliste de Hoge Raad dat voor de uitleg van horizontale bepalingen uit een CAO een andere uitlegmethode geldt dan het Haviltex-criterium.³ Horizontale of normatieve bepalingen werken op het niveau van de individuele werknemer en de individuele werkgever. Zij bevatten rechten en plichten die bestemd zijn om de individuele arbeidsovereenkomst te normeren. De individuele werknemer en de meeste individuele werkgevers zijn echter niet bij de totstandkoming van de CAO betrokken. Zij zijn derden op wie de CAO van toepassing kan zijn. Aan werknemers en werkgevers staan daarom in het algemeen geen andere gegevens ter beschikking, voor het bepalen van de inhoud van de CAO, dan de tekst en de eventueel daaraan toegevoegde schriftelijke toelichting.

De Hoge Raad was daarom van mening dat voor de uitleg van dergelijke horizontale bepalingen uit een CAO een nieuwe uitlegmethode noodzakelijk was, inhoudende dat: 'voor de uitleg van de bepalingen van een collectieve arbeidsovereenkomst, de bewoordingen daarvan, gelezen in het licht van de gehele tekst van die overeenkomst, in beginsel van doorslaggevende betekenis zijn.'⁴

IN BEGINSSEL GRAMMATICALE UITLEG

In de genoemde arresten legde de Hoge Raad 'in beginsel' een grote nadruk op de letter van de CAO, gelezen in het licht van de gehe-

le tekst van die overeenkomst. Zoals in latere arresten zou blijken, liet de Hoge Raad met de zinsnede 'in beginsel' ruimte voor de rechter om verder te kijken, indien deze aan de hand van de bewoordingen alleen geen bevredigende uitleg kan vinden.⁵ Prof. mr. P.F. van der Heijden duidde de nieuwe methode aan als de grammaticale uitleg.⁶

De grammaticale uitleg was vervolgens een aantal jaren een rustig bezit. De Hoge Raad besliste in een later arrest dat de grammaticale uitleg ook van toepassing was op diagonale CAO-bepalingen, die gelden tussen een CAO-partij en een individuele werknemer of werkgever.⁷ Naar algemene opvatting geldt voor de uitleg van bepalingen die werken tussen de CAO-partijen zelf het Haviltex-criterium.⁸ Deze bepalingen heten ook wel obligatoire bepalingen. Een voorbeeld van een obligatoire bepaling is de zogenaamde vredesplichtclausule. Hiervan is sprake indien CAO-partijen zich verbinden gedurende de looptijd van de CAO geen pres-

siemiddelen gericht op wijziging van de CAO jegens elkaar aan te wenden.

OBJECTIEVE MAATSTAVEN

Aan de rust in de normering van de uitleg van CAO's kwam op 31 mei 2002 een einde.⁹ Toen wees de Hoge Raad arrest in de zaak van Ziekenhuis De Heel tegen een aantal fysiotherapeuten. Partijen verschilden van mening over de uitleg van een inschalingsbepaling in de CAO voor het Ziekenhuiswezen. De Hoge Raad herhaalde allereerst het op 17 september 1993 geformuleerde uitgangspunt (grammaticale uitleg). Aan dit uitgangspunt voegde de Hoge Raad toe dat naast de bewoordingen van de CAO zelf de daarbij behorende schriftelijke toelichting, gelezen in het licht van de gehele tekst van belang is.

De Hoge Raad voegde ten slotte een overweging toe waarin hij de ruimte die de woorden 'in beginsel' lieten, verder inkleurde: 'Daarbij komt het niet aan op de bedoeling

Met de woorden 'in beginsel' liet de Hoge Raad de lagere rechter ruimte om verder te kijken als de bewoording geen bevredigende uitleg bood

Nederland, Den Haag, 05-0-1998. banenpoolers Melkert-banen Demonstratie van banenpoolers bij het Ministerie van SZW, voor een betere CAO.

van de partijen bij de CAO, voorzover deze niet uit de CAO-bepalingen en de toelichting kenbaar zijn, maar op de betekenis die naar objectieve maatstaven volgt uit de bewoordingen waarin de CAO en de toelichting zijn gesteld. Bij deze uitleg kan onder meer acht worden geslagen op de elders in de CAO gebruikte formuleringen en op de aannemelijkheid van de rechtsgevolgen waartoe de onderscheiden, op zichzelf mogelijke tekstinterpretaties zouden leiden.⁷

De Hoge Raad heeft in dit arrest verduidelijkt dat de tekst van de CAO moet worden geïnterpreteerd aan de hand van objectieve maatstaven. Deze uitwerking van de grammaticale uitleg duid ik in het navolgende

aan als de 'objectieve uitlegmethode'.¹⁰ De Hoge Raad legde de omstreden CAO-bepaling uit aan de hand van een vergelijkbaar artikel uit de vorige CAO, die van een toelichting was voorzien. In een reeks van arresten heeft de Hoge Raad, onder herhaling van de hiervoor genoemde maatstaf, een aantal andere objectief kenbare interpretatiefactoren aangeduid.

INTERPRETATIEFACTOREN

De eerste volgt uit het arrest in de zaak van Buijsman e.a. tegen Motel Akersloot.¹¹ In deze zaak ging het om enkele slimme scho-lieren, die bij Motel Akersloot werkzaam waren als hulpkrachten. Hulpkrachten had-

den op grond van de CAO slechts recht op het wettelijke minimumloon. Buijsman e.a. stelden zich op het standpunt dat zij niet uitsluitend binnen de in de CAO's voor hulpkrachten voorgeschreven werktijden hebben gewerkt. Zij stelden zich op het standpunt dat zij in dienst zijn geweest als vaste medewerkers met een parttime dienstverband en daarom aanspraak hadden op het voor parttimers geldende CAO-loon. De Hoge Raad besliste dat de bedoeling van CAO-partijen bij de uitleg van CAO's een rol kan spelen, indien deze naar objectieve maatstaven volgt uit de CAO-bepaling en de eventueel daarbij behorende schriftelijke toelichting en dus voor de individuele werknemers en werkge-

1 HR 9 juli 2004, RvdW 2005, 95, zie ook JIN 2004, 1 m.nt. C.J. Loonstra, r.o. 3.7 (Hoever/Van Dijk).
 2 S.J.P. Kukulja is werkzaam bij Daniëls Dijkman & Huisman Advocaten te Goor.
 3 HR 17 september 1993, JAR 1993, 234, r.o. 3.3 (Gerritse/H.A.S.).
 4 De Hoge Raad week daarmee af van de conclusie van A-G Mok, die voor de uitleg van de desbetreffende CAO-bepaling was uitgegaan van het Haviltex-criterium. Een week later wees de Hoge Raad een tweede arrest waarin hij nogmaals de nieuw geformuleerde regel bevestigde: HR 24 september 1993, JAR 1993, 236, r.o. 3.6 (Hol/E.I.M.).

5 S.F. Sagel, 'Grammaticale uitleg van CAO-bepalingen – een absoluut criterium', *ArbeidsRecht* 2000-1, p. 23-29.
 6 P.F. van der Heijden, 'De uitleg van CAO-bepalingen', *ArbeidsRecht* 1994-2, p. 3-4. Zie ook M.M.H. Kraamwinkel, 'Grammaticale uitleg van horizontale bepalingen', *SMA* 1996-7/8, p. 401-405.
 7 Zie bijvoorbeeld HR 19 december 1997, JAR 1998, 40, r.o. 3.4 (Vink en Zn./Stichting).
 8 S.F. Sagel, 'De objectief-tekstuele uitleg van CAO-bepalingen: betekenis en reikwijdte (I)', *ArbeidsRecht* 2003-11, p. 12-24. Zie ook de hiervoor aangehaalde artikelen van Van der Heijden en Kraamwinkel.

9 HR 31 mei 2002, JAR 2002, 153, r.o. 3.6 (De Heel/Huisman e.a.).
 10 Zie de noot van G.J.J. Heerma van Voss bij HR 28 juni 2002, NJ 2003, 111 (Buijsman e.a./Motel Akersloot), alsmede de conclusie van A-G Keus bij HR 9 juli 2004, RvdW 2005, 95.
 11 Zie r.o. 3.4.2 en 3.4.3 van het in de vorige noot genoemde arrest.

vers die niet bij de totstandkoming van de overeenkomst betrokken zijn geweest kenbaar is.

Een tweede objectief kenbare interpretatiefactor duidde de Hoge Raad in het arrest in de zaak van FNV Bondgenoten tegen Recitel Nederland.¹² In deze zaak ging het om de uitleg van een werkgelegenheidsplan dat was afgesloten tussen Recitel en de vakbond. In een als bijlage bij het werkgelegenheidsplan gevoegde ‘Toelichting meerijregeling’ was geregeld dat werknemers die aan de meerijregeling deelnemen een overeenkomst met Recitel afsluiten. In deze overeenkomst was een opzegbepaling opgenomen, waarvan Recitel na enkele jaren gebruik heeft gemaakt. De vakbond heeft deze opzegging bestreden. De rechtbank oordeelde dat de opzegging rechtsgeldig was. In haar oordeel heeft de rechtbank de aard van de regeling betrokken, te weten een overgangsregeling. De Hoge Raad besliste dat de rechtbank hiermee geen blijk had gegeven van miskennis van de bij uitlegging van een CAO te hantieren maatstaf.

Een volgende objectief kenbare interpretatiefactor noemde de Hoge Raad in het arrest in de zaak van Stichting Thuiszorg Centraal Twente tegen mevrouw Bulters-Dijkstra.¹³ In die zaak had de kantonrechter de arbeidsovereenkomst tussen partijen ontbonden op grond van een vertrouwensbreuk. Het vertrouwen was gebroken door het declaratiegedrag van werknemster, door de kantonrechter ook wel als fraude betiteld. De werknemster vorderde vervolgens een wachtgeldregeling op grond van artikel 87 van de toepasselijke CAO. Deze bepaling kende aan de ontslagen werknemer wachtgeld toe in geval van ontslag wegens vermindering of beëindiging van de werkzaamheden, reorganisatie van de instelling, dan wel wegens onbekwaamheid die niet aan zijn schuld of toedoen is te wijten. De aan de werknemer verwijtbare ontbinding wegens een vertrouwensbreuk was naar mening van de Hoge Raad geen geval dat redelijkerwijs met in de CAO-bepaling genoemde gevallen gelijk kan worden gesteld.

Op 2 april 2004 gebruikte de Hoge Raad een andere interpretatiefactor in de zaak van de heer Uppenkamp tegen Arriva Ambulan-

ce te Groningen.¹⁴ Centraal stond de uitleg van de bepalingen die de beloning van de tijdens de feestdagen gewerkte uren regelde. De heer Uppenkamp was van mening dat hij naast zijn salaris, een eventuele onregelmatigheidstoeslag en een vervangende (doorbetaalde) vrije dag, ook aanspraak kon maken op een vergoeding voor de op de feestdag gewerkte uren. De Hoge Raad betrok in de uitleg van deze bepaling de tekst en toelichting van een latere versie van de CAO. Mede op basis daarvan wees hij de eis van Uppenkamp af.¹⁵

De laatste objectief kenbare interpretatiefactor die ik noem, formuleerde de Hoge Raad in het arrest in de zaak van Stichting De Zonnehof tegen mevrouw Swart.¹⁶ De arbeidsovereenkomst tussen de stichting en mevrouw Swart was ontbonden op grond van de gewijzigde omstandigheid dat de arbeidsrelatie tussen partijen was verstoord.

De kantonrechter nam daarbij aan dat deze verstoring niet alleen aan mevrouw Swart te wijten was. Partijen verschilden vervolgens van mening over de uitleg van de term ‘eervol ontslag’ als genoemd in artikel 43 van de toepasselijke CAO. Mevrouw Swart was van mening dat haar eervol ontslag was verleend, zodat zij aanspraak kon maken op wachtgeld. De Hoge Raad heeft beslist dat bij de interpretatie van de term ‘eervol ontslag’ acht geslagen mag worden op de betekenis ervan in het maatschappelijke verkeer in (collectieve en individuele) arbeidsverhoudingen. Aan de hand van deze uitleg kwam mevrouw Swart uiteindelijk in aanmerking voor de wachtgeldregeling.

VLOEIENDE OVERGANG

Uit de besproken arresten blijkt dat er bepaald geen kloof bestaat tussen de methode voor de uitleg van CAO's en het Haviltex-criterium.¹⁷ De Hoge Raad heeft zelf met zoveel woorden aangegeven dat tussen het Haviltex-criterium en de objectieve uitlegmethode geen tegenstelling bestaat, maar een vloeiende overgang.¹⁸ En later in 2004 schetste A-G Keus het verschil tussen de objectieve uitlegmethode en het Haviltex-criterium als volgt: ‘De objectieve uitlegmethode blijkt minder af te wijken van het Haviltex-criterium dan vaak werd gedacht, omdat het scala aan mogelijkheden bij de objectieve uitlegmethode – historische, systematische, teleologische en sociologische interpretatie – slechts in zoverre beperkt is, dat voorkennis van partijen uit de onderhandelingen geen rol mag spelen.’¹⁹ Slechts de bedoeling van partijen die niet op objectieve

Slechts de bedoeling van partijen die niet op objectieve wijze kenbaar is, mag niet aan derden worden tegen geworpen.

wijze kenbaar is, mag niet aan derden worden tegengeworpen.²⁰

Voor het Haviltex-criterium heeft te gelden dat, afgezien van de derdenbescherming uit artikel 3:36 BW, de argumenten voor een objectieve uitleg van een geschrift onder omstandigheden aan gewicht winnen. De Hoge Raad noemt een tweetal omstandigheden die in dit verband een rol spelen. De eerste omstandigheid is de mate waarin de in het geschrift belichaamde overeenkomst naar haar aard bestemd is de rechtspositie te beïnvloeden van derden, die de bedoeling van de contracterende partijen uit dat geschrift en een eventueel daarbijbehorende toelichting niet kunnen kennen. Als tweede

omstandigheid noemt de Hoge Raad het aantal voor de opstellers voorzienbare derden, wier rechtspositie het geschrift op uniforme wijze beoogt te regelen.

De objectieve uitlegmethode blijkt geen louter taalkundige norm te zijn. Er is sprake van een uitleg naar objectieve maatstaven, terwijl ook de bewoordingen en de eventueel bij de CAO behorende schriftelijke toelichting bij de uitleg dienen te worden betrokken. Bovendien kan, indien de bedoeling van partijen bij de CAO naar objectieve maatstaven volgt uit de CAO-bepalingen en de eventueel daarbijbehorende schriftelijke toelichting, ook daaraan bij de uitleg betekenis worden toegekend.

Dat de objectieve uitlegmethode en het Haviltex-criterium voor de uitleg van een schriftelijke overeenkomst niet tot verschillende uitkomsten hoeven te leiden, blijkt

wel uit het onlangs gepubliceerde arrest van de Hoge Raad van 9 juli 2004.²¹ In dat arrest ging het om de vraag volgens welke norm een bepaling uit een arbeidsovereenkomst moest worden uitgelegd die rechtstreeks afkomstig was uit een modelcontract dat als bijlage bij een CAO was gevoegd. De Hoge Raad heeft beslist dat een dergelijke uitleg diende plaats te vinden volgens het Haviltex-criterium, omdat het een beding betrof in een individuele arbeidsovereenkomst, die naar haar aard niet bestemd is om anderen dan contractanten te binden.

VOORSPELBAAR

De Hoge Raad kiest duidelijk voor een dogmatisch onderscheid in het gebruik van de objectieve uitlegmethode en het Haviltex-criterium. In beginsel geldt voor de uitleg van schriftelijke overeenkomsten het Haviltex-criterium.

Dat de keuze voor de uitlegmethode voorspelbaar is, is voor de praktijk belangrijk

Een uitzondering geldt indien de overeenkomst naar haar aard bestemd is de rechtspositie van derden te beïnvloeden, zonder dat die derden invloed hebben op de inhoud of de formulering van die overeenkomst/regeling, terwijl de onderliggende partijbedoeling voor die derden niet kenbaar is. In die gevallen, waaronder bijvoorbeeld horizontale en diagonale bepalingen uit CAO's vallen, geldt de objectieve uitlegmethode. Tussen deze twee uitersten gaan beide uitlegmethoden vloeiend in elkaar over.

Het Haviltex-criterium is ook van toepassing als de bepalingen letterlijk uit een CAO zijn overgenomen. Voor de uitleg van diezelfde bepalingen als onderdeel van een CAO geldt echter de objectieve uitlegmethode.

De keuze voor de uitlegmethode is voorspelbaar. Dat is voor de praktijk belangrijk.

Een nadeel van de gekozen norm lijkt dat de werkgever invloed kan hebben op de keuze van de uitlegmethode. Door bepalingen uit een CAO al dan niet in de arbeidsovereenkomst op te nemen, kan de werkgever bewerkstelligen dat de uitleg van de bepalingen aan de hand van de objectieve uitlegmethode, dan wel het Haviltex-criterium plaats zal vinden. In de praktijk zal het wel meevallen met dit 'shoppen', omdat de uitkomsten van beide methodes meestal niet wezenlijk van elkaar zullen verschillen. ●

12 HR 20 december 2002, JAR 2003, 17, r.o. 3.5.2 (FNV/Recitel).

13 HR 14 februari 2003, JAR 2003, 72, r.o. 3.7 (Thuiszorg/Bulters-Dijkstra).

14 HR 2 april 2004, JAR 2004, 113, r.o. 3.4 (Arriva/Uppenkamp).

15 De visie van de Hoge Raad is eerder door Loonstra verdedigd: C.J. Loonstra, 'Uitleg van CAO-bepalingen: op weg naar een (objectieve) redelijkheids-toets?' ARA 2003, 2, p. 82-99. De Hoge Raad volgt in dit arrest een andere koers dan Sagel voorstaat. Sagel is van mening dat een in een latere CAO opgenomen verbetering of toelichting niet als factor bij

de uitleg van een CAO-bepaling mag worden betrokken. Dit omdat deze op het moment dat de CAO-bepaling gold, niet objectief kenbaar was voor de aan de CAO onderworpen individuele werknemers: S.F. Sagel, 'De objectief-tekstuele uitleg van CAO-bepalingen: betekenis en reikwijdte (I)', *ArbeidsRecht* 2003-11, p. 12-24.

16 HR 25 juni 2004, JAR 2004, 169, r.o. 3.5.2 (Stichting De Zonnehoff/Swart).

17 Zie de hiervoor genoemde noot van G.J.J. Heerma van Voss.

18 HR 20 februari 2004, JAR 2004, 83, r.o. 4.2-4.5 (DSM/Fox).

19 Zie de conclusie onder 3.7 bij HR 9 juli 2004, RvdW 2005, 95, zie ook JIN 2004, 1 (Hoever/Van Dijk), alsmede de noot van G.J.J. Heerma van Voss bij HR 28 juni 2002, NJ 2003, 111 (Buijsman e.a./Motel Akersloot).

20 Zie onder 3 van de noot van C.J. Loonstra bij HR 9 juli 2004, JIN 2004, 1 (Hoever/Van Dijk).

21 Zie HR 9 juli 2004, RvdW 2005, 95; zie ook JIN

Wat moet de oudere partner?

Vera de Leeuw

freelance communicatieadviseur

Toen de oudere partners maat werden, golden veelal andere eisen aan het beroep van advocaat dan vandaag de dag. Zo was bijvoorbeeld commercie voor velen een vies woord, terwijl goed kunnen acquireren tegenwoordig een noodzaak is. De huidige oudere advocaten werkten verder veelal voor kleinere kantoren die in de loop der jaren op autonome wijze of door fusies groot werden. Die schaalvergroting vraagt om andere vaardigheden en een andere instelling. Slaagt de oudere partner er niet in om zich aan te passen, dan kan dat leiden tot ergernis bij de jongere kantoorgenoten.

Sommige oudere advocaten beschikken over voldoende zelfreflectie om hun eigen functioneren kritisch onder de loep te nemen. Een aantal daarvan kiest bewust voor voortzetting van hun carrière elders, of gaat vervroegd met pensioen.

Er is ook een aantal dat – zich bewust van de betrekkelijkheid van hun positie – kiest voor demotie. Een voorbeeld hiervan is Jan Geelkerken (66). Hij werd in 1965 beëdigd en maakte van 1968-2003 deel uit van de maatschap van kantoor Geelkerken en Lins-

Het verwachtingspatroon van de cliënt, de snelheid van communicatiemiddelen en de toename van concurrentie brengen voor advocaten meer dan vroeger prestatiedruk mee. Bij de groep van oudere¹ partners kan de machinerie gaan haperen.

kens in Leiden. Vanaf zijn 51ste zette hij een onteigeningssectie op om zijn kennis structureel aan anderen over te dragen. Hij deed dit om de continuïteit te waarborgen, zodat hij zelf op een gegeven moment met een gerust hart zou kunnen terugtreden.

Ruim twee jaar geleden koos Jan Geelkerken voor een medewerkerschap bij zijn eigen kantoor. Hij wil nog niet stoppen omdat hij het werk veel te leuk vindt. Hij heeft geen directe bemoeienis meer met het kantoorbeleid, maar wel veel meer tijd om te genieten van andere dingen in het leven, zoals musea-bezoek en het doen van deeltijdstudies aan de Leidse universiteit. Zo volgde hij de afgelopen tijd colleges over Karel V en zijn tijd, en over astronomie van de laatste 20 jaar. Zijn richtlijn voor declarabele uren ligt op ongeveer de helft van een voltijdsmedewerker; naast zijn salaris ontvangt mr. Geelkerken een winstgerelateerde bonus.

Iedereen kent echter wel het voorbeeld van de oudere partner – wellicht de naamgever van het kantoor – die nog steeds wil teren op zijn oude roem, maar tegelijkertijd zijn normuren en omzet bij lange na niet

haalt. Helaas is het bij veel kantoren nog steeds een heikel punt om de spreekwoordelijke koe bij de horens te vatten om ervoor te zorgen dat diegenen die niet meer kunnen meekomen op een goede en zorgvuldige manier begeleid worden bij het oplossen van de problemen. Het *Advocatenblad* ging op onderzoek uit en sprak met twee bestuursvoorzitters en drie deskundigen over ouderenbeleid binnen advocatenkantoren.

MARC BLOM (48), BESTUURSVOORZITTER VAN NAUTADUTILH (CIRCA 450 JURISTEN)

‘Van de 96 partners zijn er 33 ouder dan 50 en 14 ouder dan 55 jaar. Tot ongeveer twintig jaar geleden konden onze partners kiezen voor pensionering op hun zeventigste, maar dat is teruggebracht tot 65 jaar en, voor diegenen die recent partner werden, tot 60 jaar. Je kunt langer blijven werken als je daarvoor gevraagd wordt, bijvoorbeeld wanneer je naam in de markt van grote waarde is. Vanaf het 55ste jaar kan in deeltijd gewerkt worden, voor 60% of 80%. Vanaf die leeftijd is het ook de bedoeling dat jongere medewerkers nog meer betrokken worden in de contacten met cliënten. In het laatste jaar wordt de praktijk helemaal overgedragen.’

Er zijn verschillende redenen om naar een lagere uittreedleeftijd te gaan. Oudere advocaten bieden vaak een enorme know-how en een helicopterview, maar tegenwoordig worden diegenen bij cliënten die de bevoegdheid hebben om advocaten in te schakelen steeds jonger. Die zitten vaak niet te wachten op ouderen; ze willen een gesprekspartner die nog betrekkelijk jong is. In vergelijking met vroeger ligt bovendien het werktempo veel hoger. De cliënten

Blom

‘De mensen die bij cliënten de bevoegdheid hebben om advocaten in te schakelen worden steeds jonger, en willen ook een gesprekspartner die betrekkelijk jong is’

Van Zant:
 ‘Het is binnen onze beroepsgroep *bon ton* om te roepen dat je het “heel druk” hebt; vaak heeft het te maken met hoe je je werk organiseert’

zijn mondiger en veeleisender, de communicatietechnieken zijn ongelooflijk snel en de mogelijkheden ervan bijna onbeperkt. Voor veel advocaten is het daarom bij zestig jaar wel welletjes. Sommigen zetten zich nog een paar jaar voor kantoor in als adviseur, anderen gaan reizen, golfen of een andere studie doen.

Dit voorjaar gaat een nieuw systeem voor de jaarlijkse partnerevaluatie van start. Daarin wordt gekeken naar de factoren talent, praktijk, cliënt en maatschap, en veel minder dan voorheen naar uren en omzet. “Talent” betreft het binnenhalen en begeleiden van jongeren. Bij “praktijk” gaat het om het onderhouden en versterken van know-how, het schrijven van artikelen, het geven van cursussen en dergelijke. Binnen het onderdeel “cliënt” zorgen we er voor dat de relevante mensen binnen verschillende disciplines op de hoogte zijn van wat er bij een bepaalde cliënt of in een bepaalde branche speelt. En “maatschap” betreft onze beginsele, het wij-gevoel dat er toe leidt dat we op een manier samenwerken aan een succesvol kantoor. Daarbij spelen alle mensen een even belangrijke rol, dus ook onze ouderen.’

**WIM VAN ZANT (56),
 BESTUURSVOORZITTER VAN NYSINGH
 ADVOCATEN-NOTARISSSEN (CIRCA 135
 JURISTEN)**

‘Van de 45 partners zijn er 21 ouder dan vijftig jaar en 14 ouder dan 55. Compagnons kunnen in deeltijd werken, dat wil zeggen voor 80%. Bij ons zijn dat er zeven. Vanaf 58 jaar bestaat de mogelijkheid om 60% te gaan werken voor de duur van maximaal twee jaar, waarna men het kantoor dient te verlaten. Onze absolute einddatum is 65 jaar. Het

overgrote deel van onze 55+-compagnons heeft geen moeite om aan de moderne kantoorreizen te voldoen.

De werkdruk wordt vaak overdreven. Het is binnen onze beroepsgroep *bon ton* om te roepen dat je het “heel druk” hebt, maar vaak heeft het te maken met hoe je je werk organiseert. En advocaten kunnen over het algemeen slecht delegeren, enerzijds een vorm van overschatting en anderzijds bedrijfseconomisch onhandig. Natuurlijk is er regelmatig sprake van psychische druk, als er te weinig zaken binnenkomen of als er te lang een intensief beroep op je wordt gedaan. De ervaring leert dat vroegtijdig bespreekbaar maken leidt tot goede oplossingen. Dit jaar zullen we voor het eerst een compagnon-evaluatiesysteem hanteren. Behalve naar uren en omzet kijken we naar vakinhoudelijke aspecten, naar de wijze waarop jongere advocaten en notarissen worden begeleid, hoe acquisitie wordt gepleegd et cetera. Het is niet de bedoeling om onze compagnons hierop af te rekenen, maar om te bezien of men het naar zijn zin heeft, of men plezier heeft in het werk en of men te zijner tijd de carrière op een gezonde manier

kan afronden. Wij verwachten met het hanteren van dit evaluatiesysteem ook in een eerder stadium problemen te kunnen constateren, zodat begeleiding kan worden aangeboden. Ik ben zelf een groot voorstander van coaching.’

**MARJOLIJN WIBBELINK (40),
 ORGANISATIE-ADVIESBUREAU
 NIJHUIS & WIBBELINK**

‘Rond hun 55e hebben de meeste compagnons geen behoefte meer om actief mee te doen aan veranderingen. Je hoort ze dan zeggen: “Het is allemaal zo anders geworden, de cliënten zijn veel kritischer, de omgangsvormen zijn veranderd en de status die je vroeger als advocaat had, is grotendeels weg.” Het zou echter onverstandig zijn om deze ouderen domweg buiten de deur te zetten. Ze zijn veelal een enorme bron van kennis en ervaring, en die moet je vooral benutten.

Mensen staan gelukkig eerder dan vroeger open voor gesprekken over hun toekomst: waar wil je zelf zijn over vijf jaar, waar wil je naartoe met je kantoor, welke klanten wil je bedienen? Vanzelf kom je dan ook te spreken over de rol van de oudere compagnon.

Wibbelink
 ‘Het is in de maatschapscultuur nog steeds *not done* om elkaar aan te spreken op niet-gewenst gedrag’

Bij partnerevaluatie kun je elkaar aanspreken op een aantal afgesproken parameters, die verband houden met de doelstellingen van het kantoor. Daaraan koppel je de verschillende rollen die je als compagnon vervult op professioneel en commercieel gebied, maar ook als manager en begeleider van de jongeren. Niet alle compagnons hoeven dezelfde rollen te vervullen.

De maatschap is niet meer de meest ideale samenwerkingsvorm binnen moderne advocatenkantoren. Het is in de maatschapscultuur nog steeds *not done* om elkaar aan te spreken op niet-gewenst gedrag. Er bestaat vaak een gedoogcultuur die bij jongeren wrevel oproept. Goede medewerkers vertrekken vaak om die reden. Sommige grote kantoren kiezen nu voor de NV-structuur, in plaats van over “compagnons” wordt er dan over “aandeelhouders” gesproken. Dat is oude wijn in nieuwe zakken, de besluitvorming blijft onnodig complex.’

**MAARTEN DE HAAS (48),
P&O-ADVIESBUREAU
RAYMAKERSVDBRUGGEN**

‘Problemen met het functioneren van ouderen binnen maatschappen kunnen ontstaan omdat het tempo veelal afneemt. Men kan of wil het allemaal niet meer bijbenen. Dit wordt steeds vaker opgevangen doordat zij minder kunnen gaan werken. Vaak wordt het gebrek aan kwaliteiten die tegenwoordig nodig zijn in de commerciële advocatuur, extra zichtbaar. Veel advocaten die nu partner zijn, zijn dat geworden toen er heel andere eisen aan een advocaat werden gesteld.

Meijer:

‘Maatschappen maken geen goed gebruik van de verschillende talenten die hun partners in de loop der tijd hebben ontwikkeld’

Bij grote kantoren die ontstaan zijn door fusies speelt dit natuurlijk nog eens extra. Daarbij gaat het bekende *Peters Principle* op: “In an organization, each person rises to the level of his own incompetence”. Niet alleen voor de ouderen binnen een kantoor geldt dat het zaak is om de nodige zelfreflectie te betrachten en op tijd te minderen of te vertrekken. Dat kun je beter doen voordat anderen dat nodig gaan vinden.

Omdat bovendien het bestuur er vaak verkeerd mee om gaat, er veel te laat iets aan doet, ontstaat een groot probleem. De kwaliteit van een kantoor is af te meten aan de wijze waarop men met probleemgevallen omgaat. Inschakeling van een interne deskundige (zoals de HR-manager) of van externe begeleiding, blijft in maatschapsaangelegenheden vaak te lang achterwege. Gelukkig doen steeds meer advocatenkantoren aan gestructureerde partnerevaluatie. Zo kun je zonodig in een vroegtijdig stadium tot actie overgaan en bijvoorbeeld iemand die dreigt vast te lopen weer vlot trekken.’

**FRANS MEIJER (45), ORGANISATIE-
ADVIESBUREAU MEIJER HUMAN STRATEGY**

‘Ouderenbeleid is een issue bij de meeste middelgrote en grote kantoren. Helaas wordt dit maar zelden structureel besproken binnen de

maatschap, het wordt ervaren als functioneringsprobleem. Het eigenlijke probleem is niet de leeftijd, maar dat maatschappen geen goed gebruikmaken van de verschillende talenten die hun partners in de loop der tijd hebben ontwikkeld.

Boven de vijftig besef je dat je niet meer kunt stijgen op de carrière ladder. Ouderen kijken meer naar wat het werk hen oplevert, in de zin van persoonlijke voldoening en waardering. Dat sluit niet meer zo goed aan bij wat kantoor van je verlangt: productie draaien. Dat vraagt om een andere benadering door de kantoorleiding. Ouderen kunnen niet minder, ze kunnen wat anders. Ze zijn bijvoorbeeld beter in staat om jongeren de kneepjes van het advocatenvak te leren. Ze hebben meer rust, meer tijd en geduld.

Wij bekijken regelmatig met besturen hoe daarover concrete afspraken kunnen worden gemaakt. Dat leidt tot een nieuw persoonlijk commitment tussen maatschap en partner. Soms wordt aan dat commitment een financiële vertaling gegeven, afhankelijk van het belang dat het kantoor aan de bijdrage toekent. Bij een aantal kantoren en ook bij artsmaatschappen werkt het voor alle partijen stimulerend om open elkaars bijdragen te bespreken.’ ●

De Haas:

‘De kwaliteit van een kantoor is af te meten aan de wijze waarop men met probleemgevallen omgaat’

1 Van alle in Nederland geregistreerde advocaten zijn er een kleine 13.000 ook met geboortedatum bekend bij de Orde. Daarvan zijn er 2358 ouder dan 50 jaar en 1240 ouder dan 55 jaar.

noten

Uitverkocht.

Uitverkocht.

Uitverkocht.

Opschieten.

De Saab 9-5 Norden. Nog nooit eerder was er zo'n complete Saab 9-5. Er zitten voor €5.310,- aan extra's op, waar u slechts €1.100,- voor betaalt. Zoals sportstoelen, parkeersensoren, 17-inch lichtmetalen wielen en -voor de dieselmotoren- parkeerverwarming. Dit boven op de toch al rijke standaarduitrusting die u van Saab gewend bent. Toch is de Saab 9-5 Norden er al vanaf €39.390,-. Leaseprijs vanaf €799,- per maand.* Ga voor meer informatie naar www.opschieten.nu

De Saab 9-5 Norden. Niet voor iedereen. Wel voor u.

*48 maanden/20.000 km. CO₂ uitstoot 175-251 gr/km, verbruik 6.6-10.6 L/100 km.

move your mind

Eén landelijke rol bij één rechtbank

Afschaffing procuraat (3)

Simon van der Sluijs en Peter Habermehl

advocaten te Amsterdam

In *Advocatenblad* 2005-1 deed de redactie een oproep te participeren in de discussie omtrent de voorgenomen afschaffing van het procuraat per 1 juli 2006. Van Swaaij en Stallmann gaven vervolgens hun visie en beschreven de problemen die zijn te voorzien indien het daadwerkelijk tot afschaffing mocht komen.

Wij delen op hoofdlijnen hun kritiek. Het is echter goed te benadrukken dat aan het huidige systeem tal van nadelen kleven. Wij noemen het kostenverhogende aspect van het inschakelen van een procureur en de vertraging die ontstaat doordat processtukken van en aan de rechtbank via de procureur worden geleid. Is er een oplossing denkbaar die de nadelen van de afschaffing van het procuraat wegneemt?

De problemen die bij afschaffing van het procuraat zijn te voorzien, vloeien voor een belangrijk deel voort uit het feit dat de 19 arrondissementen het Landelijk uniform rolreglement niet uniform hanteren. De toegevoegde waarde van de procureur ligt vooral in zijn kennis van en ervaring met de hantering van het Landelijk uniform rolreglement door zijn rechtbank. In onze visie dient, voordat tot de afschaffing van het procuraat kan worden overgegaan, het verschil tussen de verschillende wijzen waarop de rechtbanken het rolreglement hanteren te worden geëlimineerd. Van Swaaij en Stallmann onderschrijven dit en stellen dat er aan de afschaffing van het procuraat voorwaarden dienen te worden gesteld, te weten een werkelijk uniforme toepassing van het Landelijk uniform rolreglement, het uniformeren van het tijdstip van indiening van rolinstructies en processtukken, alsmede een uniforme wijze van verslaggeving aan de advocaten.

Wij denken dat het moeilijk wordt om de rechtbanken te bewegen hun praktijk ingrijpend te wijzigen. De in de overzichten van Van Swaaij en Stallmann geschetste verschillen zijn groot. De praktijk blijkt tot nu toe sterker dan de leer van het Landelijk uniform rolre-

glement en het is de vraag of de rechtbanken in de toekomst minder vrijheid zullen nemen bij de interpretatie van rolregels. Indien het huidige systeem van het procuraat dient te veranderen, vragen wij ons af of er niet een eenvoudiger oplossing denkbaar is.

Door één centrale landelijke rol aan te houden die bij één rechtbank wordt ondergebracht, is gewaarborgd dat het rolreglement uniform wordt toegepast. Ook het tijdstip en de wijze van indiening zullen dan voor iedereen hetzelfde zijn. Indien daarbij de indiener van een processtuk wordt verplicht de advocaat van de wederpartij een afschrift toe te zenden, zullen de doorzendwerkzaamheden van de centrale landelijke rol beperkt blijven. De advocaten zouden na de rolzitting kunnen worden geïnformeerd op gelijke wijze als dat op dit moment gebeurt bij de meeste zaken bij de sector kanton, te weten door een brief van de griffier. (Bij verzending per e-mail valt echter aanzienlijke tijdswinst te behalen.)

RELATIEVE BEVOEGDHEID LOSLATEN

Het is aantrekkelijk dit idee wat verder door te trekken. Indien de regels van relatieve bevoegdheid worden losgelaten, zou dat de mogelijkheid openen om via een centrale landelijke rol voor verdeling van zaken over de rechtbanken te zorgen. Op die wijze wordt gezorgd dat ook aan een andere processuele ongelijkheid een einde zal komen, namelijk de (grote) verschillen in de termijnen waarop pleidooi wordt bepaald en vonnis wordt gewezen. Indien er geen verplichting is een zaak naar een bepaalde (relatief bevoegde) rechtbank door te geleiden, kan er immers voor worden gekozen de zaak door te geleiden naar de rechtbank die daarvoor op dat moment ruimte heeft of waarbij op dat moment de minste achterstand bestaat. Wij maken ons sterk dat dit voordeel voor de betrokkenen opweegt tegen de mogelijk langere reistijd, doordat een zitting elders plaatsvindt. Bijkomend voordeel is dat incidenten in verband met de relatieve onbevoegdheid niet meer voorkomen.

Uiteraard is het maar een idee, maar als we toch aan het veranderen slaan, waarom dan niet meteen goed?

Pleidooi voor het doen van politierechterzaken

Pieter van der Kruijs

secretaris NVSA

Al jarenlang ben ik secretaris van de Nederlandse Vereniging van Strafrechtadvocaten en in die hoedanigheid bereiken mij berichten dat ervaren strafrechtadvocaten geen politierechterzaken meer doen. Zij houden zich nog slechts bezig met MK-zaken, het grote(re) werk. Dat is jammer, want het gemorrel aan wat het strafrecht al of niet ver-

mag, begint daar. Aan de bovenkant mag de politierechter thans gaan tot een gevangenisstraf voor de duur van 12 maanden en aan de onderkant kalft het af door steeds meer de afdoening over te laten aan het OM: de transactie in het officiersmodel.

Aanvankelijk zijn de voordelen van deze afdoening 'verkocht' met het argument dat de verdachte alsdan geen strafblad krijgt. Buiten het OM om is door de wijziging per 1 april 2004 van de Wet op de justitiële documentatie in de Wet op de justitiële en strafvorderlijke

documentatie dit voordeel weggevalen (zie *Advocatenblad* 2004-17, p. 750). Om die reden is er enige handelsgeest in gebracht: het transactiebedrag wordt ter zitting met 25% verhoogd, teneinde de verdachte te manen akkoord te gaan met het schikkingsvoorstel van de officier van justitie.

De politierechter heeft met deze gang van zaken nogal eens moeite, omdat de reden van niet-betaling vaak is gelegen in de betalingsonmacht van verdachte, te meer omdat het transactiebedrag zich niet leent voor termijnbetaling. Bovendien richt het in art. 24 Sr neergelegde draagkrachtbeginsel zich niet tot het OM, maar tot de rechter. Er zijn ook nogal wat principiële bezwaren aan te voeren tegen deze gang van zaken, al was het maar dat de verdachte niet het recht kan worden ontzegd zijn zaak aan de rechter voor te leggen (art. 17 Gw). Er zijn al parketten die de verhoging van de eis ter zitting niet meer toepassen.

Het is mij meer dan eens gebleken dat het bewijs in dergelijke zaken ‘rammelt’, zodat het nog maar de vraag is of het niet strijdig is met de beginselen van behoorlijke strafrechtpleging in deze zaken niettemin een schikkingsvoorstel te doen. De reden dat het bewijs ‘rammelt’ moet worden gezocht in de geringe opsporingsbelangstelling, omdat het nu eenmaal om relatief lichte delicten gaat. Het beleid zou in ieder geval zo moeten zijn dat ingeval de verdachte (deels) ontkent, geen transactievoorstel wordt gedaan.

Art. 74 lid 2 sub e Sr biedt de officier van justitie de mogelijkheid aan het schikkingsbedrag de voorwaarde te verbinden van gehele of gedeeltelijke vergoeding van de schade. De gelaedeerde partij kan hierbij heel creatief het schadebedrag opkloppen; het wordt nagevoelbaar klakkeloos doorgesluisd naar de verdachte.

Bij de winkeldiefstal van één T-shirt worden uren administratieve verwerking door de winkelier opgevoerd. Toen na een niet-betaling door verdachte de zaak ter zitting kwam, vroeg de officier van justitie schrapping van de administratiekosten, omdat daarvoor iedere onderbouwing ontbrak. Voor het T-shirt kwam nu nog slechts de inkoopprijs voor vergoeding in aanmerking, doch in de fase van de schikking werd de verkoopprijs aan verdachte doorberekend.

Ik geef nog een voorbeeld, dat zich kortgeleden voordeed. De verdachte diende als schikking te betalen € 330 ter zake van diefstal van een kledingstuk van € 55 (bruto) bij een grootwinkelbedrijf en ter zake vernieling, omdat hij bij aanhouding uit frustratie in een afgezonderde ruimte een gat van 15 x 15 cm had getrapt in een gipswand. Hiervoor moest verdachte als schadevergoeding € 880 betalen.

Uit de verklaring van verdachte, afgelegd bij de politie, bleek van diverse bijzondere omstandigheden. Hij was thuis weggelopen vanwege diverse grove mishandelingen door zijn stiefvader. Hij verbleef sedertdien in een kraakpand zonder bron van inkomsten. Hij kon het schikkingsbedrag niet betalen, laat staan het bedrag van de schadevergoeding. Ter zitting ontbrak een voegingsformulier van het grootwinkelbedrijf. Mijn zoon doet in gipsplaten. Hij deelde mij desgevraagd mede dat als hij voor die reparatie € 250 kon vangen, hij een goeie dag had gehad. In het dossier zat geen enkele factuur, slechts een bij de aangifte geschat schadebedrag van € 880.

Wat er ook van zij, toewijzing van het schadebedrag in dit stadium was wegens het ontbreken van een voegingsformulier niet mogelijk. Volledigheidshalve wordt vermeld dat ook geen voeging ter zitting plaatsvond (art. 51b lid 2 Sv). Daarmee is natuurlijk niet de civiele claim van het grootwinkelbedrijf komen te vervallen. Slechts de eenvoudige verhaalsmogelijkheid van de benadeelde partij in het strafgeding was door het grootwinkelbedrijf niet gebruikt.

De betalingsonmacht van verdachte bracht de officier van justitie ter zitting tot een strafeis van € 420 geldboete en 32 uur werkstraf wegens het niet-betalen van de schadevergoeding. De toga bedekte gelukkig de afgezakte broek van de raadsman.

Het vonnis luidde € 300 geldboete, te betalen in drie gelijke maandelijks termijnen van € 100 met de mededeling van de politierechter dat de eerste acceptgirokaart nog wel zes tot acht weken op zich zou laten wachten.

Terug naar het begin: ik blijf dit soort zaken doen, ook nog na 30 jaar. Men kan mij tegenwerpen dat ik de portefeuille wellicht niet gevuld krijg met MK's. Dat zal stellig zo zijn. Niettemin durf ik een warm pleidooi te houden dat alle doorgewinterde strafrechtadvocaten dit soort zaken moeten blijven doen. Ik zou denken op jaarbasis aan zo'n 20 politierechterzaken. Ik bedoel natuurlijk dan niet de dronken rijdende directeur, waarvoor de civiele sector van uw kantoor u benadert. Ik bedoel gewoon de toevoegingszaken. Ze zijn voor u betrekkelijk eenvoudig; het dossier is dun, zodat de toevoeging niet al te krenterig is, ook al komt die commercieel gezien te kort. Ik hoor het de collega zeggen, als de politierechterzaak nauwelijks tijd heeft gevegd: 'Ik kan natuurlijk niet onder het toevoegingstarief gaan zitten'. Juridisch gezien is niet slechts het 'topsegment van de markt' (topcrimineel? topinkomens?) interessant. Ik geloof dat zich in de civiele en administratieve praktijk vergelijkbare zaken voordoen.

Onvrede te groot om ooit nog vrede te vinden

Georg van Daal
redactielid

De schrijver van het hier besproken boek schrijft over zichzelf dat zijn onvrede te groot is om nog vrede te vinden. De inhoud van het boek is daarvan de beste illustratie. Harry Teernstra is in de ogen van vele juristen een querulant, één van de drijvende krachten achter de stichting Advocatur (in liquidatie), en achter de stichting Advokater (in oprichting). Onvermoeibaar is Teernstra zeker. Hij schreef drie boeken, en in de afgelopen 35 jaren moet hij schrijver en/of oorzaak zijn geweest van vele duizenden bladzijden aan correspondentie, ingezonden brieven, klachten, vonnissen, artikelen, arresten, beschikkingen en nog veel meer.

Het begon allemaal in 1970. Teernstra werd op 24-jarige leeftijd van achteren aangereden door een in slaap gevallen chauffeur, terwijl hij voor een rood verkeerslicht stond te wachten. Een eerste rechtsstrijd begon, die 11 jaar duurde. Daarin speelden een rol de fouten die een neuroloog en een psycholoog volgens Teernstra maakten. In 1981 krijgt Teernstra een schadevergoeding van NLG 180.000 toegevoerd van de verzekeraar van de chauffeur. Wat er tussen 1981 en 1991 gebeurt wordt in dit boek niet duidelijk, maar wellicht staat dat beschreven in het eerste boek van Teernstra, *Een ongeluk komt zelden alleen*. In elk geval kan hij de gevolgen van de door hem gepercipieerde fouten van neuroloog en psycholoog niet verkroppen.

Teernstra wendt zich in 1991 tot een advocaat, die een aantal procedures tegen hen begint. In 1997 en 1998 gaan alle procedures verloren, volgens Teernstra uitsluitend wegens fouten van zijn advocaten. Teernstra diende hierover tuchtklachten in die doel troffen en schreef – natuurlijk – een boek: *Recht in de ogen gekeken*. Neuroloog en psycholoog doen met de hen toegewezen proceskostenvergoedingen niets, totdat ze worden geprovoceerd. De advocaat van één van hen krijgt namelijk door de stichting Advocatur Teernstra's boek *Een ongeluk komt zelden alleen* toegezonden. Ras daarna ligt bij Teernstra een faillissementsrekest op de mat, op basis van de twee proceskostenvorderingen die psycholoog en neuroloog op hem hebben. Over de gang van zaken rond het daarop volgende faillissement van Teernstra (in 2002), en over wat daarna gebeurde, gaat dit boek.

KLACHTEN OVER BEHANDELING VAN KLACHTEN

Wat kan het misgaan in een mensenleven en wat kan iemand verdwalen in het woud van gelijk dat tussen zijn eigen oren steeds dieper wortel slaat. Teernstra's hele leven lijkt te zijn en worden vergooid aan verbeterde strijden, klagen over de fouten die zouden zijn gemaakt

Jur Terharte (pseudoniem voor Harry Teernstra), *Een faillissement dat nimmer went, zo lang geen hoeder van mijn recht zijn ongelijk erkent*. Een verhaal over juridisch letsel, deel 4 in de serie Met recht een ander gewicht in de schaal, Uitgeverij Jurilet, Wehl 2004, ISBN 90 805 3733 0.

in zijn strijd en die van andere gedupeerden van het rechtsbedrijf, klachten over de behandeling van de klachten over die fouten, klagen over de maffia van advocaten, rechters en politici en eindeloos enzovoort.

Het boek onderstreept weer eens dat het recht een fictie is waarvan de uitwerking lichtjaren verwijderd is van de mens van alledag, en dat je als eenmaal geboekstaafde querulant maar moeilijk een poot aan de grond krijgt in het rechtsbedrijf, ook niet als je op een paar punten gelijk zou kunnen hebben. Na lezing van dit boek meen ik overigens niet dat het Teernstra allemaal is overkomen. Ik denk wel dat het in en rond zijn faillissement allemaal beter en sneller had gekund, als Teernstra in de eerste plaats meteen deskundige en objectieve bijstand had gezocht, en in de tweede plaats na het faillissement was bijgestaan door een insolventiespecialist. Er leken immers derden voorhanden die daarvoor de kosten wilden betalen.

Teernstra had zo weinig schuldeisers, hij had zo veel geld op een spaarrekening, had een dusdanige uitkering en had een echtgenote met een dusdanig inkomen, dat het faillissement makkelijk had kunnen worden voorkomen. Teernstra is echter naar de faillissementszitting gegaan om na te pleiten over zijn verloren rechtsstrijd tegen neuroloog en psycholoog en over de fouten die zijn voormalig advocaten daarin zouden hebben gemaakt. Zijn eerste twee boeken werden aan de faillissementsrechter aangeboden, terwijl die zich alleen maar moest afvragen of Teernstra minstens twee schuldeisers had, waarvan minstens één een opeisbare vordering had. En dat dat zo was, onderstreepte het verhaal van Teernstra alleen maar. Dus werd hij op 4 januari 2001 failliet verklaard door de Rechtbank Zutphen.

INZICHT IN ONVREDE

Teernstra schrijft dat hij had bedacht dat als hij failliet zou worden verklaard, hij in hoger beroep zou gaan. Ter zitting hoorde de rechter hem beleefd aan en meldde kennelijk dat Teernstra nog van hem zou horen. De rechter zei hem niet, zoals in Utrecht gebruikelijk, dat hij die middag moest opbellen voor de uitspraak. Die middag werd hij wel failliet verklaard. Er is geen regel die de curator verplicht zijn failliet meteen mededeling van zijn faillissement te doen. In het kader van een vlotte afwikkeling hoort volgens mij wel dat dat gebeurt, al was het alleen maar omdat een curator die afwikkeling

onverwijd moet oppakken. Dat 'geluk' had Teernstra niet. Hij hoorde de pas van zijn faillissement toen zijn curator hem opbelde omstreeks 18:00 uur op de laatste dag van de termijn van hoger beroep. Teernstra vond logischerwijze geen advocaat meer om in appèl te gaan. Hij verzonk in een diep moeras, bestaand uit een mede door zijn toedoen moeizaam verlopend faillissement, het recht dat hij niet begrijpt en eindeloos veel klachten naar allerlei instanties en personen over het feit dat rechter en griffier, evenals zijn curatoren in zijn beleving grote fouten hebben gemaakt.

Als er iets uit het boek blijkt is dat wel onbegrip ten aanzien van het rechtsbedrijf. Bovendien blijkt er uit dat de spelers in het rechtsbedrijf niet goed kunnen omgaan met verschijnselen als Teernstra. Zijn faillissement eindigt uiteindelijk in het voorjaar van 2002 met een uitdeling aan zijn schuldeisers; het wordt nog lang daarna door Teernstra vervolgd met grote hoeveelheden correspondentie en klachten om zijn recht, althans wat hij daaronder verstaat, te krijgen. Ik raad u aan het boek van Teernstra eens door te lezen. Het kost niet veel tijd, en de bijlagen kunt u overslaan. U kunt Teernstra's litanie natuurlijk als het zoveelste pak onzin terzijde schuiven. Dat hoeft echter niet. Het kan uw inzicht namelijk nog eens aanscherpen dat er heel veel onvrede heerst rond het juridisch bedrijf, en dat die voor een zeer belangrijk deel bestaat uit onvrede rond advocaten. Het lijkt mij nuttig dat iedere advocaat zich dat blijft realiseren.

(advertentie)

<p>Advocaat Mediator zoekt aansluiting bij kantoor of organisatie</p>
<p>Heeft gewerkt in loondienst en als zelfstandige, als eenpitter en in klein kantoorverband, werkt nu als freelancer en zoekt meer dan netwerk-collega's om mee samen te werken.</p> <ul style="list-style-type: none"> • 15 jaar advocatenpraktijkervaring • 10 jaar werkzaam als mediator, NMI-gecertificeerd • 5 jaar vaardigheidstrainer Beroepsopleiding advocatuur • 3 jaar auditor advocatuur <p>Wil werken als cliëntbegeleider, conflictbemiddelaar, coach, bezig zijn met kantoororganisatie en -opleiding, of anderszins, maar niet als klassiek-advocaat met een eigen praktijk.</p> <p>De vorm en de duur van de samenwerking is in onderling overleg nader te bepalen.</p> <p>Brieven onder nummer 7832 richten aan Bureau BDM B.V., Steekterweg 80G, 2407 BH, Alphen aan den Rijn.</p>

<p>FIF 33 RECHERCHE- EN INFORMATIEBUREAU Voor bedrijven, particulieren en advocatuur</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Onrechtmatig ziekteverzuim • Controle werkzaamheden • Fraude / Bedrijfsdiefstal 	<ul style="list-style-type: none"> • Alimentatiezaken • Handelsinformatie • Privé-onderzoeken
<p>010 - 477 33 22 www.fif33.nl Goedgekeurd door Min. van Justitie POB 238 Heemraadssingel 186 • 3021 DM Rotterdam Fax: 010 - 477 08 30 • e-mail: info@fif33.nl</p>	
	

VAN

Jan Engelvaart

Welke boeken lezen advocaten eigenlijk buiten de juridische literatuur, als ze dan nog lezen? Zien ze graag opera, bezoeken ze bioscopen, concerten, galleries? Gaan ze naar toneel? En wat betekent die cultuur voor hen en, misschien, voor hun werk?

Jan Engelvaart (45, ongehuwd; advocaat bij Bureau Rechtshulp Dordrecht – binnenkort Vest-advocaten) is pianist in een big band.

Jan Pieter Nepveu
journalist

‘Ik houd nota bene zelf niet eens van de meeste jazz’

“ Ik ben sinds drie jaar pianist in *Big Band Blast!* uit Sliedrecht. Ik vind het geweldig om te doen natuurlijk, maar zie maar eens uit te leggen waarom. Ik houd nota bene zelf niet eens van de meeste jazz!

Muziek met aandacht voor harmonie spreekt mij het meest aan; originele en gedurfde harmonieën zijn een pre. Dat komt waarschijnlijk doordat ik pianist ben. En verder, maar het is zoeken naar de juiste woorden, moet muziek iets “sacraals” hebben. Anders gezegd, het moet mij een gevoel geven dat anderen misschien krijgen bij het zien van bijvoorbeeld een mooi vergezicht. Aan deze voorwaarden voldoet de big band-muziek.

Dat de meeste andere jazz mij niet aanspreekt komt waarschijnlijk omdat daarin het

componeren van harmonieën niet echt de hoofdschotel vormt. Wie over het big band-genre praat, bedoelt veelal het “swinggenre” uit het Amerika van de jaren dertig en veertig. De jazzgroepen werkten toen altijd met grote bezettingen, zoals de orkesten van Duke Ellington, Count Basie, Benny Goodman en Tommy Dorsey. Bekende nummers zijn “Sweet Georgia Brown”, en liedjes als “The lady is a tramp” en “My Funny Valentine” en – een voorbeeld van latere datum – “Fly me to the moon”. De muziek spreekt de mensen nog steeds het meest aan maar big bands voeren ook modernere jazzmuziek met verve uit.

Big Band Blast! is een goede amateur-big band, die zowel het ouderwetse werk als nieuwe composities speelt, wel eens een prijs wint, en soms belangrijke optredens heeft die je niet maar even kunt afzeggen. Zo waren we bijvoorbeeld onlangs op een bedrijfsseminar in het Concertgebouw Amsterdam.

Het is elke woensdagavond vaste prik: repeteren. Een repetitie, en veel meer nog een optreden, is allereerst een avond genieten, van de muziek, de teamgeest, de humor en de gezelligheid. Het zijn avonden waarop ik de grijze cellen die dagelijks het juridische werk doen eens helemaal op non-actief kan zetten. Dan ben ik echt helemaal advocaat-af. Ik doe niets aan acquisitie, ik werf geen cliënten onder de bandleiden, ben níet aan het netwerken, en ben ook niet aan het adviseren. De bij het vak horende “distantie” en “voorzichtigheid” kan ik helemaal loslaten. Het is een beetje alsof je uit de band springt. Er komt een hele hoop energie vrij en op de een of andere manier merk ik dat wel, de volgende dag. Aan het eind van een repetitie of concert voel ik me meestal bijzonder ontspannen en “los”. De volgende morgen zit ik nog wat met een “day-

Repetitie van de Big Band Blast!

De meeste big bands bestaan uit twintig of meer muzikanten en zijn vaak opgebouwd uit rijen saxofoons, trombones en trompetten. Onder de ‘ritmesectie’ vallen alle andere instrumenten, zoals slagwerk, percussie, bas, gitaar en piano.

‘In een big band moet je je aan de partituur houden; zodra iemand een vrolijk riedeltje met herhalingen voor zichzelf begint, valt hij door de mand’

after”-gevoel. Bij mijn weekplanning houd ik daarmee rekening. Donderdagmorgens om negen uur doe ik liever dossierwerk en geen gesprek met een cliënt.

Veel jazz spreekt mij niet aan omdat de originaliteit soms ver te zoeken is: altijd maar dat gesoleer over een repeterend akkoordenschema. Erg leuk om te doen trouwens, maar niet om te beluisteren. “In de beperking toont zich de meester” – dit gezegde lijkt in het overgrote deel van de jazz wat vergeten te zijn.

Het is een gezegde dat ook geldt voor goede advocaten. Als je voor een rechter staat, heb je niet veel tijd om je zegje te doen. Dan moet je niet gaan uitweiden en blijven herhalen.

In de jazzmuziek gebeurt dat vaak, maar een big band is het genre dat daar het minst last van heeft. Er is geen ruimte om te free-wheelen. Kenmerkend voor een big band is dat je je aan de partituur moet houden. Zodra iemand een vrolijk riedeltje met herhalingen voor zichzelf begint, valt hij door de mand.

Soms krijg je zestien maten de tijd. Maar je weet van tevoren dat je, of je nou op dreef bent of niet, in die paar maten je statement zult moeten maken.

Met je solo probeer je het publiek te boeien. Dat kun je doen door in *no time* een enorm aantal virtuoze noten de revue te laten passeren. Je kunt je doel ook bereiken door beperkt te zijn, door het thema waarop het nummer is gebaseerd, de melodie die het publiek graag terug wil horen, net wel of net niet aan te raken, zodat je de mensen een beetje kietelt, laat verlangen naar de terugkomst van die mooie melodie.

Voor een toppunt van mijn eigen muzikale beleving moet ik misschien wel terug naar januari 2004. Toen waren we op een prachtig groot podium in Heerhugowaard nogal erg goed op dreef, onder meer met de recente jazz-compositie “Home again” van ene Mike Tomaro, waar niemand – ikzelf inclusief – ooit van gehoord had, maar die onder de gegeven omstandigheden grote indruk maakte op het

gehoor. “Home again” opent met een stukje minimal music voor piano. Een simpel patroontje dat zich herhaalt en waarin minimale verschuivingen plaatsvinden en dat daardoor een bepaalde hypnotische uitwerking heeft op de luisteraars. De band haakt daar op in. Het wordt wilder en wilder en het publiek beleeft die opbouw mee, van kalm naar wild naar kalm. Het is een vrij uitzonderlijk stuk omdat er weinig big band-muziek begint met minimal music. Big band-muziek begint meestal met een enorm blazersfestijn.

In het algemeen kan ik geen nummer of song noemen uit het big band-genre dat er met kop en schouders bovenuit steekt. Dat komt doordat het merendeel van die muziek ons bereikt via geluidsdragers als cd. Muziek komt pas echt tot leven als het wordt uitgevoerd in je bijzijn. Reinbert de Leeuw (Nederlands klassiek geschoold pianist en orkestleider) zei pas nog op televisie dat het eigenlijk maar helemaal verboden moest worden om muziek op geluidsdragers vast te leggen. ”

ADVOCAAT IN ALMERE

Met verbazing heb ik, en vele andere kantoren in Almere en daarbuiten, het artikel van Micha Kat gelezen in *Advocatenblad* 2005-2, over de 'drie commerciële' advocatenkantoren in Almere. Uit het artikel blijkt dat Micha Kat waarschijnlijk nog nooit in Almere is geweest en zeker geen onderzoek heeft gedaan naar de aard en omvang van de overige kantoren te Almere, maar klakkeloos de woorden van de zichzelf noemende 'drie commerciële' heeft overgenomen.

Het artikel is niet alleen onjuist maar tevens niet commercieel.

Welk commercieel advocatenkantoor zet de deuren wagenwijd open voor de concurrentie en roept dat er maar een groot kantoor naar Almere moet komen? Welk kantoor zit in de mooie Rabo-toren en heeft van daaruit uitzicht op het kantoor van de advocaat van de Rabobank ver beneden hun? En welk kantoor werd/wordt commercieel gesteund om in Almere van de grond te komen?

Dat het allemaal niet kan in Almere weten we nu wel, maar dat Micha Kat zich voor deze onjuiste reclame-uitingen laat gebruiken, is jammer.

Weliswaar schrijf ik dit op persoonlijke titel maar weet ik me gesterkt door vele andere commerciële en juridisch goede kantoren in Almere. Uit het hele land kwamen vele reacties binnen op ons kantoor.

Misschien moet Micha Kat met de 'drie commerciële' de volgende borrel in de polder maar organiseren om het artikel goed te maken.

Ik ga ervan uit dat in het volgende *Advocatenblad* hieraan aandacht wordt geschonken.

(Harrie den Besten, advocaat te Almere)

VERWARREND LOGO

Aan de President van de rechtbank
T.a.v. mevrouw C.M.T. Erades
Postbus 84500
1080 BN Amsterdam

Amsterdam, 7 februari 2005

Geachte mevrouw Erades,

Bij dezen wil ik graag mijn beklag doen over de veranderde huisstijl van uw rechtbank. Gisteren vertelde mijn cliënt, dat hij nooit post zou hebben ontvangen van uw rechtbank. Na flink navragen bleek dat hij de brieven van de Rechtbank Amsterdam weliswaar had gekregen, maar niet als zodanig had herkend. Consequentie daarvan was, dat hij bijna niet verschenen was op de oproep. Ik heb toen het nieuwe logo 'de rechtspraak' nog eens kritisch bekeken en dit zijn mijn bevindingen.

Het is volgens mij niet correct om als rechtbank Amsterdam brieven te schrijven met als logo 'de rechtspraak'. Immers, de groenteman schrijft ook geen brieven met als logo 'de paprika' / 'de knolselderij'. Het probleem zit hem in het feit dat de

paprika het product is dat verkocht wordt door de groenteman.

Ook hier is 'de rechtspraak' het product van de rechtbank. Ik kan mij zo voorstellen dat de Rechtbank Amsterdam vele brieven schrijft die niets te maken hebben met een vonnis en/of een beslissing. Ook deze brieven hebben als logo 'de rechtspraak'. Dat moet tot verwarring leiden. Immers, 'de rechtspraak' kan op zich geen brieven schrijven, net zomin als een knolselderij dat kan; dat kunnen alleen de medewerkers van de rechtbank of de groenteman zelf.

Ik heb vervolgens 20 minuten naar het paars-grijze logo gekeken dat boven 'de rechtspraak' staat. Het logo is een raar modieus frutsel. Behalve een soort van yin en yang-effect dat waarschijnlijk duidt op een soort van evenwicht kan ik het verband niet zien tussen de Rechtbank Amsterdam en een aantal asymmetrische vormen. Als ik naar het logo kijk, zie ik vooral een heel snel reclamebureau dat wel weet hoe het werkt. Het doel van het veranderen van huisstijl zal wel te maken hebben met het verlangen om de drempel te verlagen. De totale uitstraling

van het logo plus de term 'rechtspraak' komt gekunsteld over. Mij kwam een verhaal ter ore van een advocaat die vlak na de huisstijlwisseling een maand lang de post van de rechtbank heeft weggegooid, aangezien hij dacht dat het reclamemateriaal van een deurwaarder betrof.

Ik begrijp goed dat u zelf niet aan de wieg gestaan heeft van deze verandering en dat u er zelf misschien ook niet helemaal gelukkig mee bent. Ik heb derhalve deze brief ook gericht aan Justitie Den Haag, afdeling Huisstijl en de sector voorzitter strafrecht van de Rechtbank Amsterdam.

Het was in beginsel niet mijn plan om te reageren naar aanleiding van de wisseling van de huisstijl. Echter, nu dit tot misverstanden leidt, leek het mij nuttig u daarvan op de hoogte te brengen.

Gaarne van u vernemend,
met vriendelijke groet,
S. Burmeister
(advocaat te Amsterdam)

Of het nu om advies, onderhandelingen of een rechtszaak gaat, als juridisch professional wilt u uw cliënten altijd het beste bieden. Daarvoor is actuele kennis onmisbaar.

Dus kiest u voor CPO, juridisch onderwijs voor professionals.

CPO:

- Gezaghebbende docenten
- Actueel, wetenschappelijk en praktijkgericht
- Onderdeel van de Radboud Universiteit Nijmegen
- Kwaliteit tegen een betaalbare prijs

Thomas van Aquinostraat 8
Postbus 10520 6500 MB Nijmegen
T 024 361 24 09 F 024 361 17 33 E cpo@cpo.nl

Zeker van uw zaak!

LEERGANG BURGERLIJK PROCESRECHT

De Leergang Burgerlijk Procesrecht bestaat uit zes cursusdagen. U kunt zelf kiezen voor welke cursus(sen) uit de leergang u zich inschrijft.

Wanneer u zich binnen deze leergang inschrijft voor meerdere cursusdagen ontvangt u een korting op de totale cursusprijs. U ontvangt:

- **10%** korting bij inschrijving voor een combinatie van cursusdagen die samen 10 tot 14 opleidingspunten opleveren;
- **15%** korting bij inschrijving voor een combinatie van cursusdagen die samen 16 of meer opleidingspunten opleveren.

Dag 1: Procederen in eerste aanleg bij dagvaarding

Onderwerpen

Inhoud van de dagvaarding, absolute en relatieve competentie, de rol, verwijzingsperiodes, redactie van stukken, vrijwaring, tussenkomst, voeging, wijziging van eis, eis in reconventie, pleidooi en comparitie na antwoord.

Cursusdatum en locatie

12 april 2005
Hotel Heidepark, Bilthoven,
09.30 - 17.00 uur

Docent

- Mr. J.G.A. Linssen

Prijs en punten

€ 550 incl. cursusmateriaal, koffie/thee en lunch

Dag 2: Bewijsrecht

Onderwerpen

Bewijsmiddelen algemeen, bewijsopdracht, bewijsovereenkomst, schriftelijk bewijs, getuigenbewijs, deskundigen, descende, bewijslastverdeling.

Cursusdatum en locatie

26 april 2005
Hotel Heidepark, Bilthoven,
09.30 - 17.00 uur

Docent

- Mr. J.W. Westenbergh

Prijs en punten

€ 550 incl. cursusmateriaal, koffie/thee en lunch

Dag 3: Rechtsmiddelen

Onderwerpen

- Rechtsmiddelen I, w.o. hoger beroep, dictum, appèldagvaarding, grievenstelsel, memorie van grieven, memorie van antwoord, incidenteel appèl, aanvullen rechtsgronden, pleidooi en incidenten.
- Rechtsmiddelen II, w.o. herroeping, verzet en cassatie, verstek en verzet, procedure, verzet door derden, termijnen, vernietiging van arbitrale uitspraken en bindend advies.

Cursusdatum en locatie

26 mei 2005
Hotel Heidepark, Bilthoven,
09.30 - 17.00 uur

Docenten

- Mr. M.A.J.G. Janssen
- Mr. S.M.A.M. Venhuizen

Prijs en punten

€ 550 incl. cursusmateriaal, koffie/thee en lunch

In het najaar van 2005 kunt u ook deelnemen aan:

Dag 4: Beslag- en executierecht

4 oktober 2005

Docent

- Mr. E. Loesberg

Dag 5: Het kort geding

18 oktober 2005

Docent

- Mr. J.F.M. Strijbos

Dag 6: Arbitrage

8 november 2005

Docent

- Mr. C.B.E. van Bladel

Zie www.pao.cpo.nl voor de complete programma's, docenten en om u online in te schrijven.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met de opleidingsmanager, mw. W.R. Paulssen, T 024 - 361 22 56

Meer informatie of inschrijven? www.cpo.nl

Voorgezette Stagiaire Opleiding en Permanente Opleiding

In deze rubriek het cursusaanbod in het kader van de Permanente Opleiding (PO). Nieuw is het cursusaanbod voor de Voortgezette Stagiaire Opleiding (VSO). Per 1 januari 2005 kunnen de door de Orde erkende opleidingsinstellingen naast PO-cursussen tevens VSO-cursussen voor advocaat-stagiaires organiseren. (Zie hierover eveneens *advocatenblad* 3004-6, p. 263, 2004-11, p. 554 en 2004-17, p. 783.)

VOORTGEZETTE STAGIAIRE OPLEIDING

ARBEIDSRECHT

101 tips rond de valkuilen van het arbeidsrecht

10-03-2005 09:00 - 17:00

11-03-2005 09:00 - 17:00

Plaats Wolfheze

Niveau *

Instelling Euroforum,

tel. 040-2974974
Docent(en) mr. M.J.M.T. Keulaerds, mr. P.C. Vas Nunes
Kosten € 1.599 exclusief BTW
Opleidingspunten
12 Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
12 Totaal

PERMANENTE OPLEIDING

AGRARISCH RECHT

Cursus Bedrijfstoeslag

18-03-2005 09:30 - 17:30

Plaats Wageningen

Niveau *** Actualiteiten

Instelling Instituut voor Agrarisch Recht, tel. 0317-424181

Docent(en) mr. C.J.A.M. de Bont, prof. mr. D.W. Bruil, prof. mr. G.M.F. Snijders, mr. P. Stehouwer, ir. C. Willig

Kosten € 400 exclusief BTW

Opleidingspunten

06 Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Management/Organisatie

06 Totaal

Cursus Nieuw Mestbeleid

15-04-2005 09:30 - 17:00

Plaats Wageningen

Niveau ***

Instelling Instituut voor Agrarisch Recht, tel. 0317-424181

Docent(en) mr. T. van Beek, prof. mr. D.W. Bruil

Kosten € 400 exclusief BTW

Opleidingspunten

06 Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Management/Organisatie

06 Totaal

ARBEIDSRECHT

Herstructurering – Last-in-first-out en de Ontslagvergoeding

24-02-2005 10:00 - 16:30

15-03-2005 10:00 - 16:30

Plaats Hilversum

Niveau ** Actualiteiten
Instelling Vermande Studiedagen, tel. 070-3789896
Docent(en) mr. D.J. Buijs, mr. A. Gremmen, mr. R. Hansma, mr. J. Meijer, prof. mr. W.A. Zondag
Kosten € 595 exclusief BTW
Opleidingspunten
05 Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
05 Totaal

Praktijkmiddag De kantonrechtersformule

17-03-2005 13:00 - 18:00

Plaats Amsterdam

Niveau *

Instelling KSU Studie, tel. 020-4496420

Docent(en) mr. A.P. Wasscher

Kosten € 320 exclusief BTW

Opleidingspunten

04 Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Management/Organisatie

04 Totaal

Workshop Inzicht in de loonstrook

21-04-2005 13:00 - 18:00

Plaats Amsterdam

Niveau * Actualiteiten

Instelling KSU Studie, tel. 020-4496420

Docent(en) mr. A.P. Wasscher

Kosten € 320 exclusief BTW

Opleidingspunten

04 Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Management/Organisatie

04 Totaal

BANK- EN EFFECTENRECHT EN FINANCIERING

Wet financiële dienstverlening

11-03-2005 10:00 - 16:45

Plaats Utrecht

Niveau ** Actualiteiten

Instelling Vermande Studiedagen, tel. 070-3789896

Docent(en) mr. B. Hansen, mr. M. van Luyn, mr. M.P. van Sint Truiden, mr. I. van Velzen

Kosten € 645 exclusief BTW

Opleidingspunten

05 Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Management/Organisatie

05 Totaal

BESTUURS (PROCES) RECHT

Bestuursprocesrecht II

07-04-2005 09:00 - 17:00

08-04-2005 09:00 - 17:00

Plaats Rotterdam

Niveau **

Instelling Euroforum, tel. 040-2974974

Docent(en) prof. mr. B.J. Schueler, mr. drs. T.G.M. Simons, mr. drs. D.A. Verburg

Kosten € 1.599 exclusief BTW

Opleidingspunten

10 Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Management/Organisatie

10 Totaal

Algemene wet bestuursrecht & rechtspraak

21-04-2005 13:30 - 17:15

Plaats Amsterdam

Niveau **

Instelling Vermande Studiedagen, tel. 070-3789896

Docent(en) mr. N.H. van den Biggelaar, mr. J.L. Verbeek

Kosten € 450 exclusief BTW

Opleidingspunten

03 Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Management/Organisatie

03 Totaal

GEZONDHEIDSRECHT

De Zorgverzekeringswet in aantocht

16-03-2005 10:00 - 16:30

Plaats Amsterdam

Niveau * Actualiteiten

Instelling Vermande Studiedagen, tel. 070-3789896

Docent(en) mr. B.J. Drijber, prof. mr. G.R.J. de Groot, mr. G.J.A. Hamilton, mr. J.M. van der Most

Kosten € 595 exclusief BTW

Opleidingspunten

04 Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Management/Organisatie

04 Totaal

Het niveau van de opleidingen is als volgt weergegeven:

* Basisniveau (doorgaans minder dan 1 jaar ervaring in het betreffende vakgebied; weinig tot geen voorkennis aanwezig).

** Verdiepingsniveau (doorgaans meer dan 1 jaar ervaring in het betreffende vakgebied; basiskennis aanwezig en gerichte praktijkervaring vereist).

*** Specialisatieniveau (doorgaans meer dan 3 jaar ervaring in het betreffende vakgebied; hoog kennisniveau aanwezig en gerichte praktijkervaring vereist).

ONDERNEMINGSRECHT

Nieuwe regeling maatschap-v.o.f. en -c.v.

11-04-2005 16:00 - 21:00
 Plaats Oud-Zuilen
 Niveau **
 Instelling NIK Juridische Opleidingen,
 tel. 030-6977889
 Docent(en) prof. mr. J.B. Huizink, prof. mr.
 J.B. Wezeman
 Kosten € 595 exclusief BTW
 Opleidingspunten
 04 Juridisch
 – Beroepsvaardigheden
 – Management/Organisatie
 04 Totaal

Bedrijfsopvolging

21-04-2005 09:30 - 17:15
 Plaats Arnhem
 Niveau ***
 Instelling Vermande Studiedagen,
 tel. 070-3789896
 Docent(en) dr. J.C.H. Caanen, prof. mr.
 W.M. Kleijn, prof. mr. E.A.A. Luijten, prof.
 mr. W.R. Meijer
 Kosten € 695 exclusief BTW
 Opleidingspunten
 05 Juridisch
 – Beroepsvaardigheden
 – Management/Organisatie
 05 Totaal

RUIMTELIJKE- ORDENINGSRECHT EN MILIEURECHT

Gebreken – herstel en ZAV

31-03-2005 09:30 - 16:30
 Plaats Driebergen
 Niveau ** Actualiteiten
 Instelling Vermande Studiedagen,
 tel. 070-3789896
 Docent(en) mr. A.M. Kloosterman, mr.
 P.G.A. van der Sanden
 Kosten € 645 exclusief BTW
 Opleidingspunten
 05 Juridisch
 – Beroepsvaardigheden
 – Management/Organisatie
 05 Totaal

Bestemmingsplannen

15-03-2005 09:00 - 17:00
 Plaats Maarssen
 Niveau * Actualiteiten
 Instelling Elsevier Congressen,
 tel. 070-4415745
 Docent(en) mr. E. Harleman, mr. M.
 Küper, mr. T.E.P.A. Lam, mr. J. Robbe,
 mr. J.A.M. van der Velden
 Kosten € 745 exclusief BTW
 Opleidingspunten
 05 Juridisch
 – Beroepsvaardigheden
 – Management/Organisatie
 05 Totaal

VERZEKERINGSRECHT

Verzekering en Consument

01-04-2005 13:30 - 17:00
 Plaats Utrecht
 Niveau ***
 Instelling Vereniging voor Verzekerings-
 wetenschap,
 tel. 010-2172611
 Docent(en) mr. dr. M.L. Hendrikse, prof.
 mr. J.G.J. Rinkes, mr. N. Vloemans
 Kosten n.n.b.
 Opleidingspunten
 02 Juridisch
 – Beroepsvaardigheden
 – Management/Organisatie
 02 Totaal

OVERIGE VAARDIGHEDEN

Aan de slag met Rechtspraak en wetten.nl

12-04-2005 16:00 - 20:30
 Plaats Amsterdam
 Niveau *
 Instelling KSU Studie,
 tel. 020-4496420
 Docent(en) mr. P. Federer, mr. A. van der
 Pal
 Kosten € 320 exclusief BTW
 Opleidingspunten
 – Juridisch
 – Beroepsvaardigheden
 04 Management/Organisatie
 04 Totaal

OVERIGE RECHTSGBIEDEN

Het Nationaal Juristencongres 2005

11-03-2005 10:00 - 15:30
 Plaats Amsterdam
 Niveau * Actualiteiten
 Instelling Reed Business Information,
 tel. 070-4415167
 Docent(en) mr. W.E.L. van Kerkvoorden,
 mr. G.W. van der Klis, mr. L.E.J. Korsten,
 mr. J.C.H. van Manen, mr. P.J. Peters, mr.
 W.E. Pors, mr. drs. M.J.C. Somsen, mr.
 M.H. van de Vorst
 Kosten € 0 n.v.t. BTW
 Opleidingspunten
 04 Juridisch
 – Beroepsvaardigheden
 – Management/Organisatie
 04 Totaal

Personalialia

BEËDIGD ALS ADVOCaat EN PROCUREUR

Alper, mw. mr. E., Parkstraat 4 (3016 BD)
 postbus 23156 (3001 KD) Rotterdam, tel. 010-
 4400500, fax 010-2250709

Amsing, mw. mr. H.J., Kloosterstraat 17 (6441
 CL) postbus 48 (6440 AA) Brunssum, tel. 045-
 5257300, fax 045-5270900, e-mail
 daemgera@xs4all.nl

Berkhout, mr. H.B., Apollolaan 83 (1077 AL)
 Amsterdam, tel. 020-6644671, fax 020-
 6643611, e-mail h.b.berkhout@
 vanraalte-advocaten.nl

Beijering, mr. G.J., Parnassusweg 126 (1076
 AT) postbus 75505 (1070 AM) Amsterdam, tel.
 020-5772000, fax 020-5772700, e-mail
 g.beijering@houthoff.com

Bodewes, mr. B.J., Bovenkerkerweg 81 L (1187
 XC) postbus 8014 (1180 LA) Amstelveen, tel.
 020-4263810, fax 020-6400420, e-mail
 bastianbodewes@pensioenadvocaten.nl

Boiten, mr. B.J., Terborchstraat 12 (8011 GG)
 Zwolle, tel. 038-4235414, fax 038-4234784, e-
 mail zwolle@capra.nl

Bolhuis, mw. mr. L., Burgerweeshuispad 301
 (1076 HR) postbus 75084 (1070 AB)
 Amsterdam, tel. 020-5771593, fax 020-
 5771946, e-mail lotte.bolhuis@debrauw.com

Bon, mw. mr. B., Apollolaan 15 (1077 AB)
 postbus 75440 (1070 AK) Amsterdam, tel.
 020-6741294, fax 020-6741940, e-mail
 bibianne.bon@allenoverly.com

Boonstra, mr. P., Leidseplein 29 (1017 PS)
 postbus 2720 (1000 CS) Amsterdam, tel. 020-
 5517926, fax 020-6267949, e-mail
 piet.boonstra@bakernet.com

Borggreve, mw. mr. I.M., 2^e Oosterparkstraat
 274 (1092 BV) Amsterdam, tel. 020-5999305,
 fax 020-6658699

Brouwer, mr. R.M., Olympisch Stadion 33
 (1076 DE) postbus 75727 (1070 AS)
 Amsterdam, tel. 020-5650400, fax 020-
 5650411, e-mail brouwer@theoffice.nl

Breukink, mw. mr. P.M., Kennemersingel 12
 (1815 GB) postbus 327 (1800 AH) Alkmaar, tel.
 072-5068500, fax 072-5068501, e-mail
 breukink@cleerdin-hamer.nl

Cras, mr. D.P., Leidsegracht 10 (1016 CK)
 postbus 10180 (1001 ED) Amsterdam, tel. 020-
 5305200, fax 020-5305299, e-mail
 info@steklaw.com

Croes, mr. R.R., Weena 666 (3012 CN) postbus
 190 (3000 AD) Rotterdam, tel. 010-4042239,
 fax 010-4042369, e-mail
 rhamsey.croes@simmons-simmons.com

Duisterwinkel, mw. mr. A., 2^e
 Oosterparkstraat 274 (1092 BV) Amsterdam,
 tel. 020-5999314, fax 020-6658699

Dijk, mr. J.H. van, Keizersgracht 278 (1016 EW)
 postbus 15812 (1001 NH) Amsterdam, tel. 020-
 3305409, fax 020-3304666, e-mail
 j.h.vandijk@spongadvocaten.com

Ensing, mw. mr. L., Hereweg 93 (9721 AA)
 postbus 1105 (9701 BC) Groningen, tel. 050-
 5997999, fax 050-5997977

Geus, mw. mr. E. de, Heemraadssingel 107
 (3022 CB) Rotterdam, tel. 010-4768496, fax
 010-2763921

Meldingen voor deze rubriek kunnen worden doorgegeven aan: adres@advocatenorde.nl

Graaf, mr. M.J.C. van der, Leidsegracht 10
 (1016 CK) postbus 10180 (1001 ED)
 Amsterdam, tel. 020-5305200, fax 020-
 5305299, e-mail info@steklaw.com

Haastert-Allertz, mw. mr. M.G.I.A. van,
 Brusselsestraat 34-36 (6211 PE) postbus 1960
 (6201 BZ) Maastricht, tel. 043-3260606, fax
 043-3252255, e-mail vanhaastert@tripels.nl

Harmsen, mr. B.T., Parnassusweg 126 (1076
 AT) postbus 75505 (1070 AM) Amsterdam, tel.
 020-5772557, fax 020-5772734, e-mail
 b.harmsen@houthoff.com

Hoes, mw. mr. drs. S.J., Strawinskylaan 1999
 (1077 XV) postbus 7113 (1007 JC) Amsterdam,
 tel. 020-7171559, fax 020-7171111, e-mail
 saskia.hoes@nautadutilh.com

Hollander, mr. A.M. den, Jachthavenweg 121
 (1081 KM) postbus 75265 (1070 AG)
 Amsterdam, tel. 020-6789484, fax 020-
 6789589, e-mail hollander@van-doorne.com

Hugenholtz, mw. mr. C.H., Fred. Roeskestraat
 100 (1076 ED) postbus 71170 (1008 BD)
 Amsterdam, tel. 020-5785785, fax 020-
 6276431, e-mail

cecile.hugenholtz@loyensloeff.com
Huisman, mw. mr. A.G., Spuistraat 10 (1012
 TS) Amsterdam, tel. 020-5205100, fax 020-
 6276431, e-mail

a.huisman@amsterdam.bureaurechtshulp.nl
Jonge, mw. mr. M. de, Prins Willem
 Alexanderlaan 400 (7311 SZ) postbus 702
 (7300 AS) Apeldoorn, tel. 055-5270510, fax
 055-5270511, e-mail dejonge@bdve.nl

Kaste, mr. G.J. de, Amstelveenseweg 56 (1075
 XH) Amsterdam, tel. 020-6273795, fax 020-
 6273955

Kikkert, mw. mr. M.J., Spuistraat 10 (1012 TS)
 Amsterdam, tel. 020-5205100, fax 020-
 6276431, e-mail

m.kikkert@amsterdam.bureaurechtshulp.nl
Kloppenbergh, mr. drs. S.H.M., Simonsplein 7
 (7001 BM) postbus 445 (7000 AK)
 Doetinchem, tel. 0314-340100, fax 0314-
 324816, e-mail advoc.kloppenbergh@planet.nl

Koch, mr. M.W.R., Spuistraat 10 (1012 TS)
 Amsterdam, tel. 020-5205100, fax 020-
 6276431, e-mail

m.koch@amsterdam.bureaurechtshulp.nl
Koopsen, mw. mr. A., Spuistraat 10 (1012 TS)
 Amsterdam, tel. 020-5205100, fax 020-
 6658699

Kortlevers, mw. mr. G., Eurenderweg 15 (6417
 SC) Heerlen
Kramer, mw. mr. B.C.F., Spuistraat 10 (1012 TS)
 Amsterdam, tel. 020-5205100, fax 020-
 6658699

Kuhn, mw. mr. B.P., Spuistraat 10 (1012 TS)
 Amsterdam, tel. 020-5205100, fax 020-
 6658699

Mes, mr. D., Apollolaan 151 (1077 AR) postbus
 75299 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-
 4857685, fax 020-4857001, e-mail
 daniel.mes@freshfields.com

Niessen-Cobben, mw. mr. R.M.P.G., Weena
 750 (3014 DA) postbus 1110 (3000 BC)
 Rotterdam, tel. 010-2240389, fax 010-
 2240660, e-mail
 roseny.niessen@nautadutilh.com

Oud, mw. mr. N.M., Vosselmanstraat 260 (7311 CL) postbus 10100 (7301 GC) Apeldoorn, tel. 055-5271271, fax 055-5223111, e-mail n.m.oud@nysingh.nl

Patberg, mw. mr. L.A., Parnassusweg 126 (1076 AT) postbus 75505 (1070 AM) Amsterdam, tel. 020-5772554, fax 020-5772734, e-mail a.patberg@houthoff.com

Peet, mr. N.P.F.E. van der, Henric van Veldekeplein 29 (6211 TG) postbus 289 (6200 AG) Maastricht, tel. 043-3250043, fax 043-3253944

Ree, mr. L. van der, Oude Ebbingestraat 91 (9712 HG) postbus 1658 (9701 BR) Groningen, tel. 050-3140640, fax 050-3144672, e-mail info@dorhout.nl

Reichmann, mw. mr. P.F., Strawinskyalaan 3127 (1077 ZX) postbus 75306 (1070 AH) Amsterdam, tel. 020-3017432, fax 020-3017374, e-mail reichmann@eu.gtlaw.com

Ruijter, mr. B.A. de, Haarlemmerweg 333 (1051 LH) postbus 58188 (1040 HD) Amsterdam, tel. 020-5506659, fax 020-5506759, e-mail bart.de.ruijter@kvdl.nl

Ruyter, mw. mr. M.J.M. de, Schagerweg 97 (1751 CB) postbus 5 (1750 AA) Schagerbrug, tel. 0224-574143, fax 0224-574125, e-mail m.deruyter@zipe.nl

Soederhuizen, mr. E., Saal van Zwanenbergweg 7 (5026 RM) Tilburg, tel. 013-4669239

Stavenuiter, mw. mr. S.M., Peter van Anrooystraat 7 (1076 DA) postbus 75999 (1070 AZ) Amsterdam, tel. 020-5736736, fax 020-5736895, e-mail s.stavenuiter@lexence.com

Steenbergen, mw. mr. M.H., Euklaasdijk 15 (4706 JB) postbus 3145 (4700 GC) Roosendaal, tel. 0165-534770, fax 0165-534868

Steenstraten, mw. mr. F. van der, Orlyplein 10 (1043 DP) postbus 59280 (1040 KG) Amsterdam, tel. 020-5825209, fax 020-5825260, e-mail fvandersteenstraten@akd.nl

Stek, mr. J.H., Leidsegracht 10 (1016 CK) postbus 10180 (1001 ED) Amsterdam, tel. 020-5305200, fax 020-5305299, e-mail info@steklaw.com

Strous, mw. mr. L.H.G., De Ruwiellaan 13 (1181 PS) Amstelveen, tel. 020-4415833, fax 020-4415925, e-mail meulmeesteradvocaten@zonnet.nl

Ubbergen, mw. mr. A.A., Spuistraat 10 (1012 TS) Amsterdam, tel. 020-5205100, fax 020-6276431, e-mail a.ubbergen@amsterdam.bureaurechtshulp.nl

Vaarkamp jr, mr. A., Burgemeester Van Roijensingel 2 (8011 CS) postbus 1036 (8001 BA) Zwolle, tel. 038-4280093, fax 038-4280070, e-mail aavaarkamp@benthem-gratema.nl

Verboom, mw. mr. U.B., Strawinskyalaan 2001 (1077 ZZ) postbus 75640 (1070 AP) Amsterdam, tel. 020-5460216, fax 020-5460711, e-mail ulrike.verboom@stibbe.com

Walrecht, mw. mr. I.M., Burgerweeshuispad 301 (1076 HR) postbus 75084 (1070 AB) Amsterdam, tel. 020-5771475, fax 020-5771625, e-mail ingrid.walrecht@debrauw.com

Wever, mw. mr. M.R., 2^e Oosterparkstraat 274 (1092 BV) Amsterdam, tel. 020-5999309, fax 020-6658699, e-mail m.wever@amsterdam.bureaurechtshulp.nl

Wolde, mw. mr. R.H. ten, Strawinskyalaan 501 (1077 XX) postbus 79001 (1070 NB) Amsterdam, tel. 020-5752700, fax 020-5752701, e-mail tenwolde@schoute-dik.nl

Woodward, mr. M.J., Weena 690 (3012 CN) postbus 2888 (3000 CW) Rotterdam, tel. 010-2246760, fax 020-4120964, e-mail martin.woodward@loyensloeff.com

Wijnhoud, mw. mr. M., Spuistraat 10 (1012 TS) Amsterdam, tel. 020-5205100, fax 020-6276431, e-mail m.wijnhoud@amsterdam.bureaurechtshulp.nl

Zee, mw. mr. M.H. van der, Heliconweg 52 (8914 AT) postbus 161 (8900 AD) Leeuwarden, tel. 058-2941614, fax 058-2941615, e-mail info@deboerebertspover.nl

PRAKTIJK NEERGELEGD

Adam-van Straaten, mw. rm. M.Y. Rotterdam 10-01-2005

Berg, mr. J. van den Leiden 01-01-2005

Berkum, mw. mr. J.M. van Amsterdam 09-12-2004

Broek, mw. mr. M.J. van den Maasvlakte 29-12-2004

Buijs, mw. mr. C.H.C. Rotterdam 10-12-2004

Delfgaauw, mr. J.J. Amsterdam 31-12-2004

Delfos Visser, mr. O.U. Amsterdam 17-08-2004

Diepenhorst, mr. C.M.B. Utrecht 19-11-2004

Dijkman, mw. mr. M.N. Rotterdam 31-12-2004

Dijks, mr. R.J. Tegelen 01-12-2004

Eck, mr. W.H. van Groningen 01-01-2005

Elden, mr. drs. E.B.J. van Arnhem 12-01-2005

Gimbrère, mr. E.J.G. Tilburg 31-12-2004

Griensven, mw. mr. F.M.E. van Amsterdam 31-12-2004

Haverhoek, mw. mr. R.A. Geleen 01-01-2005

Herngreen, mw. mr. A. De Bilt 01-12-2004

Hillen, mr. F.L.M. Hilversum 31-12-2004

Hubens, mw. mr. I.G.J.C.M. Rotterdam 31-12-2004

Huntjens-Theunissen, mw. mr. A.M.C.A. Vilt 31-12-2004

Huijgen, mw. mr. B.L. Amsterdam 31-12-2004

Jaegers, mr. D.M.H. Nijmegen 01-01-2005

Kienhuis, mr. H.A.A. Almelo 01-01-2005

Kousemaker, mr. W.G.A. Breda 01-01-2005

Kriessels, mr. H.C. Dordrecht 02-11-2004

Land-Smorenburg, mw. mr. M. Utrecht 01-12-2004

Lichtenberg, mw. rm. J.I.A. Amsterdam 31-12-2004

Mackor, mw. mr. R.S. Den Haag 01-01-2005

Millenaar, mw. mr. H.J. Amsterdam 31-12-2004

Noteboom, mw. mr. E.J. Amsterdam 31-12-2004

Oedayrajsingh Varma, mr. E.G. Amsterdam 31-12-2004

Otter, mw. mr. J. Zwolle 01-01-2005

Otter, mw. mr. M. Amsterdam 31-12-2004

Polak, mw. mr. E. Amsterdam 31-12-2004

Rodríguez Escudero, mw. mr. M. Rotterdam 01-01-2005

Roelfs, mw. mr. Y.J.D. Sliedrecht 01-01-2005

Storm, Prof. mr. P.M. Rotterdam 10-01-2005

Verweij, mr. J. Voorschoten 15-12-2004

Vink, mw. mr. J.M.I. Amsterdam 31-12-2004

Visser, mr. J. Den Haag 01-01-2005

Voorde, mr. S.J. van der Amsterdam 30-12-2004

Wery, mr. P.R. Zwolle 01-01-2005

Wezel, mw. mr. D.R.E. van Roosendaal 01-01-2005

Wijk, mr. I. van Amsterdam 31-12-2004

Boorder, mr. P. de: Boompjes 40 (3011 XB) postbus 546 (3000 AM) Rotterdam, tel. 010-4005100, fax 010-4005111, e-mail mail@kneppelhout.nl

Bos, mr. J. van den (Haarlem): Noorderkerkstraat 7 (8081 ET) postbus 25 (8080 AA) Elburg, tel. 0525-682432, fax 0525-685313, e-mail elburg@lunenbergadvocaten.nl

Bregonje, mr. E. (Den Bosch): Axelisedam 1 (4531 HH) postbus 25 (4530 AA) Terneuzen, tel. 0115-613175, fax 0115-617764, e-mail ebregonje@avdw.nl

Cairo, mr. R.A.: Plantage Middenlaan 20 (1018 DE) Amsterdam, tel. 020-6201490, fax 020-6201490, e-mail robertocairo@hetnet.nl

Defares, mr. drs. K.J.: Leidsegracht 10 (1016 CK) postbus 10180 (1001 ED) Amsterdam, tel. 020-5305200, fax 020-5305299, e-mail info@steklaw.com

Dhondt, mw. mr. N.M.L. (Amsterdam): Zuid-Hollandlaan 7 (2596 AL) postbus 90851 (2509 LW) Den Haag, tel. 070-3285328, fax 070-3285325, e-mail nele.dhondt@debrauw.com

Ebbink, mr. R.E.: De Lairessestraat 111-115 (1075 HH) Amsterdam, tel. 020-3053234, fax 020-3053239, e-mail richard.ebbink@brinkhof.com

Enckevort, mw. mr. P.A. van (Roermond): Deken van Oppenbergsingel 13 (5911 AA) postbus 1215 (5900 BE) Venlo, tel. 077-3209191, fax 077-3518438

Ende, mw. mr. T.A.M. van den (Rotterdam): Burg. Roelenweg 11 (8021 EV) Zwolle, tel. 038-4259200, fax 038-4259252, e-mail info@nysingh.nl

Funke, mr. H.J. (Den Haag): Piet Heinkade 55 (1019 GM) postbus 2911 (1000 CX) Amsterdam, tel. 020-3016633, fax 020-3016622, e-mail funke@vmw.nl

Glenz, mr. P.J.H.C.: Dorpstraat 53 (6373 JC) Landgraaf, tel. 045-5311893, fax 045-5312089

Hart, mw. mr. M.E.J. de (Tilburg): Hoofdstraat 72 (5171 DE) Kaatsheuvel, tel. 0416-283292, fax 0416-563289, e-mail info@adocatenkantoorvanuiter.nl

Hermans, mr. R.: De Lairessestraat 111-115 (1075 HH) Amsterdam, tel. 020-3053220, fax 020-3053239, e-mail ruprecht.hermans@brinkhof.com

Hofmans, mr. C. (Alkmaar): Dorpsstraat 31 b (1399 GT) postbus 12 (1399 ZG) Muiderberg, tel. 0294-264676, fax 0294-265858, e-mail info@hofmans-advocatuur.nl

Jager, mr. P.H.C. de: Keizersgracht 442 (1016 GD) Amsterdam, tel. 020-5235060, fax 020-5235061

Janssen, mr. I. (Nieuwegein): Winthontlaan 2 (3526 KV) postbus 4085 (3502 HB) Utrecht, tel. 030-2850332, fax 030-2850301, e-mail igor.janssen@dvan.nl

Juttman, mr. V.E.: Burgerweeshuispad 301 (1076 HR) postbus 75084 (1070 AB) Amsterdam, tel. 020-5771771, fax 020-5771775, e-mail mailamst@debrauw.com

Lutjens, Prof. mr. dr. E. (Amsterdam): Hofplein 20 (3032 AC) postbus 2700 (3000 CS) Rotterdam, tel. 010-2010500, fax 010-2010501

Nieuwenhuis-Doornbosch, mw. mr. M.: Zilverlaan 2 (9743 RK) postbus 723 (9700 AS) Groningen, tel. 050-5757400, fax 050-5757444, e-mail info@dehaaninfo.nl

Oudakker, mr. E.: Keizersgracht 268 (1016 EV) Amsterdam, tel. 020-5216699, fax 020-5216690, e-mail oudakker@certalegal.nl

Pauw, mr. K.R.: Vondelstraat 134 (1054 GS) Amsterdam, tel. 020-4891200, fax 020-4891201, e-mail info@klaaspauw.com

Het Bureau van de Orde

ONDERWERP

TELEFOONNUMMER

E-MAILADRES

Voor

- N.a.w. gegevens advocatuur** 070 - 335 35 29 adres@advocatenorde.nl
- Centrale Controle Verordeningen** 070 - 335 35 26 ccv@advocatenorde.nl
- Landelijke financiële bijdrage** 070 - 335 35 23 finorg@advocatenorde.nl
- Communicatie: Advocatenblad, Brochures, etc.** 070 - 335 35 52 pr@advocatenorde.nl
- BalieNet certificaten** 070 - 335 35 51 certificaat@advocatenorde.nl

Opleiding

- Beroepsopleiding (BO)** 070 - 335 35 55 opl@advocatenorde.nl
(09.00-12.00 uur)
(vragen van stagiaires inzake BO)
- Voortgezette Stagiaire Opleiding (VSO)** 070 - 335 35 58/78 vso-po@advocatenorde.nl
(vragen van stagiaires inzake VSO en erkende opleidingsinstellingen)
- Permanente Opleiding (PO)** 070 - 335 35 58/78 vso-po@advocatenorde.nl
(vragen van erkende opleidingsinstellingen)
- Permanente Opleiding (PO)** 070-3353541/89 jz@advocatenorde.nl
(vragen van advocaten inzake PO-punten, inclusief ontheffing PO)
- Vrijstellingen BO en VSO** 070-3353541/89 jz@advocatenorde.nl

Alle overige vragen van advocaten

070 - 335 35 71/86 helpdesk@advocatenorde.nl

Redeker, mr. P.H. (Leeuwarden):
Schoterlandseweg 24 (8454 KE) Mildam,
postbus 199 (8440 AD) Heerenveen, tel. 0513-
682569, fax 0513-682695, e-mail
info@veenstra-redeker.nl

Ruissaard, mr. R.: Kalmoesveld 3 (7006 TE)
Doetinchem, tel. 0314-323945, fax 0314-
395383, e-mail r.ruissaard@planet.nl

Rijpma, mr. J.W.: Pelmolen 19 (3994 XX)
postbus 258 93990 GB Houten, tel. 030-
638505, fax 030-6380674, e-mail
rijpma@email.com

Schellens, mw. mr. M.J.T. (Eindhoven):
Statenlaan 9 (5223 LA) postbus 90121 (5200
MA) Den Bosch, tel. 073-6271888, fax 073-
6271800, e-mail leeuwen.eerden@balienet.nl

Schoo, mr. W. (Delfzijl): Hoofdstraat 31 (9601
EA) postbus 246 (9600 AE) Hoogezand, tel.
0598-396300, fax 0598-396757, e-mail
schoo-advocaten@hetnet.nl

Smeenk, mr. I.: St. Annastraat 125-127 (6524
EM) postbus 63 (6500 AN) Nijmegen, tel. 024-
3239680, fax 024-3229954, e-mail
smeenk@wildenberghalder.nl

Timmermans, mr. J.H.J.: Leidsegracht 10 (1016
CK) postbus 10180 (1001 ED) Amsterdam, tel.
020-5305200, fax 020-5305299, e-mail
info@steklaw.com

Tjalma, mw. mr. F.F.A.D.C. (Maastricht):
Dorpsstraat 43 (6365 BH) Schinnen, tel. 046-
4438888, fax 046-4434499, e-mail
advocatenkantoor.kooi@12move.nl

Veenstra, mr. S. (Leeuwarden):
Schoterlandseweg 24 (8454 KE) Mildam,
postbus 199 (8440 AD) Heerenveen, tel. 0513-
682569, fax 0513-682695, e-mail
info@veenstra-redeker.nl

Verdurmen, mr. K.A.M.: Vlasmarkt 28 (4331
PE) postbus 326 (4330 AH) Middelburg, tel.
0118-485678, fax 0118-485660, e-mail
k.verdurmen@vlasmarkt28.nl

Vries, mr. J.J. de: Achter het Station 3 (8932
EW) postbus 882 (8901 BR) Leeuwarden, tel.
058-2941926, fax 058-2136957, e-mail
j.devries@rechtshulpnoord.nl

Wals, mr. E. (Amsterdam): Wegalaan 2 (2132
JC) postbus 2045 (2130 GE) Hoofddorp, tel.
023-5560515, fax 023-5560565, e-mail
erik.wals@bentley.com

Zomeren, mr. R.K.J. (Wognum): Robijnstraat
10 a (1812 RB) postbus 1135 (1810 KC)
Alkmaar, tel. 072-5410050, fax 072-5410059,
e-mail rvanzomeren@incassolaw.nl

NIEUW KANTOOR/ASSOCIATIE

Stek Advocaten (mrs. J.H. Stek, D.P. Cras, K.J.
Defares, M.J.C. van der Graaf en J.H.J.
Timmermans) Leidsegracht 10 (1016 CK)
postbus 10180 (1001 ED) Amsterdam, tel. 020-
5305200, fax 020-5305299, e-mail
info@steklaw.com

Veenstra Redeker Advocaten (mrs. S. Veenstra
en P.H. Redeker) Schoterlandseweg 24 (8454
KE) Mildam, postbus 199 (8440 AD)
Heerenveen, tel. 0513-682569, fax 0513-
682695, e-mail info@veenstra-redeker.nl

Wladimiroff, Jhr. mr. G.R. (Amersfoort):
Rijksstraatweg 31 (2171 AJ) postbus 3 (2170
BA) Sassenheim, tel. 071-3082267, fax 071-
3082625, e-mail
wladimig@sas.akzonobel.com

NAAMSWIJZIGING

Medialaw Advocaten te Amsterdam thans:
Boekx Advocaten
Breemen, mr. P.C.L. van te Doetinchem thans:
Van Breemen & Kloppenberg
Meulmeester Advocaten te Amstelveen thans:
Meulmeester Strous Advocaten

BEZOEKADRES/POSTBUS/ TEL./FAX/E-MAIL

Boekx Advocaten te Amsterdam: e-mail
info@boekx.com
Plas & Bossinade Advocaten Notarissen te
Groningen: Paterswoldseweg 802 (9728 BM)
Groningen
Advocatenkantoor nr. Terlingen te
Amsterdam: postbus 37092 (1030 AB)
Amsterdam

Uitspraken geschillencommissie

GESCHILLENCOMMISSIE ADVOCATUUR

Nu de advocaat heeft nagelaten zijn cliënt (schriftelijk) op de niet-onaanzienlijke kans heeft te wijzen dat succes in hoger beroep kwestieus is, en dus de cliënte de procedure heeft doorgezet zonder zich van de gevolgen te hebben vergewist, komt het risico van het verlies in hoger beroep voor rekening van de advocaat.

BINDEND ADVIES D.D. 9 SEPTEMBER 2004/ADV03-0169
(Mrs. Van der Groen, Kool en Arnoldus-Smit)

Feiten

De advocaat behandelt voor zijn cliënte een pachtzaak, tegen de pachter van een hoeve. Aanvankelijk treedt de advocaat ook op voor haar moeder. Er doen zich complicaties voor omdat niet duidelijk is wie als verpachter moet worden aangemerkt, de cliënte dan wel haar moeder, weduwe van cliëntes overleden vader. De complicatie wordt mede veroorzaakt omdat de nalatenschap van de vader beheerst wordt door Belgisch recht. Gaande de procedure in eerste aanleg blijkt de weduwe, een verklaring te hebben afgelegd dat zij nimmer de bedoeling heeft gehad de pachtovereenkomst te ontbinden of op te zeggen. De advocaat heeft voortgeprocedeerd uitsluitend ten behoeve van zijn cliënte, waarbij in hoger beroep de vraag speelde of haar moeder, de weduwe, naar Belgisch recht als vruchtgebruikster kon worden aangemerkt. In hoger beroep heeft de pachtkamer van het Hof Arnhem besloten dat de moeder inderdaad dat vruchtgebruik had verworven

De uitspraak is bewerkt door Germ Kemper, advocaat te Amsterdam. Bij de bewerking is de weergave van het standpunt van cliënt of advocaat over het algemeen ingekort; hier en daar zijn details weggelaten.

en dus bij de cliënte de bevoegdheid ontbrak om de pachtovereenkomst op te zeggen. De cliënte vordert vergoeding van de door haar geleden schade.

Beoordeling van het geschil

De commissie stelt op grond van het gestelde ter zitting vast dat partijen een langlopende zakelijke relatie hebben, op basis waarvan zij zaken doen op grond van mondeling door de advocaat gegeven adviezen. Aangezien de advocaat in de onderhavige kwestie dienovereenkomstig heeft gehandeld, heeft de commissie niet kunnen vaststellen hoe het advies zowel bij aanvang van de dienstverlening als voorafgaand aan het hoger beroep heeft geluid. Dit brengt met zich mee dat de commissie evenmin kan vaststellen hoe groot de advocaat de kans van slagen van de beide procedures heeft ingeschat, noch welke verwachtingen hij te dien aanzien heeft gewekt.

De commissie is gelet op het voorgaande van oordeel, dat de stelling die namens de cliënte ter zitting is geponeerd, te weten dat de kans van slagen voorafgaand aan het starten van de procedure in elk geval meer dan 50% bedroeg, niet aannemelijk is geworden. Bij dit alles is er bovendien sprake geweest van de onvoorziene omstandigheid dat één van de twee opdrachtgevers eerst aan het eind van de procedure in eerste aanleg definitief is weg komen te vallen. Deze onvoorziene

omstandigheid valt niet aan de advocaat te verwijten en ligt evenmin in zijn risicosfeer.

De commissie is evenwel van oordeel dat de advocaat door het wegvalen van één van de oorspronkelijke opdrachtgevers zijn opvattingen voorafgaand aan het instellen van hoger beroep expliciet duidelijk had moeten maken. Hij had de cliënte schriftelijk en dus aantoonbaar moeten waarschuwen dat er een niet-onaanzienlijke kans bestond, dat het verzoek tot ontvankelijk verklaring van de pachter in het door hem in eerste aanleg ingediende verzoek tot verlenging van de pacht-overeenkomst naar aanleiding van de door de cliënte gedane opzegging problemen zou kunnen opleveren.

Nu de advocaat heeft nagelaten de cliënte (schriftelijk) op deze niet-onaanzienlijke kans te wijzen, komt het risico, dat de cliënte de procedure heeft doorgezet zonder zich kennelijk van deze gevolgen te hebben vergewist, voor rekening van de advocaat. Het onder voornoemde omstandigheden instellen en doorzetten van het hoger beroep met een dergelijk geringe slagingskans als boven omschreven, acht de commissie dermate kwetsieus dat de advocaat alle kosten verband houdende met het mislukte hoger beroep dient te restitueren dan wel te vergoeden.

De commissie stelt op grond van de overgelegde stukken vast dat het hoger beroep is aangevangen met het beroepschrift van mei 2003 en geëindigd is met de beschikking van het Gerechtshof van 2 september 2003. Blijkens de stukken, die de cliënte op verzoek van de commissie – onder aanhouding van de zaak – na de mondelinge behandeling heeft toegezonden, heeft de advocaat een zestal declaraties verzonden die betrekking hebben op de kosten (honorarium en verschotten) van dit hoger beroep. Deze declaraties bedragen in totaal € 5.937,65 (inclusief BTW en – waar van toepassing – kantoorkosten). Daarnaast is de cliënte blijkens de beschikking van het Gerechtshof te Arnhem veroordeeld tot betaling van de kosten van de zijde van de pachter ter grootte van € 1.952 en van de zijde van de weduwe van haar vader ter grootte van € 1.747, welk bedrag wegens nasalaris van de procureur ad € 113 is verhoogd tot € 1.860.

Op grond van het vorenstaande dient de advocaat een bedrag van € 5.937,65 als onverschuldigd betaald te restitueren en een bedrag van in totaal € 3.812 aan de cliënte te vergoeden. Ten aanzien van de ter zitting gevorderde immateriële schade bepaalt de commissie dat de cliënte geen verband heeft aangetoond tussen het handelen c.q. nalaten van de advocaat en de door haar gestelde beweerdelijk geleden schade, zodat deze moet worden afgewezen.

Voor zover door de cliënte aangevoerde argumenten c.q. klachten niet zijn besproken, kan daarvan worden afgezien, omdat deze niet tot een andere beslissing kunnen leiden.

Het geheel overziend komt de commissie tot de conclusie tot het oordeel dat de klacht gegrond is.

Beslissing

De commissie vermindert de declaraties die de advocaat voor het verrichten van zijn diensten in hoger beroep bij de cliënte in rekening heeft gebracht in die zin dat een bedrag van € 5.937,65 (inclusief BTW en kantoorkosten) als niet-verschuldigd wordt aangemerkt.

Bovendien betaalt de advocaat aan de cliënte een bedrag van € 3.812 ter zake van de uit het hoger beroep volgende proceskosten-veroordelingen.

Betaling van bovengenoemde bedragen dient plaats te vinden binnen een maand na de verzenddatum van dit bindend advies. Indien betaling niet tijdig plaatsvindt, betaalt de advocaat bovendien de wettelijke rente over het totaalbedrag vanaf de verzenddatum van het bindend advies.

Bovendien dient de advocaat overeenkomstig het reglement van de commissie een bedrag van € 90 ter zake van het klachtengeld te vergoeden.

Overeenkomstig het reglement van de commissie is de advocaat aan de commissie als bijdrage in de behandelingskosten een bedrag verschuldigd van € 115.

De commissie wijst het meer of anders verlangde af.

Noot

In de eerste aanleg van een pachtzaak trad de advocaat op voor twee partijen, een kennelijk vaste cliënte en haar moeder. De zaak was gebaseerd op een opdracht van die twee partijen, en uit het volledige bindend advies blijkt dat de advocaat onweersproken heeft gesteld dat de weduwe ter zake een schriftelijke opdracht aan de advocaat had gegeven. De verrassing deed zich voor dat de weduwe, zoals in de procedure in eerste aanleg bleek, aan de pachter had laten weten in het geheel niet een beëindiging van de pachtovereenkomst na te streven, welke mededeling haaks stond op de kennelijk aan de advocaat verstrekte opdracht. In de hoop nog iets te redden heeft de advocaat vervolgens, doorprocederend voor zijn oorspronkelijke cliënte, zich op het standpunt gesteld dat de opzegging rechtsgeldig was omdat zijn cliënte, als erfgenaam van haar vader, daartoe bevoegd was. Uit het bindend advies blijkt dat de pachter zich er evenwel met succes op kon beroepen dat de weduwe naar Belgisch recht als vruchtgebruiker moest worden aangemerkt en dat dus de opzegging niet door een bevoegde partij was geschied.

De Geschillencommissie wijdt er een overweging aan en lijkt derhalve te billijken dat in een vaste en langdurige relatie tussen een advocaat en een cliënt een schriftelijke uiteenzetting van de advocaat over de aan een procedure verbonden risico's achterwege kan blijven. Een afwijking van die vaste gedragslijn is evenwel geboden wanneer zich complicaties als de onderhavige, een tweede eiseres die tegenover derden een ander standpunt inneemt dan tegenover haar advocaat, voordoen. Helemaal zuiver klinkt dat niet; men draagt zorg voor schriftelijke

NEERLEGGEN VAN OPDRACHT

Hof van Discipline 9 februari 2004, nr. 3864

(dekenappèl)

(*mrs. Van Griensven, Beker, Sterk, Van Loo en Baauw*)

Het staat een advocaat vrij zich terug te trekken wanneer hij van oordeel is dat het noodzakelijk wederzijds vertrouwen tussen hem en zijn cliënt is komen te vervallen. Het neerleggen van de opdracht dient dan zorgvuldig te geschieden. Wanneer de advocaat de relatie tijdig beëindigd heeft brengt de zorgvuldigheid niet meer mede dat de advocaat zich er ook nog van moet vergewissen dat zijn ex-client een opvolgend advocaat en procureur heeft gevonden.

– *Advocatenwet artikel 46 (1.1 Beleidsvrijheid in de zorg voor de cliënt)*

Feiten

Mr. X heeft aan klager medegedeeld dat hij zich als diens advocaat en procureur in een voor hem gevoerde procedure terugtrekt in een gesprek van 28 januari 2002 en in een brief van 30 januari 2002. In die procedure was een getuigenverhoor bepaald, te houden op 15 maart 2002. Mr. X laat eveneens bij brief van 30 januari 2002 aan de Rechtbank weten dat hij zich als procureur in de procedure zal terugtrekken.

Klacht

Mr. X heeft in strijd met artikel 46 Advocatenwet zich zonder geldige redenen en zonder met de belangen van klager rekening te houden op een ontijdig moment als advocaat en procureur teruggetrokken uit een procedure die zich in een eindfase bevond en daarbij klager nodeloos op kosten gejaagd en zijn positie geschaad.

Overwegingen van de raad

De raad heeft overwogen dat het mr. X onder de gegeven omstandigheden wel vrijstond zich als de advocaat van klager terug te trekken; voorts is de raad van oordeel dat de mededeling van mr. X van eind januari 2002 geenszins ontijdig is geweest. De raad heeft vervolgens overwogen dat de zorgvuldigheid die mr. X bij het neerleggen van zijn werkzaamheden diende te betrachten onder de omstandigheden van het geval meebracht dat hij zich ervan moest vergewissen dat klager een opvolgend advocaat en procureur had gevonden. De raad acht de klacht om die redenen gegrond.

Die redengeving van de gegrondverklaring is aanleiding tot dekenappèl.

Overwegingen van het hof

Het hof is met de raad van oordeel dat de mededeling van mr. X dat hij

zich terugtrok, eind januari 2002, geenszins ontijdig is geweest. Het hof stelt voorts vast dat, in tegendeel, klager ruimschoots de tijd heeft gehad om vóór de door de rechtbank vastgestelde enquête een andere advocaat en procureur in te schakelen. Het hof stelt vast dat klager daar ook feitelijk in is geslaagd.

Het hof overweegt dan, anders dan de raad, dat de zorgvuldigheid die mr. X bij het neerleggen van zijn werkzaamheden diende te betrachten onder de gegeven omstandigheid niet medebracht dat hij zich ervan had moeten vergewissen dat klager een opvolgend advocaat en procureur had gevonden.

Volgt

Vernietiging van de beslissing in eerste aanleg en ongegrondverklaring van de klacht.

AMICUS CURIAE NIET ONDER TUCHTRECHT

Hof van Discipline 12 maart 2004, nr. 3884

(*mrs. Zwitser-Schouten, Beker, Heidinga, Gründemann en Baauw*)

Raad van Discipline 's-Gravenhage, 23 juni 2003

(*mrs. Van Boven, Van den Dries, Hengeveld, Merens en Nijhuis*)

Een advocaat die optreedt als amicus curiae, handelt niet in de hoedanigheid van advocaat. Zijn optreden als amicus curiae behoort in beginsel niet tot het terrein waarover zich de tuchtrechtelijke controle uitstrekt, tenzij hij zich in die functie zodanig zou hebben misdragen dat hij daardoor het vertrouwen in de advocatuur heeft beschadigd. Uitspraken in de pers zijn tuchtrechtelijk verwijtbaar.

– *Advocatenwet artikel 46 (1.3 Geheimhoudingsplicht; 2.1 Wat in het algemeen niet betaamt)*

– *Gedragsregels 1, 6, 10 en 31*

Klacht

De klacht bevat de volgende verwijten:

- a. Mr. X had in zijn hoedanigheid van amicus curiae niet als zodanig mogen optreden:
 - klager acht het ongeoorloofd dat een Nederlandse advocaat iemand, tegen diens uitdrukkelijke wil, handelingen opdringt die het prerogatief van de verdediging vormen;
 - klager acht het ongeoorloofd dat mr. X, tegen zijn uitdrukkelijke wil, in zijn zaak verdedigingstaken heeft uitgeoefend die klager uitdrukkelijk als zijn eigen exclusieve domein beschouwt.
- b. Mr. X heeft zich in perspublicaties uitgelaten op een wijze, die

¹ Zie Steur tegen Nederland, EHRM 28 oktober 2003, *Advocatenblad* 2004/10, pag. 509 e.v.

schadelijk geacht kan worden voor klager;

- publicatie in *Trouw* van 9 januari 2002, waarin mr. X over de zaak van klager omtrent zijn benoeming tot amicus curiae wordt bevraagd, en waarin hij als volgt wordt geciteerd:

‘Het is als het ware de ultieme uitdaging, zoiets als: wie staat Hitler bij? Dat is toch een beetje hoe het door de buitenwereld wordt gezien.’

Klager acht deze vergelijking met Hitler smadelijk en schadelijk voor hem;

- publicatie in de *Haagsche Courant* van 12 september 2002, waarin mr. X eveneens over de zaak van klager wordt bevraagd en waarin hij onder meer als volgt wordt geciteerd:

‘Als zijn proces alleen over Kosovo zou gaan en je nu de balans zou opmaken, zou (klager, bew.) zeker veroordeeld worden. Er is duidelijk een link gelegd tussen leger en politie, de slachtpartijen in Kosovo en (klager, bew.)’

en

‘Het tweede deel van het proces, waarin de misdaden in Bosnië en Kroatië centraal staan, zal gemakkelijk zijn voor de aanklagers’, meent (mr. X, bew.) ‘zij hebben meer tijd gehad voor de voorbereiding en kennen de problematiek beter. Het moet geen probleem zijn het bewijs tegen (klager, bew.) helemaal rond te breien.’

Verweer

Mr. X voert aan dat hij in zijn hoedanigheid van amicus curiae heeft gehandeld zoals een amicus curiae betaamt. Een amicus curiae behartigt immers niet de subjectieve verdedigingsbelangen van de verdachte en treedt derhalve niet op als diens raadsman. Hij treedt op als adviseur van de rechters terzake de verdedigingstactieken, en wel vanuit een objectief perspectief. De amicus vervult zijn functie dan ook vanuit een eigen verantwoordelijkheid. De vervulling door mr. X van deze door de rechter opgedragen taak is niet onbetamelijk geweest jegens klager.

Het verwijt met betrekking tot de publicatie in *Trouw* berust op een verkeerde lezing van hetgeen mr. X heeft gezegd en is door klager uit zijn verband gerukt.

Mr. X heeft een interview gegeven aan een journalist van de *Haagsche Courant*. Mondeling was afgesproken dat voor plaatsing het artikel zou worden toegezonden aan mr. X en alleen geplaatst zou worden na zijn akkoord. Dit is niet geschied. Mr. X is door de journalist onjuist geciteerd.

Het beëindigen van de benoeming van amicus curiae is niet omdat mr. X zich ongepast over klager zou hebben uitgelaten, maar omdat de rechters door de ongelukkige publicaties er niet langer op vertrouwden dat mr. X zich op voldoende onpartijdige wijze zou kwijten van zijn taken als amicus. Deze kwestie levert geen verdere reden op voor een tuchtrechtelijke beoordeling, omdat deze al onderwerp is geweest van rechterlijke toetsing.

Overwegingen van de raad

Mr. X heeft in twijfel getrokken of mr. Y door klager gemachtigd is de onderhavige klacht tegen mr. X in te dienen. Mr. Y heeft uitdrukkelijk gesteld dat zulks wel het geval is. Nu er geen aanwijzingen zijn voor het tegendeel dient van de juistheid van de stelling van mr. Y in dezen

te worden uitgegaan. Mr. X heeft voorts nog aan de orde gesteld of en in hoeverre hij, optredende in zijn hoedanigheid van amicus curiae onderworpen is aan het tuchtrecht voor advocaten. De raad is van oordeel dat de taakuitoefening van de amicus curiae als zodanig niet tot het terrein behoort dat door het advocatentuchtrecht wordt bestreken. Weliswaar heeft het Joegoslavië-tribunaal mr. X bij de benoeming aangeduid als ‘attorney at the Dutch Bar Association’, het gaat hier kennelijk om een functie die door het reglement van het Tribunaal is gecreëerd en die niet het in opdracht van een cliënt verrichten van rechtsbijstand inhoudt. Uitsluitend indien de advocaat zich in deze hoedanigheid zou misdragen en daardoor het vertrouwen in de advocatuur schaadt, kan voor tuchtrechtelijke toetsing aanleiding zijn. Daarvoor kan bijvoorbeeld aanleiding bestaan indien de advocaat die in de hoedanigheid van amicus curiae bij het Joegoslavië-tribunaal optreedt, laakbare uitlatingen in de pers doet over de zaak waarin hij als zodanig is aangesteld. Een advocaat past hier prudentie, zeker als hij de persoon van de aangeklaagde daarbij beschrijft en voorspellingen doet over de bewijsbaarheid van de ingebrachte beschuldigingen en de vermoedelijke beslissing van het Tribunaal. Bij dit alles speelt een rol dat mr. X kennelijk wegens zijn betrokkenheid als advocaat bij enige spraakmakende zaken voor dit Tribunaal, alsook bij enige andere zaken van internationaal strafrecht bekendheid heeft verworven, zodat hij zich er van bewust had moeten zijn dat de publieke opinie aan zijn uitspraken bijzonder belang zou kunnen hechten. Uit de door mr. X overgelegde beslissing van de strafkamer van het Tribunaal is genoegzaam gebleken dat de amicus curiae een functie vervult, gericht op de objectieve verdediging van de verdachte. Er bestaat derhalve een zekere verwantschap tussen de door mr. X uitgeoefende functie van amicus curiae en die van de advocaat die in opdracht van zijn cliënt diens belangen bij de verdediging behartigt. Met dit alles dient de advocaat bij het doen van mededelingen, zoals hiervoor bedoeld, evenzeer rekening te houden.

Ten aanzien van klachtonderdeel a

Uit de in de klachtprocedure overgelegde stukken, alsmede het verhandelde ter zitting is gebleken dat een amicus curiae het Tribunaal dient te adviseren ten aanzien van de objectieve – en niet de subjectieve – verdedigingsbelangen van de verdachte. Blijkens onder meer het besluit van het Tribunaal van 30 augustus 2001 dient de amicus curiae het Tribunaal, en niet de verdachte te adviseren. Bij het optreden van mr. X in zijn hoedanigheid als amicus curiae voor het Tribunaal heeft mr. X derhalve niet de belangen van de verdachte, klager, behartigd, zodat het optreden van mr. X als amicus curiae niet beheld heeft het uitoefenen van verdedigingstaken die tot het exclusieve domein van klager dienen te worden beschouwd.

Klachtonderdeel a is ongegrond.

Ten aanzien van klachtonderdeel b

Mr. stelt dat het interview zoals geplaatst in de *Haagsche Courant* niet op voorhand, hoewel mondeling afgesproken, aan hem is toegezonden. Dit ontslaat mr. X echter niet van zijn verantwoordelijkheid ten aanzien van de gewraakte uitspraken. Niet is komen vast te staan dat mr. X

lijke informatie of men draagt daar geen zorg voor maar het valt niet goed in te zien dat er een omslagpunt in die zorgplicht is en vooral niet waar dat omslagpunt dan wel ligt. Aan elke procedure is immers een risico van mislukking verbonden. Het omslagpunt ligt dan vermoedelijk daar waar de slagingskans wel buitengewoon gering mag worden genoemd.

In wezen wordt nu de zaak beslist op dezelfde wijze als wanneer sprake zou zijn geweest van een beroepsfout. Indien geen redelijk handelend advocaat positief zou hebben geadviseerd over de kans van slagen, zou er een toerekenbare tekortkoming van de advocaat zijn geweest die hem verplicht zou hebben tot het vergoeden van de scha-

de en het restitueren van zijn honorarium. Het is niet zonder meer bevredigend dat een advocaat aan wie niet een beroepsfout wordt aangewreven in de zin van een gebrek aan technisch-juridisch vakmanschap, op dezelfde wijze wordt behandeld. Wél acht de Geschillencommissie het instellen van hoger beroep in hoge mate 'kwestieus' en daarmee wordt dat omslagpunt toch wat duidelijker: er ligt ook in de mooiste relatie een plicht om schriftelijk te waarschuwen, al was het alleen maar om de schijn te vermijden dat de advocaat de risico's domweg niet heeft onderkend, en eigenlijk een beroepsfout maakte.

GJK

Disciplinaire beslissingen

- Alle disciplinaire beslissingen die sinds 1986 in het *Advocatenblad* zijn gepubliceerd zijn ook te vinden op www.advocatenorde.nl en *BalieNet*
- Publicatie in deze rubriek geschiedt door de *Commissie Disciplinaire Rechtspraak*, bestaande uit mr. H.J.A. Knijff, mr. J.D. Loorbach, mr. I.E.M. Sutorius mr. G.J. Kemper en mr. C.H.B. Winters.

MEDEDELING AAN WEDERPARTIJ

Raad van Discipline 's-Gravenhage, 2 februari 2004
(mrs. Verhoeven, Claassen, Maat, Nijhuis, en Van Nispen tot Sevenaer)

Een advocaat die aan zijn wederpartij een mededeling van feitelijke aard doet, dient die wederpartij over van belang zijnde ontwikkelingen nadien te informeren. De geheimhoudingsplicht staat daaraan in zoverre in de weg, dat zulks niet kan gebeuren zonder toestemming van de cliënt. Zou de cliënt toestemming weigeren, dan dient de advocaat zich terug te trekken.

- *Advocatenwet artikel 46 (1.3 Geheimhoudingsplicht; 3.4 Jegens tegenpartij in acht te nemen zorg)*
- *Gedragsregels 9 en 30*

Feiten

Mr. X staat de vennootschap A B.V. bij. De wederpartij, Z B.V., heeft tot zekerheid van een vordering op A B.V. pandrecht gekregen op een vordering van A B.V. op een derde vennootschap. Het gaat om een bedrag van f 350.000, dat die derde vennootschap zou hebben te betalen als courtage bij de levering aan die vennootschap van een registergoed.

Mr. X zendt aan de notaris voor wie het transport zou worden verleden een brief waarin hij de notaris laat weten dat, conform afspraak, het bedrag van f 350.000 bij het transport direct kan worden doorbetaald naar Z B.V. Z B.V. en haar advocaat ontvangen een kopie van die brief. Twee maanden later, op 11 september 2001, laat mr. X aan de raadsman van Z B.V. weten dat het transport enige dagen is uitgesteld.

Kort nadien verneemt mr. X van A B.V. dat een andere vennootschap dan de oorspronkelijke het registergoed zal kopen. Het effect daarvan is dat het verpande vorderingsrecht inhoudsloos wordt. Na het transport informeert mr. X per brief de raadsman van Z B.V. dat de oorspronkelijke transactie geen doorgang heeft gevonden maar dat zijn cliënte toch op korte termijn aanzienlijke betalingen aan Z B.V. zal gaan verrichten. Er wordt evenwel niet betaald. Z B.V. dient een klacht in tegen mr. X. Het eerste klachtonderdeel houdt in dat mr. X aanvankelijk, in de brief aan de notaris waarin hij bevestigt dat f 350.000 bij het transport van het registergoed kon worden betaald aan Z B.V., informatie heeft verstrekt waarvan hij wist –althans kon weten – dat die onjuist was. Het tweede klachtonderdeel houdt in dat mr. X, nadat hij kennis had gekregen van het gegeven dat de transactie waar Z B.V. op rekende niet doorging, dat niet aan Z B.V. heeft laten weten.

Overwegingen

(Het eerste klachtonderdeel wordt ongegrond verklaard omdat mr. X betwist dat hij, bij het schrijven van de brief aan Z B.V. waarin hij enige dagen uitstel van het transport aankondigde, al bekend was met het gegeven dat de oorspronkelijke koper vervangen was door een andere. Niet kon worden vastgesteld dat mr. X enige dagen eerder al door de notaris van die wijziging op de hoogte zou zijn gesteld).

Het tweede klachtonderdeel:

Mr. X heeft enkele dagen voor het notariële transport kennis gekregen van het feit dat niet de oorspronkelijke koper zou afnemen maar een andere koper.

Blijkens het verweer en het verhandelde ter zitting heeft mr. X zonder meer aangenomen dat hij hierover diende te zwijgen op grond van zijn beroepsgeheim, zulks ondanks het feit dat mr. X in zijn fax van 11 september 2001 zonder voorbehoud had meegedeeld dat klaagster het overeengekomen bedrag van f 350.000 op korte termijn tegemoet kon zien. Naar het oordeel van de raad hadden, gelet op het hiervoor overwogene, de genoemde omstandigheden voor mr. X aanleiding moeten zijn zich met zijn cliënt te verstaan teneinde de inmiddels onjuist geworden berichtgeving aan de wederpartij recht te zetten. Indien zich daarbij de omstandigheid zou hebben voorgedaan dat die cliënt mr. X niet zou hebben ontslagen uit zijn geheimhoudingsverplichting, had het op de weg van mr. X gelegen zich als advocaat terug te trekken en dat aan de betrokken partijen te laten weten. Mr. X diende rekening te houden met de gerechtvaardigde belangen van de wederpartij – klaagster – welke mede gevoed zijn door eerdere berichtgeving van mr. X.

Blijkens de brief van 25 september 2001 is mr. X zonder meer voortgegaan met de belangenbehartiging voor zijn cliënt. Hij heeft derhalve nagelaten te handelen zoals voormeld.

Aldus heeft mr. X zich niet gedragen zoals een behoorlijk advocaat betaamt. Dit klachtonderdeel is derhalve in deze zin gegrond.

Beslissing

Volgt gegrondbevinding van het tweede klachtonderdeel en het opleggen van de maatregel van enkele waarschuwing.

VERKEERD GECITEERD IN DE PERS

Hof van Discipline 6 februari 2004, nr. 3732
(*mrs. Peeperkorn, Sterk, Scholten, Swaab, De Ruuk*)

Raad van Discipline Arnhem, 16 december 2002
(*mrs. Van Ginkel, Brandsma, Breuning ten Cate, Van Halder en Van de Loo*)

De advocaat die zich in de publiciteit begeeft dient redelijke maatregelen te treffen om te voorkomen dat hij verkeerd wordt geciteerd. Indien hij dat nalaat komen mogelijke onjuiste citaten die onnodig grievend zijn voor zijn rekening.

- *Advocatenwet artikel 46 (3.1.1 Grievende uitlatingen)*
- *Gedragsregel 31*

Feiten

Mr. X staat een cliënt bij die in zijn jeugd mishandeld zou zijn. De oorzaak, aldus de cliënt, is gelegen in het lidmaatschap van zijn ouders van een kerkelijk genootschap A., dat opvoedingsmethoden propageerde die leidden tot stelselmatige mishandeling van kinderen van de leden. De cliënt doet aangifte van mishandeling en daarover heeft mr. X contact met enige journalisten. Het kerkelijk genootschap A. klaagt erover dat mr. X zich onnodig grievend en krenkend heeft uitgelaten in de daarop gevolgde publicaties. Mr. X voert als verweer dat hij onjuist is geciteerd en niet precies kan reconstrueren wat hij wél aan de journalisten in kwestie heeft gezegd.

Overwegingen van de raad

In *De Telegraaf* van 15 december 2001 is mr. X als volgt geciteerd: 'Justitie kan hier niet omheen. Mensen zijn in hun jeugd verknipt, een diepgaand onderzoek is geboden. Als justitie niet snel in beweging komt, span ik een procedure bij het gerechtshof aan, artikel 12 strafverordering. Als je een instelling bestuurt die dit in de praktijk brengt, kun je spreken van een criminele organisatie.'

In *Trouw* van 15 januari 2002 is mr. X als volgt geciteerd: 'Volgens [mr. X] vormt de leiding een criminele organisatie' (in de aanhef van een artikel over klaagster). 'Volgens de ... strafpleiter [mr. X] is er genoeg bewijs om de leiding van de gemeenschap als criminele organisatie aan te merken.'

In het televisieprogramma *Netwerk* van de AVRO van 17 januari 2002 heeft mr. X het volgende gezegd: 'De aanklacht tegen klaagster is aanzetten tot, uitlokken van mishandeling en wel op zodanige schaal dat er wellicht sprake zou kunnen zijn van een criminele organisatie.'

Trouw heeft klaagster laten weten dat zij geen redenen heeft om aan te nemen dat mr. X onjuist is geciteerd in de krant van 15 januari 2002. Mr. X heeft op geen enkele wijze bezwaar gemaakt tegen dit citaat of het citaat in *De Telegraaf* van 15 december 2001. Beide citaten komen ten aanzien van het ontbreken van enige nuancering met betrekking tot het vormen van een 'criminele organisatie' overeen. De raad houdt het er dan ook voor dat mr. X door deze dagbladen juist is geciteerd. Hoewel bij de beoordeling van de klacht vooropstaat dat uitgangspunt is dat de advocaat van de wederpartij een grote mate van vrijheid toekomt om de belangen van zijn cliënt te behartigen op een wijze die hem passend voorkomt, is de raad van oordeel dat mr. X de grenzen van deze vrijheid te buiten is gegaan door zich tegenover de twee dagbladen over klaagster uit te laten als hiervoor is weergegeven. De raad acht deze uitlatingen onnodig grievend tegenover klaagster. Mr. X had moeten beseffen dat de term 'criminele organisatie' in de ogen van de gemiddelde krantenlezer een zware, sterk incriminerende lading heeft. Dit had hem moeten ingeven de term minst genomen niet of niet dan met de nodige omzichtigheid te bezigen. Mr. X heeft echter het één noch het ander gedaan; in beide citaten wordt zonder nuancering van het vormen van een criminele organisatie gesproken. De raad neemt hierbij nog in aanmerking dat volgens mr. X het belang van zijn cliënt hierin was gelegen dat de zaak (door de politie) zou worden onderzocht en dat zijn cliënt erkenning zou verkrijgen voor het feit dat hetgeen hem in het verleden was aangedaan 'niet goed' was. Dat belang rechtvaardigde naar het oordeel van de raad niet dat mr. X zich in vorenbedoelde zin over klager uitliet. De raad komt tot het oordeel dat mr. X zich heeft gedragen op een wijze die een behoorlijk advocaat niet betaamt. De klacht is derhalve gegrond.

Beslissing

De klacht van klaagster tegen mr. X is gegrond. Mr. X wordt de maatregel van enkele waarschuwing opgelegd.

NATIONAAL JURISTEN CONGRES

www.juristencongres.nl

Vrijdag 11 maart - Amsterdam RAI

Het grootste juridische carrière-evenement van Nederland!
 8 vakinhoudelijke workshops • 19 kantoorpresentaties • ruim 50 advocatenkantoren

Bezoek actuele vakinhoudelijke workshops verzorgd door de juridische top! Workshops zijn o.a.: @dvocatuur • Het Advocatenkantoor als Company • Curator of Fraudeur • De ins- en outs van het Pleiten • Advocatenkantoor en Geld • Tussen Dawn Raid en Compliance • Capital Markets 2005 • Allochtonen in de Advocatuur • Nma en de duistere kartelwereld • RAIO opleiding.

Het Nationaal Juristencongres is na (voor)registratie gratis toegankelijk voor rechtenstudenten in de eindfase van hun opleiding en juristen met werkervaring. Je hebt dan tevens gratis toegang tot De Nationale Carrièrebeurs. Anderen betalen € 10,-.

Openingstijden: Congres: 10.00 - 15.30 uur
 Beurs: 13.00 - 17.00 • Borrel: 16.00 - 17.30 uur

Met de workshops kunnen maximaal 4 opleidingspunten in het kader van de Permanente Opleiding Advocatuur worden behaald. Kijk voor meer informatie over het programma, de opleidingspunten en voorregistratie op www.juristencongres.nl

Het congresprogramma is een samenwerking tussen Memory Productions Events &

Onderstaande kantoren waren bekend op 1 februari. Kijk voor een actuele update op www.juristencongres.nl

Onderstaande exposanten staan op 11 en 12 maart op De Nationale Carrièrebeurs en zijn onder meer op zoek naar (bedrijfs)juristen. Kijk voor een update op www.carrierebeurs.nl

Uw naam wordt genoemd.

Maar in

IT is niet meer weg te denken uit de advocatuur. Steeds meer advocaten(kantoren) maken gebruik van de mogelijkheden die de IT hen biedt. Het hiernaast genoemde pakket bevat een brochure waarin een aantal IT-mogelijkheden op het gebied van relatiemanagement op een rijtje worden gezet. U leest over de elektronische ondersteuning bij de Kwaliteitsstandaard 2004, het advocatenpaspoort, beveiligde e-mail en de resultaten van een vergelijkend onderzoek met betrekking tot software voor de advocatuur. Verder bevat de brochure de in verband met de Klanten- en Geschillenregeling ontwikkelde voorbeelddocumenten en last but not least een demoversie voor een digitaal cliëntenwaarderingsonderzoek. Al deze informatie is samen met de specifiek voor de advocatuur ontwikkelde offerte- en klachtenmodule op een cd-rom gezet die u bij de brochure aantreft.

in welke context?

Mond-tot-mond reclame is een ijzersterk middel. Maar het kan ook tegen u werken. Een slechte ervaring komt immers ruim vier keer zo vaak ter sprake als een goede. Daarbij rept men veelal over de kwaliteit van uw dienstverlening.

Advocatenkantoren streven er dan ook voortdurend naar niet alleen vakinhoudelijk op niveau te presteren maar voor

hun cliënten tevens de kantoororganisatie op orde te hebben.

De Orde heeft als ondersteuning hierbij het pakket Relatiemanagement ontwikkeld, waarin u informatie vindt over het meten van de cliëntenwaardering voor uw kantoor, over de klachtenfunctionaris en de Geschillencommissie Advocatuur. IT-toepassingen zijn in de vorm van een cd-rom bijgevoegd.

Interesse? Vraag het pakket Relatiemanagement aan via helpdesk@advocatenorde.nl of (070) 335 35 71 / 335 35 86. U krijgt het dan kosteloos toegezonden.

KOM KENNISMAKEN

Kies uit 70 on line uitgaven
mèt tevredenheidsgarantie

**1 MAAND
GRATIS!**

Neem nu een abonnement op één of meer van onze 70 on line uitgaven voor juristen, zoals Nederlandse Jurisprudentie, Modellen voor de rechtspraak, Wetgeving Actueel en Archief (ADW), Ondernemingsrecht, editie Cremers en Groene Serie. U heeft dan één maand gratis toegang én u profiteert van onze unieke tevredenheidsgarantie. Ga snel naar:

www.kluwer.nl/juristen/actie

KLUWER

Overwegingen van het hof

De grieven luiden:

- de raad heeft ten onrechte aangenomen dat mr. X in *De Telegraaf* en *Trouw* juist is geciteerd (grief 1);
- de raad heeft ten onrechte geoordeeld dat mr. X de term ‘criminele organisatie’ ten aanzien van klaagster niet in de media had mogen bezigen (grief 2).

De klacht betreft uitingen van mr. X over A. in de media, die mr. X deed in zijn hoedanigheid van advocaat van de wederpartij van klager.

Voorop moet staan dat mr. X, als advocaat van de wederpartij van A., een grote mate van vrijheid toekomt om de belangen van zijn cliënt te behartigen op de wijze die hem, mr. X, in overleg met zijn cliënt, passend voorkomt. Die vrijheid vindt haar beperking hierin dat mr. X:

- a) zich niet onnodig grievend over A. mag uitlaten,
- b) geen feiten mag stellen waarvan hij de onjuistheid kende of redelijkerwijs kon kennen. Mr. X mag zich bedienen van feitenmateriaal dat zijn cliënt hem heeft verschaft en hij mag – behoudens uitzonderingen – afgaan op de juistheid van dat feitenmateriaal,
- c) de belangen van A. niet nodeloos of op ontoelaatbare wijze mag schaden.

Zie laatstelijk HvD 4 juli 2003, 3759.

Grief 2 richt zich tegen de navolgende overweging van de raad: ‘Mr. X had moeten beseffen dat de term “criminele organisatie” in de ogen van de gemiddelde krantenlezer een zware, sterk incriminerende lading heeft. Dit had hem moeten ingeven de term minst genomen niet of niet dan met de nodige omzichtigheid te bezigen.’

Voorzover dit oordeel inhoudt dat mr. X zich in de media van het gebruik van de term ‘criminele organisatie’ had dienen te onthouden, treft de grief doel. Een dergelijk algemeen verbod op het gebruik van deze term in de media kan niet worden gegeven. Dat zou in strijd zijn met de hiervoor bedoelde vrijheid van mr. X bij het behartigen van de belangen van zijn cliënt. Het hof betreft in zijn beoordeling dat strafrechtjuristen de woorden ‘criminele organisatie’ gebruiken als technische term, ter aanduiding van de deelnemingsvorm van artikel 140 Wetboek van Strafrecht (waarin dat begrip overigens niet met zoveel woorden voorkomt).

In beginsel was het mr. X dan ook toegestaan om zich, ook in de media, van de term ‘criminele organisatie’ te bedienen.

Het hof is, met de raad, van oordeel dat het begrip ‘criminele organisatie’ bij het publiek een negatieve, incriminerende klank en betekenis heeft. De woorden verwijzen naar ‘criminelen’ en ‘georganiseerde misdaad’, althans roept de term associaties op met deze ongunstige noties. Dat brengt met zich dat bij het gebruik van deze term in de media, ter aanduiding van een met name genoemde persoon of groep personen, omzichtigheid is geboden. Het gebruik van de term leent zich licht voor het verwijt dat dit beledigend voor de betrokkene(n) is. Mr. X heeft dit kunnen begrijpen.

Mr. X heeft die ongunstige klank van het begrip ‘criminele organisatie’ bij het publiek ook niet weersproken. Hij heeft aangevoerd dat hij de zojuist bedoelde omzichtigheid heeft betracht. Daartoe heeft hij verwezen naar zijn uiting in het televisieprogramma *Netwerk*. In dat programma heeft mr. X, zo stelt hij, een dubbel voorbehoud gemaakt. Hij heeft meegedeeld dat de aangifte deelname aan een criminele organisatie inhield, in die zin dat daarvan ‘wellicht’ sprake ‘zou kunnen zijn’.

Beoordeeld dient te worden of mr. X met zijn hiervoor weergegeven uitingen in *De Telegraaf*, *Trouw* en *Netwerk* de grenzen heeft overschreden van de vrijheid die hem bij het behartigen van de belangen van zijn cliënt tegenover een wederpartij toekomt.

De raad heeft het ervoor gehouden dat mr. X door *De Telegraaf* en *Trouw* juist is geciteerd. Met grief 1 bestrijdt mr. X dat. Naar het hof begrijpt, stelt mr. X dat hij zich tegenover de desbetreffende journalisten zorgvuldig heeft uitgelaten, zoals hij dat ook heeft gedaan in het televisieprogramma *Netwerk*. Mr. X weet, zo stelt hij, niet meer precies hoe hij zich heeft uitgedrukt, maar hij maakt er aanspraak op dat hij op zijn woord wordt geloofd.

Het hof laat daar, hoe mr. X zich precies heeft geuit tegen de journalisten die de desbetreffende artikelen hebben geschreven.

De onderhavige klacht betreft uitlatingen van een advocaat in de media, ter uitvoering van een door die advocaat in overleg met zijn cliënt gekozen beleid om de aangifte van strafbare feiten in de publiciteit te brengen. Daartoe werden de daarvoor in aanmerking komende media benaderd. Mr. X en zijn cliënt wilden, zo stelt mr. X, op deze wijze bewijs vergaren, met name getuigenissen van andere personen met overeenkomstige (jeugd)ervaringen als zijn cliënt.

In aanmerking genomen dat over de weergave van uitingen door de media met regelmaat misverstanden ontstaan – zoals verkeerd citeren of weinig genuanceerd weergeven van een uiting – en voorts dat de aanduiding van een met name genoemde groep personen als ‘criminele organisatie’ de eer en goede naam van degenen die als zo’n organisatie worden aangeduid, kan aantasten, had het op de weg van mr. X gelegen om, nu zijn beleid was gericht op publiciteit, redelijke maatregelen te treffen om een misverstand als verkeerd citeren, te voorkomen.

Mr. X heeft dat nagelaten. Hij herinnert zich niet meer hoe hij zich tegenover de journalisten van *De Telegraaf* en *Trouw* heeft uitgedrukt. Desgevraagd door het hof, heeft hij verklaard ervoor te hebben gekozen om niet lezing vooraf te bedingen, van de weergave van zijn uitingen in hun artikelen. Mr. X heeft ook niet, zo verklaarde hij aan het hof, om rectificatie verzocht (waarbij in het midden kan blijven of dat nog zin zou hebben gehad).

Onder deze omstandigheden moet de weergave van zijn uitingen in *De Telegraaf* en *Trouw* aan mr. X worden toegerekend.

Het hof acht deze weergave onnodig grievend jegens de (leiding van) de geloofsgemeenschap van A. In de artikelen in *De Telegraaf* en *Trouw* wordt mr. X met stelligheid en zonder voorbehoud in de mond gelegd dat A. als een 'criminele organisatie' moet worden beschouwd. Mr. X wordt sprekend ingevoerd als advocaat en 'strafpleiter'. Op grond van zijn wetenschap van de aan A. geïncrimineerde feiten geldt hij in die hoedanigheid zo niet als gezaghebbend dan toch in elk geval als deskundig.

Het hof komt tot de slotsom dat mr. X zich met betrekking tot de artikelen in *De Telegraaf* en *Trouw* op onzorgvuldige wijze in de publiciteit heeft begeven. Deels op andere gronden dan de raad, moet worden geoordeeld dat mr. X onder de omstandigheden niet heeft gehandeld zoals een behoorlijk advocaat betaamt.

Het hof betreft daarbij in het bijzonder, in de eerste plaats dat het hier niet betreft een optreden van mr. X in de rechtszaal of in (direct) verband daarmee, maar een optreden van mr. X in het kader van het door hem met zijn cliënt uitgestippelde beleid om in de media aandacht te zoeken voor de zaak van die cliënt. Voorts, de hiervoor beschreven negatieve betekenis van de term 'criminele organisatie' bij het publiek. Ten slotte, dat de weergave van de uiting van mr. X in bedoelde dagbladen een beschuldiging betreft aan het adres van een wederpartij, en met name niet een uitlating van mr. X over zijn cliënt, ter bescherming van diens rechten en belangen.

De wijze waarop mr. X zich in het programma *Netwerk* heeft uitgelaten blijft, zo overweegt het hof, binnen de grenzen van de vrijheid die mr. X bij zijn beroepsuitoefening toekomt.

Het hof verenigt zich met de maatregel van enkele waarschuwing, als door de raad uitgesproken. Daarbij laat het hof meewegen dat mr. X, naar hij tegenover het hof heeft bevestigd, in zijn beroepsuitoefening veel ervaring heeft met contacten met de media.

Mr. X heeft zich beroepen op zijn recht op vrije meningsuiting in de zin van artikel 10 EVRM. Het hof passeert dit beroep reeds omdat de veroordeling betreft niet uitingen van mr. X, maar het tekortschieten van mr. X bij het treffen van redelijke maatregelen om te voorkomen dat zijn uitingen op voor A. onnodig grievende wijze zouden worden weergegeven.

Dit betekent tevens dat mr. X door deze veroordeling niet wordt belemmerd om zich in het kader van zijn beroepsuitoefening in de media te uiten ('chilling effect').

Beslissing van het hof

Bekrachtigt – op andere gronden, deels met verbetering van gronden – de beslissing van de Raad van Discipline.

Noot

In de kern komt de zaak hierop neer dat de klaagster als 'criminele

organisatie' in de publiciteit werd neergezet, door toedoen van mr. X aan wiens opinie volgens het hof ook gezag door het publiek wordt toegekend omdat hij als advocaat en strafpleiter wordt geïntroduceerd en mitsdien als deskundig mag gelden. Het hof, dat het voor mr. X negatieve oordeel van de raad instandhoudt, stelt voorop dat het gebruiken van de aanduiding 'criminele organisatie' in contacten met de media niet in zijn algemeenheid ongeoorloofd is. Wel is omzichtigheid geboden gezien de ongunstige noties. In casu acht het hof mr. X over de schreef gegaan omdat mr. X de term niet gebruikte in rechtstreekse samenhang met zijn optreden in rechte maar vanwege de wens van zijn cliënt om in de media aandacht te vragen. Bovendien telde voor het hof mee dat de uitlating niet diende ter bescherming van rechten of belangen van zijn cliënt maar een beschuldiging aan de tegenpartij inhield. In het bijzonder dat laatste argument doet wat gezocht aan. In de optiek van mr. X en zijn cliënt was het immers ongetwijfeld heilzaam om nu eens hardop te zeggen welk onheil klaagster aanrichtte. Waarom er alleen defensief ('ter bescherming van ... rechten en belangen van de cliënt') iets onaangenaams over een ander mag worden gezegd? Die bedenking neemt niet weg dat het hof in dezen een helder verschil maakt tussen de advocaat als rechtshelper en de advocaat als woordvoerder buiten de eigenlijke rechtsstrijd. De rechtshelper die zijn werk doet binnen het kader van een procedure ontmoet minder beperkingen, ook als hij buiten de rechtszaal iets over zijn zaak zegt, dan de advocaat die aan belangenbehartiging in brede zin doet, zonder dat op het ogenblik dat hij zich publiekelijk in de discussie mengt een procedure gaande of voorgenomen is.

Mr. X deed ook nog een beroep op artikel 10 EVRM en de daarin gegarandeerde vrijheid van meningsuiting. Het hof passeert dat verweer door het buiten de orde te verklaren. Het ging hier, aldus het hof, niet om de uitlatingen als zodanig van mr. X maar hem werd nagedragen dat hij onvoldoende maatregelen had getroffen om te voorkomen dat hij verkeerd want te grofmazig zou worden geciteerd. Daarmee veroorlooft het hof zich een zekere vrijheid ten opzichte van de klachtomschrijving zoals die aan de behandeling ten grondslag werd gelegd. Die richtte zich in de kern tegen het gebruik van de term 'criminele organisatie' en niet tegen de gebrekkige manier waarop mr. X zich op zijn contacten met de pers had voorbereid. Los daarvan is de redenering van het hof onbevredigend. Zou mr. X ruiterlijk hebben erkend dat hij in *De Telegraaf* en *Trouw* correct was geciteerd, dan had het hof wel degelijk moeten onderzoeken of een sanctie gerechtvaardigd was in het licht van de vrijheid van meningsuiting en aan eisen van subsidiariteit en proportionaliteit voldeed.¹ Nu het hof in het midden laat hoe mr. X zich precies heeft uitgedrukt maar hem aanrekent dat hij op de gewraakte wijze geciteerd had kunnen worden, wordt hij gesanctioneerd voor een uitlating die, indien inderdaad gedaan, niet zonder meer tot een tuchtrechtelijke maatregel had geleid. Het hof had mijns inziens dus wel degelijk moeten onderzoeken of een sanctie tegen dit gebruik van de term 'criminele organisatie' noodzakelijk is in een democratische samenleving.

GJK

deze uitspraken, althans naar de strekking, niet heeft gedaan. Ook met de uitleg die mr. X aan de uitspraken, geplaatst in de *Haagsche Courant*, heeft gegeven, acht de raad de gewraakte uitspraken in strijd met de betamelijke zorgvuldigheid. Zonder enige noodzaak heeft mr. X negatieve voorspellingen over de afloop van de procedure bij het Tribunaal gedaan. Het belang van klager als beklagde in de zaak waarin mr. X als amicus curiae bij het Tribunaal optrad, is hiermede evident geschaad. Tevens acht de raad het ongepast van mr. X deze uitlatingen, op de wijze waarop deze zijn gedaan, te presenteren op het moment dat over de desbetreffende, door mr. X besproken, aanklachten tegen klager door het Tribunaal nog niet was beslist.

De raad neemt daarbij ook in aanmerking hetgeen de strafkamer van het Tribunaal in haar beslissing van 10 oktober 2002, inhoudende het ongedaan maken van de benoeming van amicus curiae van mr. X, heeft overwogen, te weten ‘... *Not only did he comment on parts of the case in respect of which evidence has been given, but that he also made an assessment of parts in respect of which evidence had not yet been adduced, and that in both instances he appears to have formed a view of the case unfavourable to the accused*’, alsmede ‘*the statements taken as a whole, would, in the Chamber’s view, give rise to a reasonable perception of bias on the part of the amicus curiae*’ en ook ‘*in the circumstances, the Chamber cannot be confident that the amicus curiae will discharge his duties (...) with the required impartiality*’.

Onderdeel van de opdracht gegeven aan de amicus curiae is immers, blijkens onder meer de besluiten van de behandelende strafkamer van het Tribunaal van 30 augustus 2001 alsmede van 23 november 2001 om een ‘fair trial’ te verzekeren. Hoewel mr. X als amicus curiae een objectieve functie vervult en een zekere vrijheid van spreken heeft, heeft mr. X met zijn uitspraken zijn opdracht om het ‘fair trial-beginsel’ te beschermen geschonden. De raad is van oordeel dat de verweten uitlatingen niet alleen onzorgvuldig zijn, maar tevens op gespannen voet staan met het ‘fair trial-beginsel’ in verband waarmee mr. X is aangesteld, waardoor mr. X het vertrouwen in de advocatuur heeft geschaad. De raad overweegt voorts dat het feit dat mr. X uit zijn functie van amicus curiae ontheven is ten gevolge van onder meer de onderwerpelijke uitspraken, niet betekent dat mr. X daarmee niet meer onderworpen zou kunnen worden aan het tuchtrecht, zulks gelet op het zelfstandige karakter en het zelfstandige toetsingskader van het tuchtrecht. Ten aanzien van de geciteerde uitlating in dagblad *Trouw* heeft mr. X tijdens de behandeling van de klacht medegedeeld dat hij deze wel heeft gedaan doch dat die door klager uit zijn verband is gerukt. Gelet op de tekst en context van het citaat en hetgeen tijdens de behandeling naar voren gekomen is, is de raad van oordeel dat mr. X in het betreffende artikel kennelijk doelt op de publieke beeldvorming die er rondom klager hangt en de rol van een advocaat bij het verdedigen van oorlogsmisdadigers en dat het niet mr. X zelf is die een verband legt tussen klager en Hitler. Gelet op deze interpretatie acht de raad de uitlating van mr. X, hoewel ongelukkig, niet ontoelaatbaar.

Volgt

Verklaart klachtonderdeel b ten aanzien van de uitlating in de *Haagsche Courant* gegrond, verklaart de klacht voor het overige ongegrond, onder het opleggen van een berisping.

Overweging van het hof

Ten aanzien van klachtonderdeel a

Het Joegoslavië-tribunaal (verder: ‘het tribunaal’) benoemde een drietal amici curiae, waaronder mr. X, op basis van met name de overwegingen dat klager geen advocaat had benoemd om hem in zijn verdediging voor het tribunaal bij te staan en dat klager schriftelijk aan het tribunaal had laten weten dat hij niet voornemens was om een advocaat aan te stellen om hem voor het tribunaal te vertegenwoordigen. De benoeming van de amici curiae had, aldus de benoemingsbesluiten van het tribunaal, tot doel een eerlijke procesgang zoveel mogelijk te verzekeren, met volledig respect voor de rechten van de beklagde, klager.

De benoeming van mr. X tot amicus curiae liet volledig onverlet de rechten van klager om zichzelf door eigen gekozen raadslieden voor het tribunaal te laten bijstaan, of om zijn eigen verdediging voor het tribunaal te voeren.

Blijkens de benoemingsbesluiten van het tribunaal had de benoeming van mr. X tot amicus curiae expliciet niet tot doel ‘to represent the accused’, maar ‘to assist in the proper determination of the case’.

De benoeming van mr. X tot amicus curiae had derhalve niet tot uitgangspunt of gevolg dat mr. X moest optreden als advocaat van klager.

In het licht van het voorgaande heeft de raad terecht als uitgangspunt genomen dat mr. X, optredende in zijn hoedanigheid van amicus curiae, niet in de hoedanigheid van advocaat handelde en dat daarmee zijn optreden als amicus curiae in beginsel niet tot het terrein behoort waarover zich de tuchtrechtelijke controle uitstrekt, tenzij hij zich in die functie zodanig zou hebben misdragen dat hij daardoor het vertrouwen in de advocaat heeft beschadigd.

Het hof begrijpt de stellingname van klager aldus dat hij enerzijds weliswaar de benoeming van mr. X tot amicus curiae niet ter discussie wil stellen, maar anderzijds de feitelijke invulling daarvan wel. Voorzover klager daarmee bedoelt te betogen dat elk optreden van een amicus curiae bij het tribunaal onjuist is voorzover dat optreden enig raakvlak vertoont met de gebruikelijke verdedigingstaken, bijvoorbeeld het geven van een advies aan het tribunaal omtrent de rechtmatigheid van het tribunaal, acht het hof dat betoog op grond van het voorgaande onjuist.

Voorzover klager betoogt dat weliswaar niet elk handelen van mr. X als amicus curiae als onjuist of als onzorgvuldig jegens klager is aan te merken, maar afzonderlijke onderdelen van diens optreden wel, heeft klager nagelaten om dergelijke onderdelen concreet te benoemen of te onderbouwen waarom het optreden van mr. X onjuist zou zijn. Dit geldt met name voor de door klager genoemde maar door mr. X gemotiveerde betwiste gang van zaken met betrekking tot de zogenaamde ‘preliminary motion’ over de (on)rechtmatigheid van het tribunaal.

De beslissing van de raad inzake klachtonderdeel a dient op grond van voorgaande overweging bekrachtigd te worden.

Ten aanzien van klachtonderdeel b

Mr. X heeft redenen gezien om tijdens zijn taakuitoefening als amicus curiae van het tribunaal tegenover de pers uitlatingen te doen omtrent (onder andere) het inmiddels bekende bewijsmateriaal jegens klager

met beoordeling van dat materiaal. Ook in het geval dat mr. X daarbij gedeeltelijk of geheel onjuist geciteerd werd, zoals hij stelt, bleef in de door hemzelf gegeven uitleg van wat hij wél gezegd heeft nadrukkelijk het element aanwezig van een tussentijdse voor klager negatieve beoordeling zijnerzijds van het op dat moment in het proces tegen klager aangevoerde bewijsmateriaal. Hoewel mr. X niet als advocaat van klager optrad, vloeide uit zijn benoeming als *amicus curiae* bij het tribunaal voort, gericht als die benoeming was op de advisering omtrent aspecten van de verdediging van klager, dat mr. X bij zijn optreden als *amicus curiae* nadrukkelijk rekening diende te houden met de belangen van klager. Met de uitlatingen van mr. X tegenover de pers werd geen enkel aantoonbaar belang van klager gediend, noch enig ander objectief belang dat mr. X in zijn hoedanigheid van *amicus curiae* had te dienen. Van de mededelingen van mr. X kon, integendeel, een schadelijk effect op de positie van klager uitgaan. De uitlatingen van mr. X wekten bovendien de schijn van bevooroordeeldheid van mr. X ten opzichte van klager, zoals het tribunaal tot uiting bracht in zijn beslissing van 10 oktober 2002 tot beëindiging van de benoeming van mr. X tot *amicus curiae*.

Het hof beschouwt het bewuste optreden van mr. X naar de pers in de gegeven omstandigheden als een zodanig elementair onjuiste handelwijze dat het hof geen reden ziet om de door de raad opgelegde maatregel te wijzigen.

Volgt

Bekrachtigt de beslissing van de raad.

UITLATING IN MEDIA OVER ANDERE ADVOCAAT

Hof van Discipline 12 maart 2004, nr. 3838
(*mrs. Zwitser-Schouten, Beker, Heidinga, Gründemann en Baauw*)

Raad van Discipline 's-Gravenhage, 23 juni 2003
(*mrs. Van Boven, Van den Dries, Hengeveld, Merens en Nijhuis*)

De wijze waarop advocaat die als toehoorder een zitting bijwoont, zich vervolgens in de media uitlaat over één van de behandelende advocaten past in casu binnen de grenzen van wellevendheid en collegialiteit.

- *Advocatenwet artikel 46 (2.1 Wat in het algemeen niet betaamt; 5.2 Een andere advocaat persoonlijk attaqueren; 5.4 Welwillendheid in het algemeen)*
- *Gedragsregels 10, 17 en 31*

Feiten

Op 23 augustus 2001 vond de behandeling van het kort geding plaats tussen Y als eiser en Z als gedaagde. Y werd bijgestaan door klager en twee confrères. Mr. X was als belangstellende toehoorder bij dit kort geding aanwezig. *De Volkskrant* heeft daarover verslag gedaan, waarin mr. X – in de wandelgangen – wordt geciteerd als volgt:

‘Een rommeltje van met propaganda doorspekte kretologie noemt advocaat W (...) het betoog van advocaten voor de rechtbank in Den Haag (...) W vindt de potserlijke vertoning jammer, want volkenrechtelijk gezien was het een belangrijke zaak. (raad: mr. X) is het daarmee eens: “Vreselijk gênant”. En dat terwijl (de

advocaten van Z, bew.) juridisch een glashelder betoog hielden, zegt hij.’

Na de uitspraak in het kort geding heeft de *Haagsche Courant* een artikel gepubliceerd onder de kop ‘Advocaat (klager, bew.) scheldt collega (mr. X, bew.), uit voor vuile boef’.

Klacht

De klacht bevat de volgende verwijten:

- mr. X had zich dienen te onthouden van commentaar op de wijze waarop het kort geding door klager c.s. werd gevoerd;
- in elk geval had mr. X zich dienen te onthouden van ongemotiveerde, diffamerende en diskwalificerende opmerkingen, dan wel zich van het krantenverslag – voorzover mr. X daarin werd geciteerd – publiekelijk dienen te distantiëren;
- de inhoud van de kop van het artikel in de *Haagsche Courant* is onwaar. Mr. X moet de auctor intellectualis zijn geweest van deze kop, hetgeen als diffamerend gedrag is aan te merken.

Overwegingen van de raad

Ten aanzien van de klachtonderdelen a en b:

Voorop dient te worden gesteld, dat privé-gedragingen van een advocaat slechts van tuchtrechtelijk belang worden geoordeeld, wanneer er hetzij voldoende aanknopingspunten met de praktijkuitoefening zijn om dezelfde maatstaven te laten gelden, hetzij de gedraging voor de advocaat in het licht van zijn beroepsuitoefening ongeoorloofd moet worden geacht. Vaststaat dat mr. X de hem verweten uitlating heeft gedaan als belangstellende toehoorder, niet in zijn hoedanigheid van advocaat. Niet kan gezegd worden dat er ten aanzien van de verweten gedraging voldoende aanknopingspunten met de praktijkuitoefening door mr. X waren om te diens aanzien tuchtrechtelijke maatstaven te laten gelden, zodat de vraag beoordeeld dient te worden of de verweten gedraging van mr. X in het licht van zijn beroepsuitoefening als advocaat ongeoorloofd moet worden geacht. De raad beantwoordt deze vraag ontkennend. Het stond mr. X in de uitoefening van de vrije meningsuiting vrij commentaar te geven op de wijze waarop het kort geding door klager c.s. werd gevoerd en de daarbij door mr. X gebezigde bewoordingen zijn niet van dien aard dat deze als zodanig diffamerend jegens klager c.s. zijn aan te merken, dat deze – bezien in het licht van de beroepsuitoefening van mr. X – als ongemotiveerd moeten worden beoordeeld. De klachtonderdelen a en b zijn ongegrond.

Ten aanzien van klachtonderdeel c: de raad is van oordeel dat klager niet aannemelijk heeft gemaakt dat mr. X degene is geweest die als auctor intellectualis van de betreffende kop aangemerkt dient te worden.

De raad verklaart de klacht in alle onderdelen ongegrond.

Overwegingen van het hof

Mr. X was als belangstellende toehoorder aanwezig bij het kort geding tussen Y en Z. Aan mr. X werd na afloop van het kort geding door vertegenwoordigers van de pers om zijn mening gevraagd. Anders dan de raad heeft overwogen, ging het kennelijk om de juridische mening van mr. X als advocaat en niet om die van een toevallige toehoorder van het kort geding. Daarbij kan in het midden blijven of mr. X zich tegenover de pers bij die gelegenheid als advocaat had gepresenteerd of als zoda-

nig werd herkend. Ook in het laatste geval moest mr. X zich realiseren dat om zijn mening als advocaat werd gevraagd. Evenzeer moest mr. X zich realiseren dat zijn antwoorden zouden worden weergegeven als afkomstig van een advocaat-collega van klager. Daarmee mocht van mr. X worden verlangd dat hij met zijn uitlatingen binnen de redelijke grenzen bleef van wellevendheid en collegialiteit jegens klager.

Met zijn mededeling aan de pers over het optreden van klager tijdens het kort geding als: ‘Vreselijk gênant. En dat terwijl (de advocaat van Z, *bew.*) een juridisch en glashelder betoog hield’, is mr. X de redelijk aan hem te stellen grenzen van wellevendheid (hier zal worden bedoeld zijn welwillendheid, *bew.*) en collegialiteit jegens klager niet te buiten gegaan. Hoewel hij met die mededeling geen noodzakelijk doel diende en zijn commentaar in zoverre onnodig en ongelukkig was, had mr. X de vrijheid om op die wijze zijn mening te geven.

Van enige invloed op het rechterlijk oordeel vanwege het bovengenoemde commentaar van mr. X is niet gebleken, noch is een dergelijke invloed aannemelijk te achten.

Niet is komen vast te staan dat mr. X appellant er in de media van heeft beschuldigd hem voor ‘vuile boef’ te hebben uitgescholden. Evenmin is komen vast te staan dat mr. X desgevraagd aan de media een dergelijke beschuldiging heeft bevestigd.

Volgt

Bekrachtiging van de beslissing van de raad.

REGELEN VAN PROCUREURSBIJSTAND

Hof van Discipline 12 maart 2004, nr. 3919

(*ms. Zwitser-Schouten, Vermeulen, Heidinga, Van der Hel en Gründemann*)

Een advocaat dient de volledige verantwoordelijkheid te dragen voor de procesvoering. Daaruit vloeit voort dat procureursbijstand, bestaande in het ondertekenen van een processtuk, alleen aan een andere advocaat mag worden verleend die de verantwoordelijkheid voor dat stuk heeft aanvaard.

- *Advocatenwet artikelen 46 (2.1 Wat in het algemeen niet betaamt) en 67*
- *Gedragsregel 35*

Feiten

Klagers vragen aan de deken een procureur aan te wijzen. Zij maken bij hun verzoek duidelijk dat zij de taak van die procureur uitsluitend beperkt willen zien tot het ondertekenen van een door hen in te dienen verzoekschrift bij de rechtbank en geen inhoudelijke bemoeienis wensen met het in te dienen stuk. De deken wijst het verzoek af tegen welke beslissing klagers beklag doen bij het Hof van Discipline.

Overwegingen van het hof

In hun klaagschrift hebben klagers het tegenover de deken ingenomen standpunt met betrekking tot hun verzoek om aanwijzing van een procureur herhaald: klagers hebben met het oog op een door hen te voeren procedure, waarin procureursbijstand vereist is, een procureur nodig, maar uitsluitend voor de ondertekening en indiening van door hen,

klagers, zelf en/of klagers gemachtigde, niet zijnde een advocaat, opgestelde stukken.

Uitgangspunt hierbij moet zijn dat een advocaat door ondertekening van een processtuk te kennen geeft de verantwoordelijkheid voor de inhoud daarvan te aanvaarden. De eisen van een behoorlijke procesuitoefening brengen dit mee. Een advocaat, die niet de behandelend advocaat is maar slechts procureursbijstand verleent en in deze hoedanigheid een stuk ondertekent, zal in het algemeen dus handelen in strijd met hetgeen een behoorlijk advocaat betaamt, dat wil zeggen in strijd met de in artikel 46 van de Advocatenwet gestelde norm waaraan het handelen van een advocaat tuchtrechtelijk wordt getoetst. Dit geldt echter niet indien de uitsluitend als procureur optredende advocaat weet dat een andere advocaat de verantwoordelijkheid heeft aanvaard voor de inhoud van het door hem, als procureur, te ondertekenen stuk. Uit dit alles volgt dat indien de wet de verplichte procureursbijstand voorschrijft, dit betekent dat een advocaat de volledige verantwoordelijkheid dient te dragen voor de procesvoering. Dit is ook in overeenstemming met de wettelijke regeling, die ertoe strekt een behoorlijke procesgang te bevorderen. De door klager(s) *bew.*) in zijn klaagschrift aangevochten gedragsregel 35, lid 2, voorschrijvende dat een opdracht die zich beperkt tot het enkel verlenen van procureursbijstand slechts mag worden aanvaard van een advocaat, vindt zijn grondslag in en geeft uitdrukking aan voormelde uitgangspunten en de daarmee samenhangende eisen van een behoorlijke beroepsuitoefening. Van een interne regeling die louter het eigen belang van de advocatuur dient, is geen sprake. Het gaat hierbij immers om het in het wettelijk geregelde tuchtrecht centraal staande openbaar belang bij een behoorlijke beroepsuitoefening.

Uit het hiervoor overwogene volgt dat de deken klagers verzoek om aanwijzing van een procureur, gelet op de beperkte strekking daarvan, terecht heeft afgewezen. De overige door klager tegen de beslissing van de deken aangevoerde bezwaren behoeven dan ook geen behandeling. Dit alles leidt tot de slotsom dat het beklag van klager ongegrond dient te worden verklaard.

Beslissing

Verklaart het beklag van klagers tegen de beslissing van de deken ongegrond.

NIET-GEANONIMISEERD VONNIS VERSPREIDEN

Hof van Discipline 19 maart 2004, nr. 3874

(*ms. Van Erp Taalman Kip-Nieuwenkamp, Meeter, Byvanck, Balkema en Dijkstra*)

Raad van Discipline 's-Hertogenbosch, 2 juni 2003

(*ms. Houterman, Luchtman, Van Boxsel, Ten Brummelhuis en Henselmans*)

Advocaat handelt in casu niet tuchtrechtelijk verwijtbaar door een ontruimingsvonnis op ruime schaal te verspreiden zonder dit te anonimiseren.

- *Advocatenwet artikel 46 (3.4 Jegens tegenpartij in acht te nemen zorg)*
- *Gedragsregels 1 en 10*

Feiten

Mr. X treedt in een ontruimingsprocedure op voor de verhuurder, een woningcorporatie, tegen klager. De rechtbank ontbindt de huurovereenkomst en veroordeelt klager tot ontruiming wegens de exploitatie van een hennepkwekerij in het gehuurde. Klager ontruimt de woning vervolgens vrijwillig, dat wil zeggen zonder dat betekening en tenuitvoerlegging van het vonnis nodig zijn.

Mr. X stuurt het vonnis ter kennisneming aan enkele andere woningcorporaties – cliënten van mr. X – die ook te maken hebben met huurders die in het gehuurde bedrijfsmatig een hennepkwekerij exploiteren. Mr. X hecht vervolgens ook kopieën van het vonnis aan 40 dagvaardingen die worden uitgebracht aan dergelijke huurders van die woningcorporaties. De bedoeling daarvan is om deze huurders aldus te bewegen om hun woningen vrijwillig te ontruimen. Mr. X laat na om de naam van klager in het vonnis onleesbaar te maken.

Klacht

Mr. X heeft zijn beroepsgeheim geschonden door het vonnis toe te sturen aan andere woningcorporaties zonder de naam van klager onleesbaar te maken.

Verweer

Mr. X verweert zich als volgt. Hij heeft geen enkele rechtsregel geschonden. Hij had belang bij de toezending. Ook als hij de naam van klager onleesbaar had gemaakt zou duidelijk geweest zijn wie de klager was, gezien de vermelding van het adres van het gehuurde in de uitspraak. Het betreft bovendien een openbaar vonnis. Het is gebruikelijk dat in de vakliteratuur rechterlijke uitspraken in huurzaken worden gepubliceerd met vermelding van de namen van partijen.

Overwegingen van de raad

Alhoewel de raad van oordeel is dat het prudenter ware geweest, zeker bij aantallen als waarvan ter zitting is gebleken, dat mr. X bij toezending van een afschrift van het vonnis aan derden zou zijn overgegaan tot doorhaling van de naam van klager, acht de raad het handelen van mr. X niet tuchtrechtelijk verwijtbaar, aangezien mr. X hiermee geen gedragsregel heeft overtreden en het bovendien gebruikelijk is dat beslissingen op het gebied van het huurrecht met naam en toenaam worden gepubliceerd. De raad acht de klacht ongegrond.

Overwegingen van het hof

Op zichzelf stond het mr. X vrij op de hiervoor aangegeven wijze gebruik te maken van het vonnis. Dit laat echter onbeantwoord de vraag of mr. X het vonnis daarbij had behoren te anonimiseren. Mr. X heeft aangevoerd dat anonimisering weliswaar mogelijk was geweest, doch dat hij daaraan in het geheel niet heeft gedacht. Daarbij heeft hij erop gewezen dat het in de vakliteratuur gebruikelijk is rechterlijke uitspraken in huurzaken te publiceren met vermelding van de namen van de partijen. Hoewel heel goed denkbaar is dat mr. X zich klagers (mogelijke) bezwaren tegen dergelijk (veelvuldig) gebruik van het vonnis in niet-geanonimiseerde vorm wel zou hebben gerealiseerd en ook aan die bezwaren tegemoet zou zijn gekomen, en hoewel een zodanige handelwijze zonder meer de voorkeur zou hebben verdiend, komt het hof, evenals de raad, tot de conclusie dat mr. X niet tuchtrechtelijk kan worden verweten dat hij anders heeft gehandeld. Daarbij acht het hof van belang dat mr. X uitsluitend ten behoeve van eigen cliënten en in het kader van door hem ingestelde (ontruimings)procedures gebruik heeft gemaakt van het tegen klager gewezen vonnis en dat de publicatie van dergelijke vonnissen in de vaktijdschriften wel geschiedt zonder dat van anonimisering sprake is.

Volgt

Bekrachtiging. ●